

CULTURES

Nr. 1 august-september 2009 Kr. 80

MÆND AF EN ANDEN VERDEN

Fotoserie fra Maputo

VERDENSBERØMMELSE MED EFFEKT

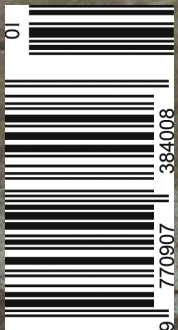
Det intolerante danmark

DET ESKLUDERENDE SPROGBRUG

Evnen til at rumme forskelligheder er essensen i demokratiet

VERDENSLITTERATUR • VERDENSMUSIK • VERDENSTEATER

CULTURES Nr. 1 august-september 2009

Hvad sker der,
når du mixer de
sidste 200 års
største stjerner?

Video fra Oh Lands
symfoni-koncert på
SPOT + videointer-
view med Tue Track
og Bjarke Niemann
(Spleen United).

"En hån mod både den
klassiske og den
rytmiske musik!"
BLACKPIE, om
Ufo Yephas mix i maj

Et samarbejde mellem:

Med 25.000 lyttere og mixere er vi klar til anden sæson!

Maj: UFO Yepha vs. Beethoven
(Symfoni nr.8)

Jun: Oh Land vs. Ravel
(Venstrehåndskoncert)

Jul: Bjarke Niemann vs. Mussorgskij:
Tue Track (Udstillingsbilleder)

Aug: Niarn vs. Prokofiev
(Romeo og Julie)

Sep: The Wong Boys vs. Franz Listz
(Klaverkoncert nr. 2)

Okt: As In RebekkaMaria vs. Carl Nielsen
(Symfoni nr. 2)

Nov: Carpark North vs. Sjostakovitj
(Cellokoncert nr. 2)

Lige adgang til kulturlivet

En-dags seminar 29. oktober

Om hvordan kulturel mangfoldighed kan vendes fra et problem til en styrke – og for eksempel hvordan verdensmusik kan bidrage til at præge en institution i en mere mangfoldig retning.

Læs mere på www.kunstoginterkultur.dk

Turning cultural complexity

Center for Kunst & Interkultur

Nationalt videns-, kompetence- og formidlingscenter for interkultur og kulturel mangfoldighed

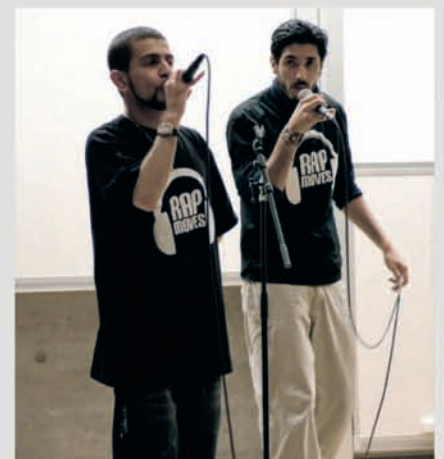
Center for Kunst & Interkultur er et nationalt centrum for formidling af viden og erfaringer mellem kunstnere og kunstinstitutioner med det formål at udvikle og styrke de interkulturelle kompetencer i kunst- og kulturlivet.

Send os en email, hvis du vil modtage vores nyhedsbrev – eller bliv 'fan' af CKI på Facebook.

Har du spørgsmål, behov for vejledning eller gode ideer, så tøv ikke med at kontakte os på e-mail: info@kunstoginterkultur.dk

CKIs sekretariat ligger på Nytorv 3, (3.sal), 1450 København K

Læs nyheder, få inspiration, se videointerviews, lyt til foredrag... på CKIs hjemmeside.

Nytorv 3, 3. sal
DK-1450 København K

info@kunstoginterkultur.dk
www.kunstoginterkultur.dk

NØRRE ALLE 7 2200 KBH N.

global

WORLD MUSIC VENUE

21. AUGUST
OPENING NIGHT WITH TIRIS (ESH)
WESTERN SAHARA BLUES

29. AUGUST
REGGAE SPLASH TOUR 09 (DK)
REGGAE

04. SEPTEMBER
SUPER TRABANT (DK)
+ HOJFEN BALAGAN (SWE)
BALKAN

05. SEPTEMBER
KULTIRATION (SWE)
ALTERNATIVE REGGAE

11. SEPTEMBER
CLUB GLOBAL GOES BRAZIL
CLUBE DO SAMBA (DK)
+ DJ MASTER FATMAN (DK)

12. SEPTEMBER
KAL (SER)
BALKAN FUSION

18. SEPTEMBER
LOS REYES DEL TAMBOR (CUB)
AFROCUBAN & RUMBA

19. SEPTEMBER
RAUXA (ESP)
RUMBA FUSION

25. SEPTEMBER
GLOBAL LOUNGE PRESENTS:
FUAT TALAY & MASHTI (DK)
ORIENTAL LOUNGE

26. SEPTEMBER
ARTE FLAMENCO (ESP/DK)
FLAMENCO

02. OCTOBER
LA MINOR (RUS)
RUSSIAN FOLK

03. OCTOBER
KARAIKUDI R. MANI (IND)
CLASSICAL SOUTH INDIAN

09. OCTOBER
CLUB GLOBAL GOES GARRIBEAN
STEELHAMMERS (DK) + DJ (TBA)

10. OCTOBER
BARON CRIMINEL (DK)
VOODOOTRONICS

17. OCTOBER
ASTILLERO (ARG)
TANGO

18. OCTOBER
SHANTEL
& BUCOVINA CLUB ORKESTAR (GER)
BALKAN DISCO FUSION

DOORS OPEN AT 21.00
CHECK WWW.GLOBALCPH.DK
FOR UPDATED INFORMATION ABOUT SHOWS
AND OPENING HOURS.

GLOBAL COPENHAGEN, YOUR VOLUNTEER
BASED WORLD MUSIC VENUE,
RIGHT NEXT TO SANKT HANS TORV.

KØBENHAVNS KOMMUNE
Kultur- og Fritidsforvaltningen

KUNSTRÅDET
Danish Arts Council

**THERE'S
THAN
SIDES
EVERY**

MORE TWO TO STORY

INFO OM CULTURES

Cultures • Nytorv 3, 3.sal • DK-1450 Copenhagen K • Denmark
Email: info@cultures.dk • www.cultures.dk • Tel: +45 3391 8009 og +45 2343 8009
Løssalgpris kr 80 • Udkommer seks gange om året
Abonnement på seks numre: privatperson i Danmark kr 360
Institution i Danmark kr 560 • Betales til reg.nr 1199 konto-nr 008717575
Forsidefoto: Ditte Haarløv Johnsen • Bidragsydere i dette nummer i øvrigt:
Emil Monty Freddie, Mik Aidt, Peter Hervik, Eckhard Krausen, Anne Boukris,
Matthias T. Hornemann, Mads Rosendahl Thomsen, Christian Braad Thomsen,
Mikkel Hornnes, Jens Lohmann, Eugenio Barba, Jesper Kenn Olsen, Morten Emil Hansen m.fl.
Tryk: Specialtrykkeriet • Støttet af Kunstrådets Musikudvalg og
Kulturministeriets Bevilling til Almenkulturelle tidsskrifter
Medlem af Foreningen af Danske Kulturtidsskrifter

Chefredaktør: Ivan Rod
Stiftere: Ivan Rod, Mik Aidt & Niels Righolt
Grafisk design: Tine Frederiksen
Sekretær: Inger-Maren Slagsvold

En ny national fortælling

Dansk politik er præget af især to tendenser, og de er stik modsatte.

På den ene side åbner den politiske horisont sig mod verden i takt med at globaliseringen materialiserer sig som et kludetæppe vævet af en række indbyrdes interagerende kulturer og en række økonomiske forbundne strukturer. Det sker i en erkendelse af, at der findes grænseoverskridende problemer – det kan være finansielle, miljømæssige og sikkerhedsmæssige – som kun kan løses ved en fælles, international indsats, og samtidig udbygges og uddybes det formelle samarbejde i internationale organisationer til stadighed.

På den anden side lukker den politiske horisont i Danmark sig sammen. Det sker af mangel på interesse. Af angst for det store, det ukendte. Ubehag ved det fremmedartede. Interessen for det lokalt, regionalt og nationalt særegne vokser til gengæld. Interessen for egen historie, egen identitet og eget tilhørsforhold vokser. Og andres historie, identitet og tilhørsforhold gøres stadig oftere til genstand for skuldertræk, generaliseringer eller aggressive udfald.

En åbenlys konsekvens af de to samtidige, modsatte tendenser er en polarisering.

På den ene side står en pragmatisk fløj, som betjener sig af, at kontakten med omverdenen er blevet udvidet. Som arbejder og fornøjer sig på tværs af grænser og kulturer. Og som enten bevidst eller ubevidst optager og omsætter de indtryk, der afsætter sig fra andre traditioner, i deres eget liv og virke.

På den anden side står en nationalromantisk fløj, som tænker i danskhed, national egenart, national symbolik og national kulturarv. Ikke at denne fløj undlader at rejse ud i verden, men for det nationalromantiske menneske er "ude godt, hjemme bedst."

Polariseringen splitter folk internt i både partier og familier.

Den fremgår for eksempel af vores sprogbrug, som ikke bare forandrer sig, fordi vi befinder os midt i en kulturel globaliseringstid, men som også forandrer sig, fordi en massiv dækning i medierne om især indvandring og integration bidrager til yderligere polarisering.

Tag et ord som 'etnisk'. For 10-15 år siden blev det opfattet som et neutralt ord, der kunne bruges til at beskrive eksempelvis indvandrernes musik og mad. Man lyttede til "etnisk musik" og gik på "etniske restauranter". I realiteten fungerede "etnisk" som et pænere ord for "fremmed" eller "fremmedartet".

Men den oprindelige betydning af "etnisk" stammer fra græsk, hvor begrebet for nogle årtusinder siden blev brugt om personer,

som ikke var kristne og derfor ikke blev opfattet som en del af nationen.

I dagens Danmark har "etnisk" fået en tilsvarende negativ klang af "bongo-bongo", skjult subkultur og en placering uden for fællesskabet. Og hvorfor? Fordi den nationalromantiske fløj – bevidst eller ubevidst – har gjort sig anstrengelser for at miskreditere "fremmede" og "fremmedartede" mennesker og kulturer. Og fordi den anden fløj ikke – bevidst og målrettet – har formået at synliggøre den dertil hørende gradvise ændring i sprogbrugen, som opstået på baggrund af frygt for det fremmede og fremmedartede.

Polariseringen og den nationalromantiske fløjs foreløbige sejrs-gang som toneangivende både i medierne og på Christiansborg – har imidlertid en omkostning. Efter at Danmark med "tegningsgesagen" er blevet verdensberømt for intolerance over for sine indvandrere, er selv turisterne begyndt at fravælge nationen som feriemål.

25. juni kunne gratisavisen MetroXpress således under overskriften *Udlændinge dumper Danmark* berette, at "nedturen for dansk turisme fortsætter." Forklaring: "Danmark er lukket og intolerant".

Ifølge avisen koster det forringede ry ikke bare den lille nation anseelse. Turistindtægter på henved ni milliarder kroner vurderes tabt på den samme konto.

Polariseringen, ordene, den førte politik er med til at skabe og cementere et ekskluderende verdensbillede af "dem" og "os".

Derfor er der behov for at minde om, at *there's more than two sides to every story*. Der er behov for at være kreative og komme med nye ideer, nye synsvinkler, nye ord.

Dét vil Cultures gøre.

Cultures vil være med til at skabe en ny national fortælling om Danmark. En fortælling, som ikke handler om en brugsforening, der i sin egen landlige idyl er ved at lukke ned. Som ikke handler om mentale og fysiske grænsebotme. Men som handler om en flerkulturel og demokratisk indstillet nation, hvor borgerne udviser en oprigtig vilje til og glæde ved at tage verden til sig. Det er dén vilje og dén glæde, der i sidste ende bærer ud på kulturkanonens kvalitet og udbredelse – og på dansk økonomi. Det er dén vilje og dén glæde, der i sidste ende gør indbyggerne i nationen åbne, nysgerrige, tolerante, imødekommende, engagerede, modige. Og det er den slags egenskaber, som kan sikre nationens fremtid og fremdrift. Intet mindre.

Leder af Ivan Rod

INDHOLD

Cultures

- 6 Kolofon
- 7 Leder
- 8 "Højresving påbudt."
Urban art i København (Foto: Emil Monty Freddie)
- 10 "Freedom is not at thing you can receive as a gift."
Streetart i Berlin. (Foto: Emil Monty Freddie)
- 12 **DIALOG**
Jonas Christoffersen, ny direktør i Institut for Menneske rettigheder: "Folk kan være forskellige og have forskellige værdier. Det er dét, der er essensen i demokratiet."
(Interview af Ivan Rod)
- 20 "Skal vi tagge på kirken nu?" Streetart i København.
(Foto: Emil Monty Freddie)
- 21 **SPROGBRUG**
"Kulturel mangfoldighed, interkultur, flerkultur, multikul tur, etnisk, 2Ger, indvandrere, integration, nydanske"... refleksioner over sprogets brug i Danmark.
(Refleksioner af Mik Aidt & Peter Hervik)
- 24 **DANSK HANDEL & SERVICE**
Facader på Nørrebro i København.
(Foto: Eckhard Krausen)
- 29 **INTOLERANCENS PRIS**
Danmark – verdensberømt for intolerance overfor fremmede. Også turisterne svigter nu nationen.
(Kommentar af Mik Aidt)
- 33 **DEN DANSKE UDFORDRING**
"Det er evnen til at tage verden til sig, der i sidste ende bon'er ud på kulturkanonens kvalitet og udbredelse – og på dansk økonomi." (Kronik af Anne Boukris)

Cultured

- 36 **VERDENSLITTERATUR**
"Den øgede globalisering og internationalisering har forandret den kulturelle debat og genskabt behovet for at læse og forstå såvel den nationale litteratur som verdenslitteraturen."
(Essay af Mads Rosendahl Thomsen)
- 39 Verdenslitteratur anmeldt
- 45 **VERDENSTIDSSKRIFT**
"tre årtier og mere end 100 numre har det britiske tidskrift Granta publiceret noget af det bedste, verden nogensinde har set indenfor journalistik."
(Essay af Ivan Rod)

- 48 **VERDENSMUSIK**
"Verdensmusikken er ikke blot en introduktion til et andet folk og et andet land, et første møde med en fremmed kultur. Den er først og fremmest – som al betydelig kunst – et møde med os selv."
(Essay af Christian Braad Thomsen)

- 50 Verdensmusik anmeldt

- 62 **VERDENSTEATER**
"Mit land kan defineres som et frivilligt eksil. Det land, jeg bebor, er teatret. Og dets identitet afhænger ikke af mursten."
(Essay af Eugenio Barba)

Cultures 3. sektion

- 67 **KULTUREL MANGFOLDIGHED & DANSK KULTURPOLITIK**
Hvordan er sammenhængen mellem den kulturelle mangfoldighed i Danmark og den danske kulturpolitik? Seks kulturordførere giver deres bud. (Enquete af Ivan Rod)
- 74 **EN FATTIGERE U-LANDSOPLYSNING**
Af regeringens globaliseringsstrategi fremgår det, at "det danske samfund skal have god indsigt i og forståelse for andre lande og kulturer." Men bevillingerne til u-landsoplysning beskæres. (Analyse af Morten Emil Hansen)
- 80 "Diversitet skulle være en styrkende kilde, ikke en grund til adskillelse." (Tale af Barack Obama)
- 83 **VERDENS RIGESTE / VERDENS FATTIGSTE**
- 84 **WORLD RUN II**
For godt et år siden begyndte den danske langdistance løber sit andet "World Run Project." Inden for 800 dage ville han tilbagelægge 40.000 kilometer. (Årsrapport fra Nairobi af Jesper Kenn Olsen)
- 88 **MÆND AF EN ANDEN VERDEN**
Mænd i Maputo.
(Fotoserie: Ditte Harløv Johnsen)

freedom is not a thing
Sartre said. "One can be free
in a simple condition, that is, if
one thinks with his own mind
and is a free man. A man who struggles for
freedom is a free man. You can live in
the world, and if you are
free, in spite of the absence of
a slave. Freedom is not a thing
to be taken from others. You must take it for

you can receive as a gift
even under a dictatorship
if one struggles against it,
and remains uncorrupted is
what he believes to be
in the most democratic
crazy, callous, servile, you are
of violence and coercion, you
thing that must be begged for
or yourself whatever else

“Man tror det er løgn. I er bare så langt ude, og et eller andet sted kan I godt se det. Den multikulturelle illusion ramler om ørerne på jer, og som desperat modtræk prøver I jer med lidt totalitarianism light, Swedish style. Hvor er I nogle sølle skrog. Jeg nyder at leve i det land, der formentlig har den frieste debat i verden. Jeg nyder at skrive mine meninger på nettet, jeg nyder at sværte den totalitære ideologi Islam til, jeg nyder, at I ikke kan gøre en skid for at forhindre det. Og skulle I få hjælp fra olievennerne til at indføre hate speech-lovgivning, jamen så er der sikkert råd for det. I kan ikke gøre en skid. Og jeres Neue Mensch er, og bliver et fantasifoster. Så fuck jer og fuck jeres totalitære multikulturelle projekt.”

Den 9. december sidste år markerede Institut for Menneskerettigheder verdenserklæringens 60-års dag med et arrangement på Københavns Rådhus. Markeringen skete i et nært samarbejde med kampagnen Vi KBH'r, som er sat i verden for at styrke mangfoldigheden og rummeligheden i København. Målet med det fælles arrangement var - i en tid, hvor nogle befolkningsgruppers friheder og rettigheder synes mere udtalte end andres - at minde om menneskerettighedernes helt universelle og historisk set uforanderlige værdier. Men dét at advokere for frihed og lighed kan provokere. I dagene forud for arrangementet på Københavns Rådhus, modtog Institut for Menneskerettigheder således en række hadefulde e-mails. Citatet til venstre er et forkortet uddrag af én af disse.

Dialog

**Jonas Christoffersen,
ny direktør i Institut for
Menneskerettigheder,
om ideer og værdier**

Interview af Ivan Rod

Jonas Christoffersen. Foto: Stig Stasig

- Fænomenet dialog er en del af tænkningen i alle instituttets projekter. Dét betyder, at vi - når vi fra instituttet rejser ud for at tale om menneskerettigheder - ikke forsøger at proppe en bestemt idé ned i halsen på folk, men oprigtigt forsøger at være åbne overfor alternative ideer. En oprigtig dialog forudsætter en oprigtig åbenhed.

- De seneste år har instituttet foreksempel været involveret i en løbende dialog med nogle arabiske menneskerettighedsinstitutioner. Sidst vi mødtes, talte vi eksempelvis om immigration. Om folk, der bryder op fra deres hjemlande og rejser til andre lande for at arbejde. Dialog handler i dét tilfælde om, hvordan fænomenet tager sig ud i henholdsvis et europæisk og et arabisk perspektiv. Hvordan det tager sig ud i de lande, folk forlader? Og hvordan det tager sig ud i de lande, folk rejser til? Der er mange, der bryder op fra Egypten for at rejse til Saudi Arabien og arbejde, men så godt som ingen bryder op fra Saudi Arabien for at rejse til andre lande og arbejde. Vi taler om perspektiverne, men ingen af os påstår, at vi ved, hvordan man skal forholde sig til det. Tværtimod fortæller vi alle om vor egne problemstillinger, for dét bringer os videre sammen.

- Du mener ikke, at vi som danske demokrater bare skal eksportere fænomenet dialog?

- Personligt tror jeg ikke, at man kan eksportere tankegods. Tankegods er noget, man selv må tilegne sig og handle efter. Vi kan for eksempel ikke bare sige, at dialog er vigtig. Vi må forklare hvorfor, og så må andre opleve det i praksis! Så bliver idéen bag nemlig lettere at forstå, acceptere og handle efter. Det handler om at turde stole på, at det, man selv vil fremme, også har en resonans hos andre. Hvis ikke det har dét, kan man kun tvinge dem, og

det nytter ingenting. Dialog handler altså ikke bare om at overbevise andre, men også om at lære selv.

- Men hvordan bærer man sig ad med aktivt at skabe dialog, hvis det er så afgørende, at man prioriterer det at lytte?

- Man taler og lytter på én gang. Hvis man vil i dialog med andre - med henblik på at ændre noget - vil udgangspunktet altid være dårligt, hvis ikke man også selv vil lytte og tage ved lære. For så er man jo ikke optaget af en reel dialog, men i færd med at manipulere. Og så vil udgangspunktet være, at man oplever sig selv som klogere og mere magtfuld end modparten. Hvis jeg for eksempel spørger mine børn, om ikke det er rigtigt, at de skal i seng nu - og de siger *jo* - så hænger deres svar sammen med, at de ved, at alternativet er, at de bliver *smidt* i seng. Dét er ikke en dialog.

- Er det din oplevelse, at folk i alle dele af verden forstår fænomenet dialog på samme måde?

- Nej. Slet ikke. Begrebet *dialog* er mangetydigt og forstås vidt forskelligt.

- Er det din oplevelse, at et begreb som menneskerettigheder er universelt og bliver opfattet på samme måde i alle dele af verden?

- På et abstrakt plan er menneskerettigheder universelle. En del af menneskerettighederne bygger således på det enkelte menneskes grundfundament - det enkelte menneskes værdighed og frihed.

- På det konkrete plan opleves menneskerettigheder imidlertid meget forskelligt - fra land til land. Det kan være, at man i nogle lande straffer bestemte former for ytringer, som ikke straffes i andre. På dét konkrete plan, kan der altså være meget store forskelle. Men der, hvor det bliver virkelig vanskeligt, er, når rettighedernes underliggende værdier støder op imod andre underliggende værdier - for eksempel moralske, etiske eller religiøse forestillinger.

- Man kan have en forestilling om, at et menneskes liv har værdi i sig selv, og at man derfor ikke må dræbe andre, men den kan støde sammen med en anden forestilling om, at et menneske, der dræber, skal idømmes dødsstraf. I dét tilfælde kan man tale om, at to værdier støder sammen. Man kan have en forestilling om, at kvinder ikke må gå rundt med udækket hår og samtidig have en forestilling om, at kvinder skal være fri. Også i dét tilfælde støder to værdier sammen. Eller man kan have en grundlæggende forestilling om, at man ikke må gudsbespotte, samtidig med at man har en grundlæggende forestilling om, at man skal kunne udtale sig frit. I dét tilfælde støder ytringsfriheden sammen med bestemmelserne om blasfemi.

- Det er dér, vi på det teoretiske plan ser de store vanskeligheder, for hvad er menneskerettigheder så? De bygger jo på værdier, som ikke står alene, men netop lever i samspil med andre forhold i privat- og samfundslivet!

- Tror du, at de, der i sin tid skabte menneskerettighedserklæringen, ikke havde blik for disse sammenhænge?

- Der er en meget berømt skrivelse fra den amerikanske antropologforening, som i slutningen af 1940'erne - da man arbejdede med erklæringen om menneskerettighederne - advarede mod at lave sådan et globalt menneskerettighedsdokument. Foreningen

sagde, at verden var så forskelligartet og mangfoldig, at man ikke ville kunne lave en universel menneskerettighedserklæring. Det havde foreningen på en måde ret i, for der er jo forskel på, hvordan vi lever i Vest- og Nordeuropa på den ene side og Syd- og Østeuropa på den anden. Alene på grund af vores religion er der forskel. Vi ser eksempelvis forskelligt på fænomenet abort. Der er endnu større forskel på, hvordan vi lever i Europa på den ene side og Afrika og Asien på den anden. I Afrika har de et andet syn end vi på individets placering i familien, lokalsamfundet og landet. I Kina har de et helt tredje syn på individets placering i familien og andre grupperinger. Så det er klart, at der er stor forskel på, hvordan vi forstår menneskerettighederne.

- Det, man ønskede dengang i 1940'erne, var at lave nogle retningslinier ud fra forestillingen om, at der var ting, der var generelle, almene og universelle for alle. Og så kom antropologforeningens advarsel: Vi er forskellige! Og alligevel skrev man menneskerettighedserklæringen.

- Det er formodentlig også derfor, der i dag er lande, der vil side- stille krænkelser af en religion med krænkelser af menneskerettigheder som helhed! Men hvad tænker du egentlig herom?

- I Vesten ser vi sådan på det, at demokratiet kun kan fungere, hvis mennesket kan tænke og udtrykke sig frit! Dét er vores grundtanke. Demokratiet er "a marketplace of ideas." Alle skal kunne formulere en idé på markedspladsen, og den, der formulerer den idé, der opnår størst tilslutning, opnår retten til at styre landet. Sådan fungerer det i Vesten. Samtidig har vi dog en række undtagelser: Vi må ikke udtrykke os racistisk eller diskriminerende. Vi må ikke benægte Holocaust, fordi det var en forbrydelse mod menneskeheden. Vi må ikke propagandere for krig eller opfordre til vold. De grænser tillader ytringsfriheden os ikke at overskride.

- I nogle muslimske samfund er det en anden sag. Dér opfatter man mennesket som værende et religiøst væsen. Dér mener man, at der er så nær en forbindelse mellem mennesket og dets religion, at man - hvis man krænker religionen - også krænker mennesket. Og det må man ikke. Man må ikke bruge ytringsfriheden til at krænke religionen.

- Den grænse anerkender vi ikke i Vesten. Vi har ganske vist nogle blasfemibestemmelser i vores love, men dem har vi selv valgt at indføre, og dem kan vi i princippet fjerne igen. I Vesten sætter vi med andre ord koblingen mellem menneske og ytringsfrihed højere end koblingen mellem menneske og religion. Andre steder er det omvendt.

- Er du personligt enig i, at koblingen mellem mennesket og ytringen er vigtigere end koblingen mellem mennesket og religionen?

- Ja. Og det er jeg fordi, jeg er født ind i en kulturtradition, der ser sådan på det. Vi synes ikke i vores kultur, at religionen skal sætte grænser i den demokratiske proces. Det kan vi i Vesten ikke acceptere, for så bliver det religionen, der sætter rammerne for samfundets udvikling.

- Det er klart, at samfundsudvikling i dagens Danmark historisk set er religiøst betinget, men den er ikke bestemt af religionen. Du kan ikke i nutidens offentlige debat sige, at Kristendommen kræver, at vi gør sådan og sådan. Du kan sige, at du finder det uetisk at gøre sådan og sådan! Og etikken vil sandsynligvis bygge på Kristendommen, men det religiøse argument i sig selv vil ikke blive opfattet som legitimt i dagens Danmark.

FNs menneskerettighedserklæring

Artikel 1

Alle mennesker er født frie og lige i værdighed og rettigheder. De er udstyret med fornuft og samvittighed, og de bør handle mod hverandre i en broderskabets ånd.

Artikel 2

Enhver har krav på alle de rettigheder og friheder, som nævnes i denne erklæring, uden forskelsbehandling af nogen art, f.eks. på grund af race, farve, køn, sprog, religion, politisk eller anden anskuelse, national eller social oprindelse, formueforhold, fødsel eller anden samfundsmæssig stilling. Der skal heller ikke gøres nogen forskel på grund af det lands eller områdes juridiktionsforhold eller politiske eller internationale stilling, til hvilket en person hører, hvadenten dette område er uafhængigt, under formynderskab eller er et ikke selvstyrende område, eller dets suverænitet på anden måde er begrænset.

Artikel 3

Enhver har ret til liv, frihed og personlig sikkerhed.

Artikel 4

Ingen må holdes i slaveri eller trældom; slaveri og slavehandel under alle former skal være forbudt.

Artikel 5

Ingen må underkastes tortur eller grusom, umenneskelig eller vanærende behandling eller straf.

Artikel 6

Ethvert menneske har overalt i verden ret til at blive anerkendt som retssubjekt.

Artikel 7

Alle er lige for loven og har uden forskelsbehandling af nogen art lige ret til lovens beskyttelse. Alle har ret til lige beskyttelse mod enhver forskelsbehandling i strid mod denne erklæring og mod enhver tilskyndelse til en sådan forskelsbehandling.

Artikel 8

Enhver har ret til en fyldestgørende oprejsning ved de kompetente nationale domstole for handlinger, der krænker de fundamentale rettigheder, som forfatningen eller loven giver vedkommende.

Artikel 9

Ingen må underkastes vilkårlig anholdelse, tilbageholdelse eller landsforvisning.

- Vi har konflikter i Danmark og i Europa i det hele taget. Konflikter, som opstår, fordi vi har et dominerende værdisæt, som bygger på en kristen tradition. Værdisættet er så stærkt, at man har overvejet at skrive ind i forfatningen, at EU bygger på den kristne tradition. Men man har *ikke* gjort det, fordi nogle ville kunne føle sig ekskluderet. I Vesten siger vi altså, at det er individet og demokratiet, der er afgørende for forfatningerne og menneskerettighederne og *ikke* religionen. Så kan man diskutere, om man af andre årsager skal lade være med at bespotte en religion - for eksempel for at få fred og oprethold roen i samfundet! Det skaber jo uro i et

re billedet for selv at stå stærkere med sine synspunkter. Sekundært, at medierne ikke er egnede til nuancerede diskussioner, fordi alt skal gå hurtigt, og alt af samme grund skal skæres ud i pap. Alene dén simplificering kan skabe et sammenstød.

- *Du siger, at nogen har en interesse i at simplificere billedet for selv at stå stærkere med egne synspunkter. Hvem er det, der har den interesse?*

- Det har mange politiske fraktioner, som kæmper på "the

“Det er altid lettere at forstå en konflikt, hvis man ser bort fra nuancerne”

samfund, hvis folk løber rundt og krænker hinanden konstant. Der er argumentet, at man - for at opretholde samfundsordenen - undlader at bespotte, selv om man gerne må.

- *Er det vigtigt at fastholde retten til at bespotte?*

- Nej. Men jeg synes, det er vigtigt at fastholde, at samfundsudviklingen ikke skal være betinget af religion. Selve bespottelsen har ingen værdi i sig selv, andet end skadefro. Bespottelse påfører kun andre lidelse, og derfor har den ingen værdi i sig selv. Men folk har ret til at gøre noget værdiløst. Den new zealandske filosof, Jeremy Waldron, har skrevet en artikel, der hedder "A Right To Do Wrong." I den forklarer han, at vi i Vesten har ret til at gøre noget, der etisk, moralsk eller religiøst er forkert - fordi vi har koblet tingene fra hinanden. Vi lever så at sige i et amoralsk samfund, idet vi ikke har baseret det på moral, men på forfatninger og menneskerettigheder. Nogle gange kan værdierne være sammenfaldende: Vi siger for eksempel i EU, at det er amoralsk at dræbe, og derfor har vi ikke dødsstraf. Men på andre områder lever vi efter umoralske regelsæt. Afhængigt selvfølgelig af, hvad man mener er moralsk eller ej.

- *Man kan godt - når man i disse år orienterer sig i medierne - få den opfattelse, at vi befinder os i et "Clash of Civilizations." Men sammenstødene indenfor de enkelte civilisationer eller religioner fylder ikke nær så meget i medierne. Hvorfor er de interne sammenstød så usynlige? Skyldes det, at vi kun kan forholde os til ydre fjendebilleder?*

- Det er altid lettere at forstå en konflikt, hvis man ser bort fra nuancerne. Man siger, at der er et "Clash of Civilizations" og rekonstruerer forståelsen af, at der er et "dem imod os." Men man kunne sagtens anlægge et andet perspektiv, for hvem er de? Og hvem er vi? Vi er jo selv uenige om alt muligt - *internt* i Danmark. Og det er folk i andre lande selvfølgelig også. Men lige så lidt vi får at vide om deres interne uenigheder, lige så lidt får de at vide om vores. Og hvor er nuancerne i debatten så? Reelt kan det være svært at vide, hvad andre tænker, før vi - for at komme tilbage til udgangspunktet - går i dialog og forsøger at forstå dem.

- Når medierne giver det indtryk, at der er et "Clash of Civilizations," skyldes det primært, at nogen har en interesse i at simplificere

marketplace of ideas." De bliver ofte mere firkantede og unuancerede, når de udtaler sig offentligt om politiske spørgsmål. Havde de fået otte minutter i stedet for tyve sekunder, ville langt de fleste have formået at udtrykke sig nuanceret. Det er et medievilkår, at tingene bliver simplificerede og dermed skaber nogle uhensigtsmæssige dynamikker i samfundsdebatten.

- *Men hvorfor kunne Barack Obama så føre valgkamp på ét ord: "Hope." Og vinde verdens mægtigste politiske post?*

- Det kunne han vel, fordi han ramte noget i tiden. Det interessante er, at han talte imod grøftegravning og prøvede at samle og se fremad. Han understregede, at "der er mere, der samler os, end deler os i USA." Og nogle af de sidespor, USA har været ude på, har han ønsket at komme væk fra: Guantanamo og grove former for tortur for eksempel. Men Obama måtte også købe reklametid under valgkampen for at kunne forklare sin politik. Og dét var i erkendelse af, at han ikke ville få tid til at forklare den under almindeligt gældende medievilkår. Manden, der fik verdens mægtigste embede, kunne ikke engang få en halv time i TV. Det er ret betegnende for, hvordan forholdene er, når det gælder nuancer.

- *Hvis Obama har ramt noget i tiden i USA, hvorfor er der så ikke en tilsvarende tendens at spore i Europa og eksempelvis Danmark?*

- Det ved vi jo ikke, om der er. Vi ved bare, at der ikke er nogen, der har forsøgt sig. Der er ingen i Danmark, der taler på den måde.

- *Hvad synes du kendetegner den politiske retorik i Danmark?*

- Det vil jeg helst ikke for langt ind i. Men på det menneskeretlige område kan man sige, at den politiske debat i nogen grad har været polariseret. Man kan sige, at debatten tit bærer præg af konkrete politiske processer. Det er meget vanskeligt i Danmark at rejse mere principielle spørgsmål om samfundsudviklingen ud fra et menneskeretligt perspektiv. Der er ikke tid.

- I 2006 blev den seneste del af den store terror-pakke vedtaget, og der sagde jeg til en høring i Folketinget, at man kunne se nogle principielle problemstillinger aftegne sig i udviklingen. Blandt andet mente mange politikere, at private virksomheder skulle forpligtes til at indsamle og gemme oplysninger om medarbejdere

- oplysninger, som politiet siden skulle kunne få adgang til for at opspore potentiel og opklare konkret kriminalitet. Den principielle problemstilling i udviklingen udsprang af, at teknologien gør overvågningen mulig. Men hver gang jeg sagde: "Nu rammer vi et område, hvor der er noget principielt på spil," stoppede debatten. Og så kom vi ikke videre. Isoleret set var overvågningen ikke i strid med menneskerettighederne, og derfor fik grænserne lov til at rykke sig, helt umærkeligt, uanset at det for samfundsudviklingen kunne være uheldigt. Det er derfor, man skal stoppe op engang imellem og diskutere udviklingen.

- Nu er det som om, vi lever i en tid, hvor ordet "terror" er blevet fremherskende i den politiske retorik. Der er som om, der generelt sker nogle skred i forhold til, hvad ordene dækker. "Tortur" var under Bush noget andet end det er under Obama. Det, der i gamle dage hed "krigsfanger" blev af Rumsfeld kaldt "ulovlige kompatanter."

- Når amerikanerne valgte dét begreb, var det fordi, de godt vidste, at de juridisk befandt sig i et farligt felt og derfor ikke ville bruge de gængse udtryk. De opfandt et nyt udtryk, som ikke juridisk var reguleret. Dermed mente de, at de stod friere.

- Det forholder sig ofte sådan, at det først er igennem diskursanalyser, at man opdager, at tingene er skredet. Når man eksempelvis i en diskussion om kriminalitetsbekæmpelse argumenterer for, at retssikkerheden ikke er i orden, kan man høre politikere sige: "Jamen, hvad med ofrenes retssikkerhed?" Dertil må man sige, at der er forskel på sikkerhed og retssikkerhed. Folk på gaden skal være sikret mod at blive slået ihjel eller udsat for anden form for kriminalitet. Men når vi taler om retssikkerhed, så taler vi om gerningsmændenes eller de mulige gerningsmænds processuelle, juridiske eller retslige garantier. Og det er noget andet. Men ved at lave en falsk modsætning mellem den ene gruppes sikkerhed og den anden gruppes retssikkerhed og alene tale om beskyttelse af retssikkerheden, undlader man faktisk at beskytte den klassiske retssikkerhed. Dét, tror jeg, at de færreste - bortset fra eksperter og særligt interesserede - har opdaget, og langsomt er folk begyndt at tænke anderledes. Begrebet har fået et andet indhold.

- Hvad kan du selv stille op i forhold til de diskursændringer, som måske helt generelt fører til politiske stramninger, der strider mod grundlæggende menneskerettigheder?

- ...eller bryder med nogle værdier, som vi hidtil har været enige om at hylde. Jeg kan rejse nogle debatter - det kan for eksempel være om privat overvågning og muligheden for at bruge denne som instrument i en efterforskning. Det kan være om den forpligtelse, man har pålagt flyselskaber om at give politiet adgang til passagerlister online og uden retskendelse. Det kan være om den forpligtelse, man har pålagt telesektoren om at gemme oplysninger om opkald og e-mails. Der er mange eksempler på, at man bruger private virksomheder til at skaffe informationer, som ellers ikke ville blive skaffet til veje eller gemt i et tilsvarende omfang. Tag personnummerregistret. Det blev opfattet som enormt følsomt i sin tid, og se hvordan sikkerheden er omkring det nu! Der er sket en ændring i retningen af en mere åben adgang til informationer om vores liv. Og der vil komme mere: Elektroniske lægejournaler, for eksempel. Under hvilke omstændigheder skal politiet kunne få adgang til hospitals- eller lægejournaler? Kan man forestille sig, at politiet får en online adgang, når de nu alligevel er der? Der er masser af tematikker at tage fat om.

Artikel 10

Enhver har under fuld ligeberettigelse krav på en retfærdig og offentlig behandling ved en uafhængig og upartisk domstol, når der skal træffes en afgørelse med hensyn til hans rettigheder og forpligtelser og med hensyn til en hvilken som helst mod ham rettet strafferetslig anklage.

Artikel 11

1. Enhver, der anklages for et strafbart forhold, har ret til at blive anset for uskyldig, indtil hans skyld er godtgjort i henhold til lov ved en offentlig retshandling, hvorunder han har fået alle de garantier, der er fornødne for hans forsvar.

2. Ingen må anses for skyldig i noget strafbart forhold på grund af nogen handling eller undladelse, der ikke i henhold til national eller international ret var strafbar på det tidspunkt, da den blev begået. Der skal heller ikke kunne idømmes strengere straf end fastsat på den tid, da det strafbare forhold blev begået.

Artikel 12

Ingen må være genstand for vilkårlig indblanding i private forhold, familie, hjem eller korrespondance, ej heller for angreb på ære og omdømme. Enhver har ret til lovens beskyttelse mod sådan indblanding eller angreb.

Artikel 13

1. Enhver har ret til at bevæge sig frit og til frit at vælge opholdssted inden for hver stats grænser.

2. Enhver har ret til at forlade et hvilket som helst land, herunder sit eget, og til at vende tilbage til sit eget land.

Artikel 14

1. Enhver har ret til i andre lande at søge og få tilstået asyl mod forfølgelse.

2. Denne ret må ikke påberåbes ved anklager, der virkelig hidrører fra ikke-politiske forbrydelser eller fra handlinger i strid med De forenede Nationers formål og principper.

Artikel 15

1. Enhver har ret til en nationalitet.

2. Ingen må vilkårligt berøves sin nationalitet eller nægtes ret til at skifte nationalitet.

Artikel 16

1. Uden begrænsninger af racemæssige, nationalitetsmæssige eller religiøse grunde har mænd og kvinder, der har nået myndighedsalderen, ret til at gifte sig og at stifte familie. De har krav på lige rettigheder med hensyn til indgåelse af ægteskab, under ægteskabet og ved

- På flygtninge- og indvandrersområdet er der mange potentielle debatter, du som chef for instituttet kan gå ind i? Vil du det?

- Hvis der er tilstrækkeligt tungtvejende problemer, der skal diskuteres, så - ja. Det afgørende er, at vi ved, hvad vi gør, når vi gør noget. Hvis jeg på vegne af instituttet siger, at et-eller-andet strider imod menneskerettighederne, så skal det forholde sig sådan. Hvis jeg for eksempel siger, at der er problemer med sagsbehandlingen i asylsystemet, så skal jeg sige det, fordi problemerne er eller kan gå hen og blive menneskerettighedskrænkende. Det kan for eksempel handle om sagsbehandlingstiden, hvis den bliver for lang. Eller det kan handle om adgangen til at få at vide, hvor man står i forhold til Udlændingservice.

- Hvad er den største udfordring i Danmark pt - for så vidt angår menneskerettigheder?

- Jeg tror, at det er ligebehandling - i bredeste forstand. Den største udfordring ligger i arbejdet med at få os til at betragte hinanden som lige, uanset køn, etnicitet og social status. Uanset om man er rig eller fattig. Uanset om man kan gå eller ej. Uanset om man kan læse eller ej. Man må så vidt muligt have krav på at blive behandlet på samme måde. Det er klart, at der kan være grænser for, hvor meget vi kan gøre, men vi må bestræbe os på at sikre, at

sig i? Hvis man ikke ved det, vil man kunne blive undertrykt. I gamle dage kunne det være manden, der var undertrykkeren. Det kunne være arbejdsgiveren. Nu kan det være andre eller andet. Det kan være, at man ikke er klar over, at man har ret til sociale ydelser i en given situation. Hvis ikke man ved, hvor man står som samfundsborger, kan man ikke deltage aktivt i samfundslivet. Derfor er det vigtigt, at vi ved, hvor vi står, for dermed kan vi handle.

- Men i et retssamfund reguleres det vel automatisk...

- Sådan fungerer det ikke. Systemer er til for at tage sig af problemer, men de er aldrig perfekte, og blev de det alligevel, ville jeg tro, at der var noget galt. Der findes ikke fejlfri retssystemer, ligesom der ikke findes fejlfri mennesker. Derfor bliver vi nødt til at have flere parallelle systemer, der overvåger hinanden.

- Nogle snedige hoveder udtænkte en tredeling af magten. Den model bunder i, at man ikke tror, at alle træffer en rigtig afgørelse. I Danmark vil (stort set) alle afgørelser kunne prøves ved mindst én anden instans. Hvis Integrationsministeren for eksempel bestemmer, at en bestemt person er farlig og skal udvises, skal andre kunne kigge hende i kortene og gøre beslutningen om, hvis den er forkert. Hvis Højesteret siger, at den fortolker loven på den og den måde, og man som politiker er utilfreds med det, må man lave loven om.

“Folk kan være forskellige og have forskellige værdier. Det er dét, der er essensen i demokratiet”

alle får samme adgang til muligheder og rettigheder. Kan man for eksempel ikke deltage i samfundslivet, fordi man har en funktionsnedsættelse, skal vi indenfor nogle rimelige økonomiske rammer gøre noget ved det. Det gør vi allerede i meget vidt omfang. Vi gør meget for at sikre ligestilling og for at bekæmpe diskrimination på grund af race og etnicitet. Men udfordringen er kommet for at blive, og derfor tror jeg også, det er vigtigt fremover at være opmærksom på den.

- Jeg mener for eksempel, at man i folkeskolen skal undervise i, hvad det vil sige at have nogle menneskerettigheder i et levende demokrati. Da jeg gik i skole, modtog vi ingen undervisning i, hvad det vil sige at leve i et demokrati. Da fik vi bare at vide, at vi var anderledes end kommunisterne. Men hvad er det i dag, der adskiller vores samfund fra andre? Hvad vil det sige at være demokrat og at leve i et demokratisk retssamfund, hvori der er frihed, ligebehandling og respekt for grundlæggende værdier?

- På instituttets hjemmeside står der, at alle skal kende deres rettigheder. Hvorfor?

- Fordi en del af det at være fri er, at man kan agere indenfor de rammer, samfundet har udstukket, og det kan man kun, hvis man ved, på hvilke præmisser man kan være fri. Hvad er det, man kan og skal finde sig i, og hvad er det, man ikke kan eller skal finde

- Jeg tror ikke, man kan forestille sig et system, der bare fungerer, og hvor vi andre bare kan læne os tilbage. Derfor vil der altid være behov for en institution som denne her til at pege på, hvad der kan gøres bedre.

- Men hvis menneskerettigheder ikke er universelle, så er de det jo heller ikke i Danmark. Hvad betyder det for instituttets og dermed din opgave?

- En af opgaverne er at pege på, hvad menneskerettigheder er i dag, hvad de var i går, og hvad de kan blive i morgen. Da jeg var barn, måtte man gerne slå mig som et led i min opdragelse. I dag må jeg ikke slå mine børn, når jeg opdrager dem. Der var en revselsesret, men børn er i dag fri for korporlige overgreb fra deres forældres side. Det er ét eksempel på en forandring i vores syn på menneskerettigheder.

- Der kan være andre forhold, som vil undergå en forandring. Så instituttets opgave er at lytte og gøre sig overvejelser om, hvad disse andre forhold kan være. Der er dialogen - for at vende tilbage til den - et godt udgangspunkt. Hvis vi som Danmarks nationale menneskerettighedsinstitution inviterer til debat om emner uden på forhånd at fastlagt en dagsorden om, hvad vi vil opnå, så kan vi reelt se, hvor tingene vil udvikle sig hen.

- Menneskerettighederne, som vi kender dem, har gået en sejrns gang igennem de sidste tres år, og det vil de fortsat gøre

- måske lidt i den ene og lidt i den anden retning, men hvilken retning - det skal vi ikke bestemme. Vi skal bare holde debatten om rettighederne levende for at sikre en god samfundsudvikling.

- *Hvordan vil du som chef forholde dig til en kritik, som den en dansker indsendte til instituttet forud for menneskerettighedernes 60-års dag...*

- Jeg vil betragte ham som et menneske, der har et andet syn på tingene, end jeg har. Og så vil jeg prøve at finde ud af, hvad det kan skyldes. Jeg vil lytte til hans kritik, fordi jeg tror, at det er vigtigt, at man lytter.

- *Hvad, tror du, er den bagvedliggende årsag til en mail som den citerede?*

- Du skulle næsten selv prøve at finde ud af det. Altså, hvorfor bliver folk så oprørte over spørgsmålet om menneskerettigheder? Jeg tror, det skyldes, at det er følsomt, fordi det handler om værdier og grundlæggende syn på samfundsudviklingen. Hvis man oplever, at noget andet - end det man selv står for - har vind i sejlene, kan man blive opbragt. For eksempel har vi i Danmark haft en periode, hvor regeringen og et støtteparti har haft flertal i Folketinget, og dét er nogle blevet opbragt over. Alene fordi de tre partier har haft et flertal. Det kan gøre folk opbragte. Dét, en institution som vores er sat i verden for at varetage, kan også gøre folk opbragte. Dét, at den overhovedet eksisterer! Men vores opgave er at beskytte menneskerettighederne, og selv hvis nogle bruger ytringsfriheden og udtrykker kritik af vores arbejde, forsvarer vi dem.

- *Men det er som om, der er mennesker, der er for ytringsfrihed, hvis bare den ikke gælder alle. Hvordan forklarer man sådan nogle, at retten til at udtrykke sig også tilhører dem, der mener noget andet?*

- Jeg tror, at man netop gør det ved at forklare. Ikke ved at diktere, men ved at forklare nogle af de bagvedliggende årsager til, at det forholder sig sådan. Ytringsfriheden er til både for den enkelte, og for at demokratiet skal fungere. Derfor må det nødvendigvis også være sådan, at folk kan være forskellige og have forskellige værdier. Det er dét, der er essensen i demokratiet.

Ivan Rod er journalist og redaktør på Cultures

For mere info se:

www.menneskeret.dk og www.ohchr.org

dettes opløsning.

2. Ægteskab skal kun kunne indgås med begge parter frie og fulde samtykke.

3. Familien er samfundets naturlige og fundamentale enhedsgruppe og har krav på samfundets og statens beskyttelse.

Artikel 17

1. Enhver har ret til at eje ejendom såvel alene som i fællig med andre.

2. Ingen må vilkårligt berøves sin ejendom.

Artikel 18

Enhver har ret til tanke-, samvittigheds- og religionsfrihed; denne ret omfatter frihed til at skifte religion eller tro og frihed til enten alene eller i fællesskab med andre, offentligt eller privat, at give udtryk for sin religion eller tro gennem undervisning, udøvelse, gudsdyrkelse og overholdelse af religiøse forskrifter.

Artikel 19

Enhver har ret til menings- og ytringsfrihed; denne ret omfatter frihed til at hævde sin opfattelse uden indblanding og til at søge, modtage og meddele oplysning og tanker ved et hvilket som helst meddelelsesmiddel og uanset landegrænser.

Artikel 20

1. Alle har ret til under fredelige former frit at forsamles og danne foreninger.

2. Ingen kan tvinges til at være medlem af en forening.

Artikel 21

1. Enhver har ret til at deltage i sit lands styre enten direkte eller gennem frit valgte repræsentanter.

2. Enhver har ret til lige adgang til offentlige embeder og hverv i sit land.

3. Folkets vilje skal være grundlaget for regeringens myndighed; denne vilje skal tilkendegives gennem periodiske og virkelige valg med almindelig og lige valgret og skal udøves gennem hemmelig afstemning eller tilsvarende frie afstemningsmåder.

Artikel 22

Enhver har som medlem af samfundet ret til social tryghed og har krav på, at de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, der er uundværlige for hans værdighed og hans personligheds frie udvikling, gennemføres ved nationale foranstaltninger og internationalt samarbejde og i overensstemmelse med hver stats organisation og hjælpeklender.

Erklæringen består i alt af 30 artikler

SKALL VI
TAGGE PÅ
KITTEN
NU?

Sprogbrug

“Kulturel mangfoldighed, interkultur, flerkultur, multikultur, etnisk, 2G’er, indvandrere, integration, nydansker”...

Den massive dækning i medierne om problemer med indvandring og integration bidrager til at ord, som tidligere blev opfattet som neutrale, nedslides og med tiden tillægges nye betydninger

Refleksioner af Mik Aidt og Peter Hervik

Tag et ord som “etnisk”. For 10-15 år siden blev det opfattet som et neutralt ord, der kunne bruges til at beskrive eksempelvis indvandrernes musik og mad. Man lyttede til “etnisk musik” og gik på “etniske restauranter”. I realiteten fungerede “etnisk” som et pænere ord for “fremmed” eller “fremmedartet”.

Da nogen så begyndte at tale om “etniske danskere” – i betydningen “af dansk oprindelse” – opstod der sproglig forvirring. Stadig i dag er der mange, som tror, at en “etnisk dansker” er en person af ikke-dansksproget oprindelse, som har opnået dansk statsborgerskab. Politikeren Naser Khader er efter denne opfattelse “etnisk dansk”.

Den oprindelige betydning af “etnisk” stammer fra græsk, hvor begrebet for nogle årtusinder siden blev brugt om personer, som ikke var kristne og derfor ikke blev opfattet som en del af nationen. I dagens Danmark har “etnisk” tilsvarende fået en negativ klang af “bongo-bongo”, skjult subkultur og en placering uden for fællesskabet.

Mange af sådanne ord er ubevidst med til at fastholde flertallets sprogbrug i et ekskluderende verdensbillede af “dem” og “os”. Derfor er der behov for at være kreative og hele tiden komme op med ideer til et nyt sprog, der kan takle de udfordringer, vi beskæftiger os med – sådan at vi kan tale om tingene uden samtidig

at låse dem fast i forkerte eller negative betydninger.

Det ville være bekvemt, hvis vi så her kunne præsentere dig for en entydig "facitliste", som fortalte dig, hvad du skal sige, hvis du vil gøre "det rigtige". Det vil desværre aldrig være muligt. Der findes ikke nogen moralsk facitliste, ifølge hvilken man ikke må sige det ene eller det andet.

På den anden side kan man starte med at spørge: hvorfor bruge et ord om folk, som direkte frabeder sig at blive kaldt et bestemt ord? De fleste "sorte" (på engelsk: "blacks") bryder sig for eksempel ikke om at blive kaldt "nigger" eller "neger", fordi det fremkalder billeder af afrikanske slaver i USA, segregering, apartheid, Tarzan-film og King Kong. Vælger folk alligevel at kalde en mørk person for en "neger", en indvandrer for "perker", en handicappet for "idiot", så vil det i de fleste tilfælde være fordi de bevidst ønsker at bruge et ord, som er imod andres ønske. Valget

I det 21. århundrede er det at være "dansk" og have en flerkulturel baggrund ikke nogen modsætning. I dagens Danmark er der statistisk set ingen grund til, at man skulle føle sig som medlem af "de andre"-gruppen, blot fordi ens far kommer fra Cuba og ens mor er fra Sønderjylland. Børn og unge med tosproget eller ikke-dansksproget baggrund vil inden for den næste generation udgøre op mod 20 procent af Danmarks ungdom. I Københavns kommune bliver tallet sandsynligvis langt højere. Her fortæller Danmarks Statistik, at befolkningsandelen af indvandrere og deres efterkommere pr. 1. januar 2009 allerede udgjorde 21,2 procent.

At have en blandet kulturel baggrund er i dag en del af hverdagen og identiteten for over en halv million danskere. Og derfor giver al snak om "...anden baggrund end dansk" ganske enkelt ikke mening i dagens flerkulturelle Danmark.

“Der er en enorm magt i de begreber, vi bruger om andre mennesker...”

Anne Britt Djube, forsker

af ord og kategorier kræver ikke bare kreativitet, men også kritisk refleksion, sådan at man kan se de uheldige associationer, som man måske i første omgang er blind overfor og i virkeligheden ikke ønsker.

Især i skoler og uddannelsesinstitutioner har man i en årrække favoriseret udtrykket "tosproget". Som tiden er gået associeres det at være "tosproget" i dag med bandekriminalitet, æresbegreber og et råt sprog. Termen "tosproget" har ikke længere noget med de pågældende personers sproglige færdigheder at gøre, men dækker over deres sociale placering og nogle problemer, som handler om andre ting end lige sproget. På samme måde er det gået med en betegnelse som "andengenerationsindvandrer". En uofficiel undersøgelse viste i 2001, at 49 ud af 50 gange, ordet "andengenerationsindvandrer" blev brugt i medierne, var det i forbindelse med kriminalitet.

I dag er der mange danskere – op mod en tiendedel af befolkningen – som har det, der i statistikkerne defineres som "indvandrerbaggrund". Der er desuden mange "indfødte danskere", som efter langvarige ophold og ægteskab i udlandet har flerkulturelle og interkulturelle færdigheder, eller som har en dobbelt eller flerfyldt oplevelse af, hvad det vil sige at have en "kulturel baggrund". Rigtigt mange danske børn vokser op i en tosproget eller flersproget virkelighed uden at figurere i statistikkerne nogen steder. Så procenttallet af "flerkulturelle danskere" må forventes at være højere end de officielt angivne otte procent. Derfor er tiden for eksempel for længst kommet til at finde nye udtryk, som ikke indeholder ordet "anden", sådan som det ellers ofte ses anvendt i sammenhænge som

“person af anden etnisk herkomst”

“person af anden kulturel baggrund”

“person med anden etnisk baggrund end dansk”

“person med anden kulturel baggrund end dansk”

“person med anden etnisk bagage end leverpostej”

“Kulturel mangfoldighed” er i stigende grad kommet ind i hverdagen som det almindelige, også i tidligere "mono-kulturelle" familier. Tager man deltagelsen i det kulturelle udbud med i betragtning, kan man desuden tilføje, at ikke bare er danskernes baggrunde og mobilitet præget af kulturel mangfoldighed og kosmopolitanisme, men også af de kulturprodukter fra hele verden, som vi forbruger. Vi forbruger flerkulturelt.

Fælles for de mange udtryk, som forsøger at opstille skillelinjer mellem "etniske danskere" og "etniske minoriteter" er, at de fastholder et ekskluderende "dem"-og-"os" univers.

Hvem siger for eksempel, at man som medlem af gruppen "etnisk minoritet" ikke også skulle kunne være "etnisk dansker"?

I 1960'erne og 1970'erne talte man i danske medier friskt og frejdigt om "fremmedarbejderne" – den tyrkiske arbejdsstyrke, som Danmark inviterede til at komme og tage arbejde på fabrikkkerne. Det ord gik man så væk fra i takt med, at de tyrkiske "gæstarbejdere" slog sig ned og begyndte at tale og forstå det danske sprog og ordets klang begyndte at virke stødende. Tilsvarende har selv et forholdsvis neutralt ord som "indvandrer" i løbet af det seneste årti fået en negativ ladning, fordi det så ofte bruges til at markere stemplet "de andre".

Når man taler om etniske grupper og etnicitet, går det ofte på det visuelle: at der er grupper i samfundet, som ser "anderledes" ud – man taler om en "visuel minoritet". Men betegnelsen er ikke langtidsholdbar – dels taler vi eksempelvis ikke om nogen "hørbare minoriteter", dels er der områder i Danmark, hvor det at have familiære rødder i et ikke-vestligt land er helt normalt.

En anden gruppe, som blandes ind i det foranderlige landskab af begreber, er adoptivbørnene. De fremkalder den anden kulturel forståelse og opfattes typisk som værende mere "danske" end for eksempel Hassan, hvis farfar kom fra Libanon – og dét på trods af, at Hassan er født i Danmark, mens adoptivbørnene er født i udlandet.

Det visuelle tillægges stor betydning, når vi taler om Hassan

– de “etniske minoriteter”, “indvandrerne”, de “tosprogede”, og så videre – men når det kommer til adopterede, så fjernes betydningen af kropslige forskelle. Her træder en slags farveblindheds-ideologi frem, der siger, at de fysiske forskelle (hudfarve, øjne, kindben, hår) absolut ikke må betyde noget. Samtidig oplever de adopterede selv, at det faktisk gør en meget stor forskel. De føler sig eksempelvis asiatiske udenpå, men så snart rygsækken åbnes, så “vælter det ud med sovs og kartofler og frikadeller”. (Citat fra en doktorafhandling af Lene Myong Petersen).

Vær specifik! Men hvilke ord skal vi så bruge – eksempelvis hvis vi ønsker at invitere folk med en flerkulturel erfaring med ind i vores bestyrelser, eller når vi søger at beskrive en ny, mangfoldig og inkluderende medarbejderpolitik? Hvordan skaber vi et nyt sprog, som ikke er ekskluderende?

Det første væsentlige spørgsmål, som man må stille sig selv er: Hvorfor insistere på at finde en fælles kategori for alle “de andre”?

En undersøgelse, hvor man spurgte folk med minoritetsbaggrund hvad de ønsker at blive kaldt, viste at mange foretrak en meget specifik bindestregs-betegnelse i stil med “dansk-tyrkisk”, “dansk-somali”, og så videre. Altså et ønske om at komme væk fra generaliseringerne og være så specifikke og præcise som muligt, når vi omtaler en bestemt gruppe mennesker.

Vi skal være bevidst om, at når vi uden særlig omtanke bruger begreber, som sætter forskelligartede folk sammen i store, udefinerbare grupper, så er vi i virkeligheden – ofte ubevidst – med til at underbygge et “dem”-og-“os” verdensbillede. Når vi taler om “etniske” grupper, sætter vi uden at blinke folk i én bås, som ellers har rødder i så forskellige kulturer som den afrikanske, den latinamerikanske, den asiatiske, australske, japanske, indiske og så videre.

Vi bliver hele tiden nødt til at konkretisere, hvad vi præcis mener, når vi bruger ord, udtryk og begreber som for eksempel “nydanser” og lignende udtryk. De fleste kategorier antyder hvilke tilhørsforhold eller hvilken grad af danskhed en given person og personens grupper tildeles. Bliver du kaldt “nydanser”, så ligger det implicit, at dermed er du endnu ikke “helt” dansk.

En undersøgelse, som tidskriftet Samspil lavede i samarbejde med analyseinstituttet Catinét i 2001, viste, at kun hver femte indvandrer og flygtning kan acceptere betegnelsen “nydanser”. Kun meget få af de 1.000 interviewede indvandrere og flygtninge i Danmark fra ikke-vestlige lande ønsker at blive kaldt “danskere” – og det viste sig rent faktisk at være dem, der er født og opvokset i Danmark, der nødigst vil kaldes “danskere”. Tidskriftet Samspil lagde i sin opsummering af undersøgelsens resultater vægt på, at indvandrerne og flygtningene i Danmark ikke selv har noget markant bud på en fælles betegnelse.

Vi har brug for konstant at bearbejde og omtænke, hvordan vi bruger forskellige kategorier – hvis vi søger efter en sprogbrug, som er positiv og konstruktiv, når vi taler om grupper og minoriteter. I starten kan det måske synes ligegyldigt, om vi vælger den ene kategori eller den anden. Men når først vi har valgt, vil valget altid være relevant.

Der findes ingen liste over rigtige eller forkerte identitets-kategorier. Listen nedenfor er meget subjektiv og kan diskuteres i det uendelige. Den er blot udtryk for en pejling af, hvor sprogbarometeret står lige p.t. og her og nu, mens disse linjer skrives, og ment som et oplæg til diskussion

Mik Aidt er journalist og medstifter af Cultures. Peter Hervik er antropolog.

NEUTRALT LADET

andengenerationsdanser
flerkultur, flerkulturel, flerkulturel baggrund
hybrid
ikke-dansksproget baggrund
ikke-vestlig oprindelse
interkultur, interkulturel
kulturelle minoriteter
kulturmøde
new audience development
synlige minoriteter
tværkulturel
udlænding (når det drejer sig om en besøgende af udenlandsk nationalitet)

DEM OG OS LADET

2G
andengenerationsindvandrer
brun
dansk-danser
etnisk
etnisk dansker
etnisk minoritet
fremmedkulturel
indvandrer
indvandrerbaggrund
integration
minoritetsbaggrund
multikultur
nydanser
race
sort
tosproget
tredje verden
udlændingebaggrund
verdensmusik

...dansk

handel & service

Nørrebro's
BAGERI

بويات بفجاتك
تعدون لتلبية جميع طلبات الحفلات والاعراس

69

UNI EXCHANGE

Tlf: 35 34 90 91

Fax: 35 34 90 92

\$ ¥ £ DM €

حلويات
بغداد

BAGDAD
SWEETS

UNI
TRAVEL

Rejser til
hele verden

سافر الى كافة
انحاء العالم
باسعار مناسبة
مساقت به كشورهاي
جهان به قيمت ارزان

WESTERN MONEY UNION TRANSFER

PIZZA & SANDWICHES

VALUTA
Money Exchange
& Transfer

صرافة
حربل إلى كافة
جاء العالم

WESTERN MONEY UNION TRANSFER
BAGDAD

Zaid's Marked

- GAVEARTIKLER
- PARFUMER
- KOSMETIK
- LEGETØJ
- SKOLEARTIKLER
- PLASTIKVARER
- HUSHOLDNINGS-ARTIKLER

4
0

أدوات تجميل
عظورات
اللباس

Foto: Eckhard Krausen

Intolerancens pris

Kulturelt set er Danmark som nation begyndt at minde om den lille landsby, hvor alt lukker sig om sig selv, købmanden og kroen drejer nøglen om, og de unge søger væk. Efter at Danmark med tegningesagen er blev verdensberømt for intolerancen over for "fremmede" er også turisterne begyndt at fravælge landsbyen som feriemål

Kommentar af Mik Aidt

Det var ikke nogen nyhed, men torsdag den 25. juni blev det - igen - en forsidehistorie på en af landets største aviser: MetroXpress berettede, at Danmark har fået sig et internationalt ry for at være intolerant. Og at det koster på bundlinjen. Det nye i historien var beløbet, som blev angivet. Danskerne har mistet omkring ni milliarder kroner i omsætning i hotel- og turistbranchen, fordi Danmark ikke længere opfattes som noget rart sted at tilbringe sin ferie, skrev avisen.

9.000.000.000 kroner. Det burde være et tal, der vækker til eftertanke - ikke kun hos de af landets politikere, der har været med

ende kom øverst på dagsordenen til et Folketingsvalg og gav ny magt til et parti, som førte sig frem på kravet om lukkede grænser. Partiet "kom med i den nye regering," og i løbet af få måneder var der etableret en ny tone, en ny "stemning", som lagde sig over landet som en gassky. Pludselig blev det opfattet som stuerent at tale nedsættende, ekskluderende og ekstremt generaliserende om "indvandrere" og deres efterkommere. Især om "muslimerne."

Det var tydeligvis en reaktion på, at den tidligere toneangivende elite af humanister og menneskerettighedsforkæmpere, samt de forhenværende regeringsledere fra Socialdemokratiet

“Det manglende blik for islams mangfoldighed fører til den ene grove generalisering efter den anden. Og ikke blot øger disse generaliseringer afstanden imellem “os” og “dem” - “Vesten og islam”. Jo mindre vi ved om “de andre”, desto nemmere bliver det også at foretage yderligere generaliseringer om dem. Og jo mere vi generaliserer om og distancerer os fra de samme andre, desto mere frygter vi dem. I dag er der således en betydelig frygt for islam i Vesten og en betydelig frygt for Vesten i den islamiske verden. Gensidige fordomme fremdyrkes og bestyrkes, idet de nærer hinanden.”

Elif Shafak, tyrkisk romanforfatter, i Information den 20. december 2006

til at give Danmark det dårlige omdømme, men i lige så høj grad hos de politikere, som i dag ønsker at forandre det. MetroXpress har hentet tallet fra Danske Regioners undersøgelse af udenlandske overnatninger for perioden 1998-2006, som viste, at Danmark kunne have haft en meromsætning på op mod ni milliarder, hvis vi havde haft samme vækst i turismen som de andre europæiske lande.

Beløbet er desuden baseret på kildeudsagn fra blandt andre Wonderful Copenhagen, som ved at trække tal ud fra Danmarks Statistik og VisitDenmark.dk har beregnet, at Danmark i de fire første måneder af i år har haft et fald i udenlandske overnatninger på 13 procent, mens der i vores nordiske nabolande Sverige, Norge og Finland har været et fald på henholdsvis 8,2, 9,2 og 11,8 procent.

“Udlændinges opfattelse af Danmark og danskerne har afgørende betydning for nedturen,” citeres leder for Center for Turisme, Innovation og Kultur ved Syddansk Universitet, Janne J. Liburd, for at sige. Hun deltog for nylig i et møde med turismeforskere fra hele verden. Det rystede hende på mødet at høre, at især de sydøstasiatiske deltagere opfatter Danmark som en selvforherligende nation, der mangler tolerance og respekt for andre folks værdier.

Men konsekvenserne af Danmarks negative omdømme stopper desværre ikke dér. For det hører med til historien, at det ikke kun er turisterne, der kigger sig om efter andre destinationer. Danmarks omdømme gør, at mange unge rejser ud - fordi de ikke kan holde stemningen ud endsige har lyst til, at deres børn skal vokse op i et land, hvor der hersker en stemning af intolerance og frygt for kulturel mangfoldighed - på gadeplan, i medierne og i den politiske debat. Et land, hvori det er blevet normen at råbe “idiot” efter hinanden - i trafikken, i tv-programmer og i læserbreve.

Spol otte år tilbage. Hvad var det der skete for Danmark?

Frygt for at indvandrere og flygtninge skulle løbe landet over

og Det Radikale Venstre, gennem flere årtier havde håndhævet, at hvis man vovede at kritisere regeringens indvandrerpolitik eller sige noget negativt om udviklingen, så måtte det være fordi, man var “racist”. Nu skulle humanisterne eftertrykkeligt sættes til vægs, og så føg det med ytringer som “godhedsindustri” og “hallal-hippier.” Forståelsen var, at Danmark under socialdemokraternes ledelse havde sat kurs direkte mod en katastrofe med deres “åbne grænser, åbne sociale kasser”-politik. Nu skulle det være slut.

Det handlede primært om økonomi. Om Ekstra-Bladets afsløringer af nas på systemet. Om at der skulle sættes en stopper for al den kontanthjælp, som blåøjet var blevet delt ud til arbejdsløse “fremmede” fra den tredje verden. Og om at der igennem 1980erne og 1990erne var kommet tusindvis af flygtninge til landet fra især Mellemøsten.

Men det handlede også om kultur og traditioner. Om børnehaverforældre, som bad om kød, som var halal. Om bederum, svømmehaller og slør. Om møder med kulturer, traditioner og religioner, der “trængte sig på” og begyndte at kræve forandringer i vikingernes gamle land.

Det var i 2001, Dansk Folkepartis Ungdom producerede en propagandaplakat, hvor et par hætteklædte personer med blod på tøjet fremviser Koranen med teksten: “Danmark om 10 år”. Plakattens undertekst lød: “Det er, hvad et multietnisk samfund tilbyder os: Massevoldtægter, grov vold, utryghed, tvangsægteskaber, kvindeundertrykkelse, bandekriminalitet.”

Spiralen var sat i gang. Den spiral, som gør ekskluderende udtalelser til selvopfyldende profetier - fordi det menneskeligt set netop er eksklusion og mangel på anerkendelse, der udgør første trin på den trappe, som for en ung person med indvandrerbaggrund kan føre til frustration, rodløshed, magtesløshed, marginalisering, kriminalisering, radikalisering og i yderste konsekvens: Terrorisme.

Som om tiden kunne spoles tilbage til 1950'erne – og som om Danmark aldrig tidligere havde oplevet indvandring – skabtes en politisk dagsorden, der handlede om, at dansk kultur og selvopfattelse skulle fastfryses i en "monokulturel" forståelse.

Den 11. september 2001 kom al-Qaeda's angreb på Twin Towers i New York – og siden bomberne i London, på Bali, i Madrid – som for alvor gjorde det klart, at man skulle til at forholde sig til en ny form for terrorisme, som blev skabt af egne indbyggere med indvandrerbaggrund – de frustrerede, rodløse, marginaliserede. Men i stedet for at sætte alt ind på at få skabt et brud med

– men et stille flertal. De holdt nemlig deres mund. Det blev den tiendedel af befolkningen, som havde et problem med en anden tiendedel af befolkningen, som med Dansk Folkepartis mellemkost blev ordførende og "dikterede" Danmarks nye berømmelse.

At den danske turistbranche nogle år senere begynder at mærke konsekvenserne, kan næppe komme som en overraskelse. Kunne konsekvenserne få nogle politikere til at overveje, om tiden er inde til at slå ind på en anden vej, end den, som Dansk Folkeparti har brolagt sine stemmer på, vil tabet i turistindtægter dog medføre noget positivt. For det er åbenbart svært for landets

“Vi har ladet os regere i lidt for lang tid af dem, der har appelleret til vores frygt og angst for at miste. (...) Vi skal igen turde åbne op og finde tilbage til den ånd, som engang styrede Danmark, som nemlig var: At rette blikket mod fremtiden og ikke tænke så meget over, hvor vi kom fra... og vores rødder... og vores forbandede identitet. Men mere over, hvad vi vil med verden – den fremtid, vi vil skabe. At blive et handlende folk, fremfor et folk, der frygtsomt klynger sig til det, som det allerede én gang har erobret.”

Carsten Jensen, dansk forfatter, i DR2 Deadline den 24. maj 2009

den negative "stemning," at få vendt diskussionen til at handle om inklusion og anerkendelse, frem for eksklusion og udstødelse, såvel på arbejdsmarkedet som i kulturlivet, og i stedet for med amerikansk, canadisk og australsk forbillede at sætte alt ind på at skabe en ny national fortælling, der sætter demokratiske værdier og ikke en bestemt, fastfrosset 1950'er-kultur i højsædet, sådan at man kunne undgå at gøde jorden for udklækning af nye terrorister, skete det modsatte: Retorikken blev skærpet. Frygt for forandringer og for den kulturelle mangfoldighed, som et globaliseret samfund må lære at håndtere, skabte et klima i Danmark af mangel på tolerance og respekt for andre folks værdier - præcis som sydøstasiatiske turister har opfattet det.

En politiker foreslog at anbringe kriminelle asylansøgere på en øde ø. En anden blev på formiddagsavisernes spisesedler citeret for at sige: "Send muslimer i russiske fængsler".

I 2005-2006 kom så "tegninge-krisen," som med sine uroligheder og billeder af brændende danske flag i den muslimske del af verden var en direkte reaktion på "danskernes" intolerance over for "nydanskerne." Urolighederne handlede reelt set ikke om tegningerne – de handlede om statsministerens afvisning af 11 ambassadører fra muslimske lande. Og om den "stemning," politikere og medier siden 2001 havde fået skabt.

Hvor Danmark tidligere havde været kendt for Grundtvig, demokrati og velfærdspolitik, gjorde tegningerne og reaktionerne mod dem med ét slag Danmark internationalt berømt for sin nye intolerance over for den del af landets befolkning, som havde muslimsk baggrund.

Hvad skete der med de danskere, som tidligere havde været kendt som et ordentligt, fornuftigt, imødekommende, foreningsdannende og hygge-elskende folkefærd? Hvad skete der med de indvandrere i Danmark, som netop var flygtet fra deres hjemlande på grund af intolerance og udemokratiske regimer?

De var der stadig, og udgjorde sågar et flertal i befolkningen

politikere at få øje på de mange unge danskere, og heriblandt også veluddannede såkaldte "nydanskere", som tænker i nøjagtigt samme baner som de sydøstasiatiske turister: "Gider vi være her i denne landsby?"

Regeringen og især Dansk Folkeparti har ført sig frem på, at de arbejder for at sikre Danmark mod alverdens ondskab, som vælter ind over grænserne. Desværre kan vi efter et årti i intolerancens tegn konstatere, at partiernes politik i realiteten har skabt den stik modsatte situation. Intolerancens retorik har ikke gjort Danmark til et mere sikkert sted at opholde sig – tværtimod. Tre terrorsager viser, hvad der foregår blandt radikaliserede unge, som har ladet sig inspirere af al-Qaidas budskaber. Og det bliver kun værre, hvis ikke der snart kommer en ændring i... ja, "stemningen."

Hvis det ikke skal gå for Danmark, som det gik for den lille landsby, hvor brugsforeningen lukkede, skal stemningen ændres. Vi må hver især på det personlige niveau tage fat på det besværlige projekt, som det er at få "vendt stemningen." Vi må på Facebook, Twitter, i læserbreve og mediedebatter synliggøre, at vi faktisk er en stor gruppe medborgere, sikkert endda et nationalt flertal, som tænker i andre baner og vil noget andet end intolerance. Og dét uanset om vi er indvandrere eller indfødte.

Det vil nemlig synliggøre, at der i dagens Danmark er potentielle valgstemmer i at føre en ny, inkluderende og fornuftsbetonet politik på området. Sådan som det er tilfældet i Sverige og Norge.

Det er først, når Danmark får en ny generation af politikere, der tør konfrontere pensionist-retorikken og sætte ind imod den ekskluderende, blåafbrændings- og terrorist-udklækkende stemning, at vi kan gøre os håb om, at intolerance-spiralen bliver bremset eller holdt i ave.

Mik Aidt er journalist på Cultures og daglig leder af Center for Kunst og Interkultur. For yderligere info om, hvordan omverdenen ser på Danmark, søg eksempelvis på ordene - "Denmark + xenophobia" - på books.google.com.

“

Den danske udfordring

Det er evnen til at tage verden til sig,
der i sidste ende bon'er ud på kultur-
kanonens kvalitet og udbredelse
- og på dansk økonomi

Kronik af Anne Boukris

“Hey Danmark hvad sker der? Jeg vil have dig tilbage,” sang Natasja, da Ungdomshuset var blevet overtaget af en fanatisk religiøs sekt. “Giv os Danmark tilbage” lød Dansk Folkepartis stemme tilbage som et ekko i forbindelse med partiets kontroversielle annonsekampagne mod retten til at bære tørklæde ved domstolene. Kronikken her diskuterer helt uformelt, hvordan verden har det i Danmark, fordi det er evnen til at tage verden til sig, der i sidste ende bon'er ud på kulturkanonens kvalitet og udbredelse - og på dansk økonomi Det er en stor udfordring for Dansk kultur- og erhvervsliv, at *det danske* balancerer på en linie. At der på den ene side er noget ekstremt lokalt, et charmerende storhedsvanvid, men også et fremmedforbehold og en voksende populisme, der lukker ned for Danmark i stedet for at lukke op. Og at der på den anden side er et demokratisk paradys med en kollektiv længsel efter varmen og det eksotiske, et stigende forbrug af engelsk, og et erhvervsliv der i fuld vigør forsøger at placere Danmark i et internationalt konkurrencefelt. Det er ikke ueffent, hvad der sker

for Danmark i verden. Men hvad med verden i Danmark?

Lad os tage et tankeeksperiment: Danmark skal sælges til Indien, fordi vi mangler arbejdskraft. Skattelovgivning, regn og mørke, og ikke mindst de latente forbehold overfor fremmede kulturer, gæster og det ukendte er herskende faktorer. Hvordan markedsfører vi os i Indien og hjemme i Danmark, så salget og købet opleves som frugtbart for begge parter? Hvordan taler Danmark med verden? Og hvad hører verden Danmark sige? Ét bud på, hvordan Danmark taler med verden er *Cultures*, der viser sit ansigt for første gang med det magasin, du holder i hånden. Det er en begivenhed og et nyt forsøg. Et forsøg på at markedsføre og stimulere dansk kultur i feltet mellem det kendte og det ukendte, mellem det danske og det ikke danske. Hvor grænserne drages, og om de skal drages, må tiden vise.

Cultures som idé har en udfordring: At overkomme den traditionelle os-og-dem-journalistik og -metodik. Ikke fordi der ikke er et os og dem. Det er der altid. Det er en grundpræmis. Men at

overkomme den ulige relation mellem os og dem og at give plads til det, der kommer ud af ligeværdigheden og det medfølgende ønske om medindflydelse på formuleringen af tanker, idéer og udtryk – dét er en udfordring. Og udfordringen er kun lige begyndt. Et opgør med magasinet Djembe, der igennem årtier - på lige fod med NGO'er som MS, Operation Dagsværk, Folkekirkens Nødhjælp, venskabsforeninger, de kommunale verdenskulturcentre, etc. – engageret har forsynet danskere med viden om den såkaldte 3. verdens musik og kultur, er nødvendigt. Men hvordan tager man skridtet væk fra den trygge, velkendte, nationalt definerede måde at forstå, skabe og anvende kultur på? Det kulturanmeldende og kulturanalytiske niveau, hvori Cultures manøvrerer, er blot ét af flere steder at agere for en stærkere integration af hybriditet og globalisme.

Inspiration til et andet blik på kultur og interkultur kan fås ved at se på dansk erhvervsliv. Det danske arkitektfirma Schmidt-HammerLassen (SHL), der er Skandinaviens største, skaber ifølge eget udsagn skandinavisk arkitektur, som er kendt for enkelthed, demokratiske former og lys. SHL arbejder udfra et manifest om sammenhængskraften mellem menneskelivet og byrummets arkitektur med fokus på mangfoldighed, forskellighed, integration og globalisering. Man forsøger at forene og udvikle det skandinaviske, nordiske og danske design igennem møder mellem det kendte og ukendte. Arkitekturen udgør summen og rammen om det sociale liv og kultur.

Ideen om demokratisk arkitektur - som skaber moderne, åbne og multifunktionelle og multikulturelle rum - er samtidig i overensstemmelse med SHLs etiske værdigrundlag: *“En bygning har mennesket som centrum. En bygning er ikke blot en arkitektonisk form – den skal også virke tæt sammen med sine omgivelser, sine indbyggede funktioner og det sociale liv, der leves i den.”* SHL designer bygninger, der som udgangspunkt åbner sig mod den omgivende verden. Dét blik på bygninger kan som tankeeksperiment overføres på kultur.

Hvad nu hvis kultur(en/er) satte mennesket i centrum og samtidig virkede tæt sammen med sine omgivelser, og levede op til sin funktion for det liv, der formes i og med kultur? Så kunne kulturridéen netop gribe verden og den mangfoldighed, verden består af og forstærke, transformere, udvikle og nedbryde mentale grænser for, hvem der definerer kultur og kulturelle udtryk!

Et andet eksempel er det danske internationale flagsskab A.P. Maersk (APM). APM har mere end 110.000 ansatte på verdensplan. Virksomhedens *brand* er danskhed, *dansk* kvalitet, *dansk* management. Men det er samtidig virksomhedens elitære image, at det danske kan bære et internationalt anerkendt format. APM performer eminent på den globale platform til stor inspiration for idéen om, at bygge broer mellem Danmark og verden. Broer, hvorpå mennesker vel at mærke kan køre begge veje.

APMs hensigt i en global kontekst er *“at være en koncern i verdensklasse, kendt og respekteret. At være en attraktiv samarbejdspartner og arbejdsgiver samt en god samfundsborger... vores værdier er medarbejderne, rettidig omhu, retskaffenhed, ydmyghed og vores navn. Vores omdømme og succes afhænger af, hvordan disse værdier afspejler sig i måden, vi driver forretning på. Forretningsprincipperne har til formål at gøre rede for nogle af de grundlæggende principper, der udgør vores corporate citizenship....”*

Med sin tilstedeværelse i mere end 130 lande har APM investeret ekstremt store summer i lokalsamfund og Corporate Citizenship. APM lægger vægt på at respektere love og kulturer, og

ledelsesmæssigt er der fokus på Corporate Social Responsibility som en del af arbejdspladskulturen og rekrutteringsstrategierne på APMs konotorer i verden.

APM bringer også verden til Danmark blandt andet i form af uddannelse af yngre medarbejdere. Hvert år kommer flere hundrede medarbejdere fra hele verden forbi det danske hovedkvarter, hvor de gennemgår kommunikationstræning og interkulturel læring for at kunne performe ledelsesstrategisk globalt og for at gennemgå organisationstræning for at kunne levere forretning på basis af APMs kerneværdier. Er APM interkulturskabende og kulturløftende? Og kommer verden reelt til Danmark via APM? Får det ukendte plads i den tunge koncern?

Det er helt klart, at APM er kultur- og interkulturskabende for sine medarbejdere lokalt som globalt. Som SHL bringer APM - trods sin, set med danske øjne, hierarkiske struktur - i høj grad demokratisering af ledelse ud i verden. Især i Mellemøsten og i Kina oplever APMs medarbejdere, at dansk ledelse er engagerende, ligeværdig, uformel og ganske enkelt i stand til at møde forskelligheder. Danske ledere eksporterer på den måde dansk organisationskultur ud i verden.

Samtidig bringer APM qua sine medarbejdere, sine netværk og sine produkter verden til Danmark og har i sin struktur indlejret en stor viden om de globale partnere og en række kompetencer, der gør det muligt for APM at tiltrække udenlandsk arbejdskraft til Danmark. Om det ukendte får plads og indflydelse i APM er et godt spørgsmål, som måske kan besvares således: Hvis ikke det ukendte får plads, er der næppe grobund for fremtidig konkurrencedygtighed.

Hverken APM eller SHL er glansbilleder af den perfekte amalgamation, men de er billeder af en ny verden, hvor økonomiske kræfter bliver mere og mere uregerlige, svage grupper marginaliseres, finansielle kriser forstærkes, uligheder vokser, og hvor kulturel mangfoldighed trues af magtforskydninger og mangel på nysgerrighed.

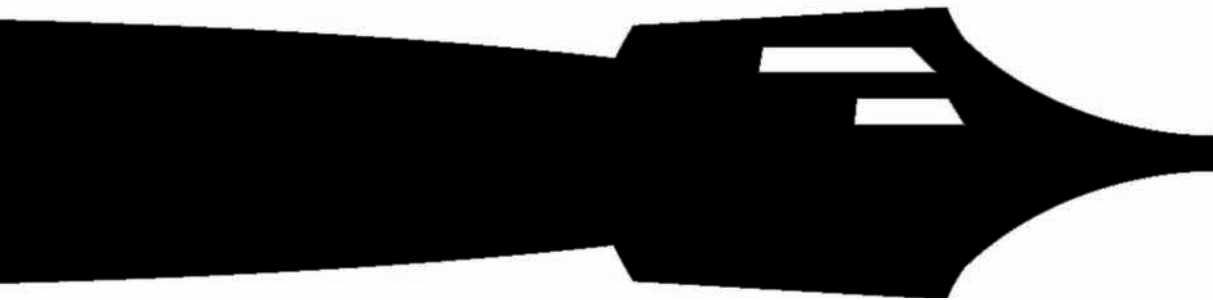
I den nye verden er der ekstremt mange muligheder for at ændre kurs og for at se sammensmeltningen ske og nye perspektiver berige både tradition og modernitet. Kultur kan sælges mere frit over grænser, så flere i princippet kan få adgang til egen og andres kultur. Afstandene mellem nord og syd, øst og vest bliver stadigt mindre, informations- og netværksteknologi giver hidtil uhørte muligheder for at udveksle ideer, viden og information. Og det er i den sammenhæng at Cultures har en funktion. Cultures kan blive den scene, hvorfra et hav af forskellige stemmer kan høres – stemmer, der fortæller, beskriver, overlapper, defokuserer og fornemmer. Fordi de har noget på hjerte, og ikke fordi de er fattige og ulige

Anna Boukris er diversity human resource manager i konsulentfirmaet, Percepti Global, og Ph.D. Fellow på Roskilde Universitetscenter.

CULTURED

Verdenslitteratur

Den øgede globalisering og internationalisering har forandret den kulturelle debat og genskabt behovet for at læse og forstå såvel den nationale litteratur som verdenslitteraturen. At det forholder sig sådan skyldes, at litteraturen i stadig stigende grad fremstår som indflydelsesrig i beskrivelsen og forståelsen af det politiske, kulturelle og identitetsskabende i denne verden. Men hvad er verdenslitteratur egentlig?

Essay af Mads Rosendahl Thomsen

I mange år har begrebet verdenslitteratur haft en støvet tilværelse. Begrebet henviser enten til al den litteratur, som ikke var fra ens egen nation, eller til litteratur, som man hævdede var både universel i sin appel til mennesker i alle kulturer og af den højeste kvalitet. Der er i og for sig ikke noget galt med hverken den ene eller anden definition, men de kompletterer ikke hinanden særlig godt. I stedet giver de et valg mellem på den ene side verdens uendelige mængde af litteratur – uden nogen særlig kvalifikation – og på den anden side et stærkt hierarkisk udvalg af litteratur, hvor kvalitetskriterierne ikke fremgår af definitionen.

Verdenslitteratur er også et emne, som egner sig til løfterige skåltaler om det universelle i kunsten og i menneskeheden, og det leder alt for let hen til spørgsmålet om enkelte værkers status: "Jamen, er det så verdenslitteratur?" Men bag om disse egenskaber ved begrebet åbner der sig et komplekst og interessant forskningsområde af teoridannelse, litteraturlæsning, kanondebatter, historisering og kulturhistorie, et vidt forgrenet felt, som er vokset i de seneste år.

Begrebet har rod i Johann Wolfgang von Goethes nærmest henkastede bemærkninger om verdenslitteratur, som han reflekterede over fra 1827 og frem til sin død i 1832. Hos ham ses verdenslitteraturen som en afløser for nationallitteraturerne, som båret af en kosmopolitisk ånd, der lader de lokale litteraturer spille sammen på en større scene end den, nationen tilbyder. To årtier senere var Karl Marx og Friedrich Engels mindre optimistiske i deres syn på verdenslitteraturens komme. De så den som en konsekvens af kapitalismen, hvis logik også rakte over i bogens verden, og de forudså, at litteraturmarkedet ville blive globaliseret.

Men kultur- og litteraturhistorien efter Goethe udviklede sig på mange måder

stik modsat af, hvad han havde forestillet sig, nemlig mod en større grad af nationalisering. Litteraturen og litteraturhistorien blev redskaber, som kunne bære fortællingen om en nations egenart uden at gøre alt for megen brug af et ellers traditionelt bærende element i historieskrivningen: Krige mod andre nationer. I 1899 var Georg Brandes i en artikel om verdenslitteratur således ganske nedslået over, at kulturen havde taget retning mod en mere national orientering. Den kosmopolitiske tidsånd, som Goethe havde levet i, var for Brandes at se nu afløst af en langt mere snæversynet nationalisme.

Brandes var måske for pessimistisk i sin vurdering af verdenslitteraturens udvikling. Der er siden blevet oversat flittigt og skrevet glimrende fremstillinger, hvor litteraturen beskrives i et verdensperspektiv, og hvor nationale præferencer ikke har været afgørende. Ikke desto mindre har der været tale om en verdenslitteratur, som har været domineret af vestlig litteratur. Ligesom ideen om verdenslitteratur ikke har budt på væsentlige kvalifikationer af, hvordan man bør udvælge, kontekstualisere, sammenstille og historisere ud fra det enorme reservoir af tekster, som er fremstillet gennem tiden.

Det næste store ryk for udviklingen af begrebet verdenslitteratur er først kommet inden for de seneste årtier. Globaliseringen – økonomisk og kulturelt – har afgjort spillet en rolle for, at man er begyndt at overveje, om der kunne findes mere interessante og frugtbare måder at gå til emnet på end at vælge mellem den inkluderende *al verdens litteratur* og den ekskluderende *verdens bedste litteratur*. Der er opstået et behov for at bestemme, hvad verdenslitteratur kan være, når fænomenet er udspændt mellem idealer om det kosmopolitiske, en åbenhed over for andre kulturer, et ønske om at erfare nyt, og så de pragmatiske hensyn, som knappe ressourcer, ikke mindst tid, sætter.

Der er to store paradigmer, som har præget studiet af litteratur på tværs af nationale grænser. Det ene tegnes af det ældre og dominerende forskningsfelt *sammenlignende* eller *komparativ* litteratur, som egentlig ikke er komparativt i bogstavelig forstand, men er defineret ved ikke at have en nationalfilologi som basis. Og det andet har sin rod i den nyere retning postkolonialisme, som siden slutningen af 1970'erne er gået fra at være en modreaktion på den vestlige dominans i komparative litteraturstudier til at blive et institutionaliseret paradigme. Postkolonialismen er som retning meget sammensat, og den har bidraget til udvikling af både kultur- og litteraturteori, men den definerer sig især ved ikke at have vestlig litteratur som centrum. Interessen for verdenslitteratur kan til dels forstås i forhold til nogle problemer eller svagheder ved disse to paradigmer.

Først og fremmest er det et problem for komparativ litteraturforskning, at den i sin selvpfattelse har al verdens litteratur som sit område, men at det i de fleste tilfælde er langt mere af navn end af gavn, fordi vestlig litteratur er i centrum. Kun ideelt og ikke reelt er svært tilgængelige litteraturer i fokus, og det har skabt grobund for nøjere undersøgelse af verdenslitteratur. På den måde står verdenslitteratur ikke

i modsætning til komparative litteraturstudier, men er snarere en tilbagevenden til sidstnævntes oprindelige projekt.

Den nye interesse for verdenslitteratur er også en reaktion på de komparative litteraturstudiers store fokus på teori i 1980'erne og 1990'erne, hvor teksterne selv i mange tilfælde blev anset for at være mindre vigtige end de teorier, som skulle beskrive dem. Nogle forudså og ønskede en situation, hvor teori selv, *Theory* med et meget stort T, blev en selvstændig disciplin, så filosofi, litteratur og kritik kunne gå op i en højere enhed. Denne bestræbelse kunne, måske ret indlysende, ikke oprettholde sit momentum. Det er i den sammenhæng symptomatisk, at Erich Auerbach er en af de litteraturforskere, som er kommet til at stå mere centralt i de senere år, idet hans litteraturhistoriske tilgang er forpligtet både på teksternes funktionsmåde som tekster og på et kosmopolitisk syn på litteraturen.

Postkolonialismens fremkomst var blandt andet en reaktion på den komparative litteraturforskningens manglende interesse for de litteraturer, der udviklede sig eller opstod med kolonitidens afvikling. På samme måde kan man hævde, at interessen for verdenslitteratur er et forsøg på at forbinde den litteratur, som postkolonialismen bygger på, med den litteratur, som den komparative litteratur arbejder med. At forene øst og vest, eller *The West and the Rest*, om man vil. For selvom postkolonialismen i høj grad er et paradigme, som dyrkes i vestlige sammenhænge, så har den været præget af berøringsangst over for at indgå i en mere naturlig og mindre antagonistisk sammenhæng med vestlig litteratur. Der er dog tegn på, at det er ved at ændre sig, og det ses konkret ved, at flere og flere engelskinstitutter opgiver opdelingen i britisk, amerikansk og postkolonial litteratur, for slet og ret at undervise i engelsk litteratur, hvorved man reelt opererer med en verdenslitteratur på engelsk.

Men nogle mener, og med en vis ret, at interessen for verdenslitteratur kan medføre, at kun den kosmopolitisk orienterede del af den postkoloniale litteratur bliver indlemmet i litteraturforskningen. Hvorimod den politisk og lokalt engagerede litteratur, som ser sig selv som del af opbygningen af en ny nations litteratur og historie, ikke har fået større opmærksomhed, men tværtimod bliver sat i skyggen af den kosmopolitiske litteratur. Sat på spidsen, så mener man ikke, at Indien skal repræsenteres af Salman Rushdie i verdenslitteraturen, men af forfattere, som er mere rodfæstet i indiske sprog, og som har et større lokalt engagement i Indien. Men det er svært at komme uden om, at Rushdie er opvokset i Indien, og at han skriver om indiske forhold på et af de mange sprog, som tales i landet. Postkolonialismen er derfor i nogen grad splittet mellem på den ene side en søgen efter autenticitet – ikke naivt i forhold til en førkolonial tilstand, men dog noget som markerer en egensindighed med dybe rødder – og så på den anden side nogle ganske sofistikerede beskrivelser af den moderne verdens komplekse identitetsdannelse, som den globaliserede vestlige læser også oplever.

Verdenslitteratur kan således ses som et forsøg på at syntetisere to fremtrædende paradigmer i bestemte former for litteraturstudier, samtidig med at der, som

beskrevet her, er tale om en kritik af specifikke punkter i deres tilgange til litteraturen.

De mange positivt ladede ord som ideen om verdenslitteratur fører med sig – åbenhed, udveksling, høj kvalitet – giver også grund til at være opmærksom på de forhindringer, som jo netop var medvirkende til, at Goethes vision ikke blev realiseret. Der kan især udpeges fire udfordringer for verdenslitteratur: Sproglige barrierer, kulturelle barrierer, den lukkede vestlige kanon og nationalstaternes prioritering af deres egen litteratur.

Uden oversættelser ville verdenslitteraturen være en umulighed. Få mestrer mere end en håndfuld sprog, og ingen favner så vidt, at de kan læse alle betydende forfattere på originalsproget. Så man har valget mellem at afskære sig fra store dele af verdens litteratur eller at benytte sig af oversættelser. Nogle vil hævde, at selve det litterære går tabt i en oversættelse, og selvom det er et noget puristisk synspunkt, så kan man aldrig ryste den tanke af sig, at den egenart, som eksempelvis et japansk haiku har, ikke kan gengives på et indoeuropæisk sprog.

På det akademiske plan er der en konflikt mellem specialister og generalister, hvor de førstnævnte vil hævde nødvendigheden af at læse på originalsproget, mens de sidstnævnte vil hævde nødvendigheden af at sammenligne forskelligartede værker i verdenslitteraturen, og at læsning i oversættelse er uundgåeligt. Men snarere end en konflikt mellem to uforenelige synspunkter har der været problemer med at finde et sted, hvor de to typer læsere har kunnet mødes. Udviklingen af synsvinkler, metoder og mål for verdenslitteraturen fra 1990'erne og frem kan ses som et forsøg på at skabe flere muligheder for synergi mellem en specialiseret og en mere almen tilgang til vanskeligt tilgængelige litteraturer. På nogle punkter har sådanne kompromiser længe været accepteret: Dostojevskijs forfatterskab har aldrig været truet som en del af verdenslitteraturen, på trods af at meget få kan læse det på originalsproget, og en lignende udvikling må forudses i forhold til andre sprogområder.

De sproglige barrierer handler dog ikke kun om, hvad der går tabt i oversættelse, men omfatter også konkret, hvad der overhovedet bliver oversat. Allerede Brandes var inde på, at store litteraturer har lettere ved at blive oversat til mindre sprog, og man kunne tilføje, at kommercielt rentable genrer som romanen har lettere ved at blive oversat end eksempelvis lyrik. Det er i dag uden tvivl langt vanskeligere for lyrik at blive anerkendt som verdenslitteratur, end det er for romaner, i kraft af de betingelser markedet sætter. Lyrikoversættelser kræver i reglen støtte, og selv da vil de have et begrænset publikum. Dertil kommer, at mens engelsk er ved at blive det universelle verdenssprog, er det også fra den engelsksprogede litteratur, der oversættes mest i disse år, selvom man kan hævde, at det netop er meget mindre nødvendigt at oversætte fra engelsk end fra alle mulige andre sprog. Oversættelse er med til at forme verdenslitteraturen på godt og ondt, og den udgør et stærkt faktum, som man ikke kan komme uden om, men som til gengæld også kan anvendes i studiet af verdenslitteraturens geografi.

I forhold til litteraturen er det indlysende at se den sproglige kompetence som den mest afgørende, men i læsningen af litteratur er kulturelle kompetencer i høj grad også væsentlige for, hvad man får ud af værkerne. Manglende kendskab til en genre kan blokere for forståelsen, ligesom referencer til de forhold, litteraturen handler om, kan kaste læseren ud i et utilfredsstillende gætteri om, hvad der menes, og hvad der har betydning. Nogle værker bærer nærmest deres egen verden med sig, så man føler sig oplyst om den historiske kontekst, mens andre skaber en usikkerhed, som kan blokere for en større udbredelse af værket i andre kulturer. Behovet for på et eller andet plan at kunne identificere sig med fiktionens karakterer skal ikke undervurderes som en betydende faktor. Således er værkeres forhold til læsernes kulturelle kompetencer med til at forme litteraturens internationale kanon, akkurat på samme måde som det er tilfældet med deres sproglige kompetencer.

Det kan også ses som en fordel, i og med at den litteratur, der udveksles hen over kulturelle grænser, beskæftiger sig med emner af en mere generel karakter og formår at udfolde dem med midler, som gør litteraturen selv mere end blot lokal, men stadig rodfæstet. En rodfæstet kosmopolitanisme er et ideal, som Kwame Anthony Appiah har formuleret: Det er en vej mellem det lokale eller det nationale og den hæmningsløse kosmopolitanisme, hvor det lokale nedskrives i værdi. Nedskrivningen har den følge, at værkerne fejler ved ikke at have en lokal forankring, sådan som enhver livsverden har det. Erfaringsmæssigt viser det sig, at der må være et eller andet ved værkerne, som giver andre en mulighed for at engagere sig i dem, hvis de skal blive en del af verdenslitteraturen. Kanoniserede ikke-vestlige forfattere, der er blevet oversat til vestlige sprog, har således ofte en stor berøringsflade i forhold til vestlig litteratur. Ligesom de danske forfattere, der i første række kan siges at være verdenslitterære – H.C. Andersen, Søren Kierkegaard og Karen Blixen – alle behandler emner af en universel interesse med referencer, som rækker langt ud over deres lokale miljø.

Verdenslitteratur vil altid være verdenslitteratur set fra en bestemt vinkel. Den vestlige tradition, hvor begrebet opstod, er stadig en meget vestlig affære. Man kan eksempelvis hævde, at det mest kanoniserede japanske i verdenslitteraturen ikke er et værk, men en genre, haikuet. Det er næppe heller noget tilfælde, at nogle af nutidens mest betydende kinesiske forfattere er eksilforfattere, som skriver mellem kulturer, og som derfor ikke er så fremmede endda. Og hvis man skal pege på en uomgængelig ikke-europæisk forfatter i den internationale litteraturkanon fra første halvdel af det tyvende århundrede, er argentineren Jorge Luis Borges det bedste bud. Han kan til gengæld ikke siges at være specielt fremmed over for europæisk kultur i kraft af sit spanske sprog, sine ophold i Europa og sin fascination af engelsk kultur. Men Borges fastholdt samtidig på en meget sofistikeret vis betydningen af sin argentinske identitet.

Forandringer af kanoner sker i lange, seje træk, og der er ikke udsigt til, at den vestlige kanon vil åbne sig dramatisk. Omvendt er det bemærkelsesværdigt, hvordan

den engelsksprogede litteratur i disse år mere og mere bliver præget af forfattere fra alle egne af verden – postkoloniale forfattere såvel som migranter – der forandrer litteraturen indefra. En løsning på problemet med den lukkede kanon er at anvende nye greb i pædagogiske sammenhænge, eksempelvis at blande kanoniseret litteratur med ikke-kanoniseret på basis af tematiske fællesskaber. Det fremgår blandt andet af David Damroschs antologi "The Longman Anthology of World Literature," at den vestlige kanon kan blive beriget, hvis den sættes i spil med værker uden for sig selv, om det så angår universelle emner som krig eller kunstneriske avantgardestrategier. Her kan sammenstillingen af kendt og ukendt være en måde at åbne for og give mening til den mindre kendte litteratur, og på længere sigt måske udvide den vestlige kanon lidt mere.

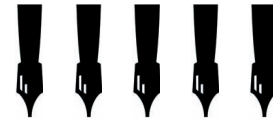
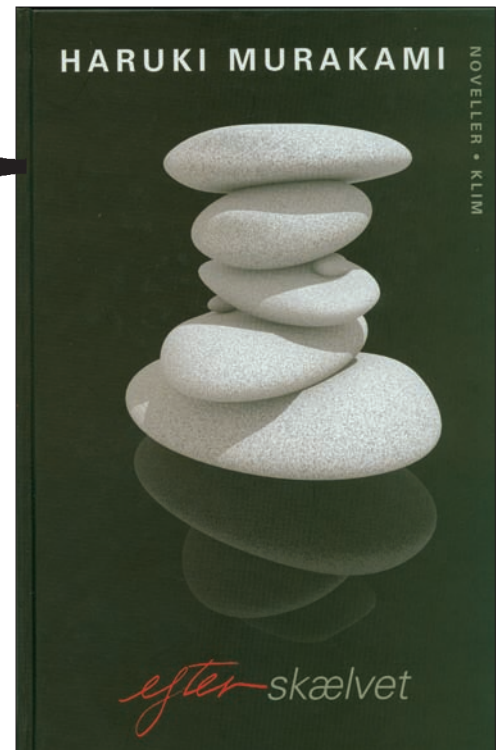
Endelig skal man ikke undervurdere, at nationallitteraturerne understøttes af nationale institutioner gennem undervisning, udgivelsesprojekter og i den almene kritik. Det er på mange måder meget fornuftigt – hvis ikke der skulle studeres og skrives om dansk litteratur i Danmark, hvor så? – men det afgørende er, hvilken balance eller ubalance eksempelvis en officiel dansk kanon for folkeskole og gymnasier er med til at skabe. Balancen mellem det nationale og det internationale, som flere af bidragene i denne antologi også tematiserer, kan blive forskubbet på en måde, så det ødelægger muligheden for at navigere i en globaliseret verden.

Studiet af verdenslitteratur er altså ikke et paradigme, som åbner for et litterært Utopia, men vil til stadighed befinde sig et sted mellem idealisme og realisme. Det forhindrer, at global succes sættes lig med verdenslitteratur, mens man heller ikke ser bort fra, at det betyder noget, hvad den enkelte læser kaster sig over, hvad enten det er Shakespeares "Macbeth" eller J.K. Rowlings "Harry Potter."

Verdenslitteraturen er også aktuel, fordi ideen om, at alle tekster tilhører en nations litteratur, er under pres. Ingen bestrider, at al litteratur har udgangspunkt i lokale forhold, men det transnationale er på flere måder et faktum, som rokker ved den naturlige opdeling mellem de nationale litteraturer. Det gælder lige fra forfatterne til bogmarkedet.

En forfatterstype, der har fået stigende opmærksomhed, er migrantforfatteren – en figur allerede Georg Brandes var meget opmærksom på – som netop udmærker sig ved ikke ubetinget at tilhøre den ene eller den anden nationallitteratur. Er nobelpristageren Gao Xingjian en kinesisk forfatter? Han er ikke kinesisk statsborger, hans bøger udkommer ikke i Kina, og han tematiserer sine reservationer over for at blive beskrevet som kinesisk. Men han skriver på kinesisk om kinesiske forhold. Eller hvad med Milan Kundera, der gik fra at skrive på tjekkisk til at skrive på fransk? Hvor hører han til? Sådanne tilfælde sætter en kile ind mellem nationernes opdeling af verdenslitteraturen og tvinger os til at nytænke tilhørsforhold på en måde, som også får konsekvenser for forfattere, der ellers synes lette at beskrive.

Sprog og nation hænger få steder så tæt sammen, som det er tilfældet i de skandinaviske lande, men det er mere komplekst mange andre steder, ikke mindst

i forhold til den engelske og den franske litteratur. Der findes også forfattere, som selv er med til at udviske ideen om, hvilken litteratur de tilhører, når deres bøger oversættes til en række andre sprog, før de udkommer på originalsproget. Naturligvis er bøgerne stadig skrevet på et modersmål, men der ligger en vigtig gestus i, at værkerne udkommer simultant på flere sprog.

Det transnationale kan endelig også ses i forhold til hele litteraturer. Et eksempel er holocaust-litteraturen, som fra starten har været transnational, og hvis primære eksponenter stadig synes knyttet langt mere til denne litteratur end til den nationale litteratur, som de er opvokset med. Primo Levi er naturligvis en italiensk forfatter, men i internationale sammenhænge tilhører han nærmere den litteratur, som udspringer af holocaust. Den transnationale virkelighed i litteraturen er således et afgørende argument for at tage verdenslitteratur seriøst som en udfordring til læsemåder og til historisering.

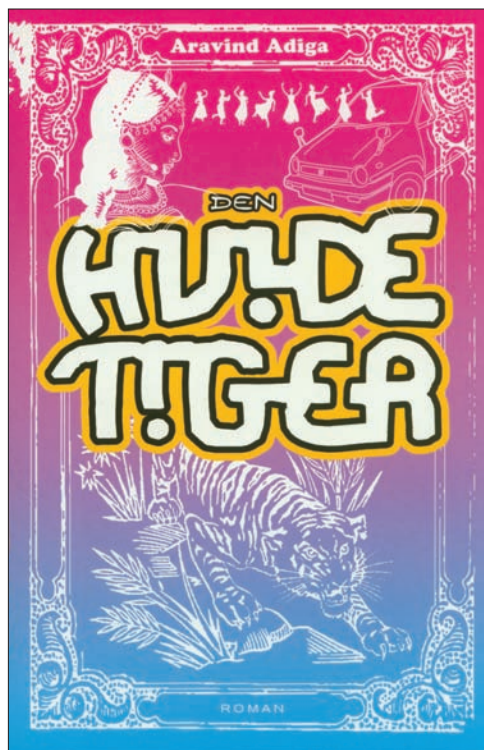
Mads Rosendahl Thomsen er adjunkt i litteraturhistorie ved Aarhus Universitet. Hans essay er en bearbejdet udgave af introduktionen til antologien "Verdenslitterær kritik og litteratur" (Aarhus Universitetsforlag, 2008).

HARUKI MURAKAMI: 'Efterskælv'

Forlaget KLIM
184 sider

Japan. Roman. Haruki Murakami er en forfatter i Nobelprisklassen. En forfatter som skriver verdenslitteratur i ordets egentlige forstand! 'Efterskælv' er ganske vist en af hans lettere bøger, men den vidner alligevel om et fortælleteknisk talent af respektindgydende rang. 'Efterskælv' er syv letlæste noveller om mennesker, der har to ting tilfælles: De oplever et jordskælv – som en mere eller mindre fjern og dog betydende begivenhed – og de er alle ramt af eller bliver ramt af ensomhed. I dén forstand rummer alle syv fortællinger et universelt tema og en skildring af et grundlæggende menneskeligt vilkår. Vel udgør Japans natur og kultur et bagtæppe i de syv fortællinger, men både skrivestil og univers fremstår genkendelig ud fra en europæisk forståelsesramme. Med Murakamis skildringer står det endog klart, at ensomhed – uanset om den er selvforskyldt eller ej – er en og samme størrelse – hos den pragmatiske japaner og den måske mere følelsesbetonede europæer. Novellerne i 'Efterskælv' udgør tilsammen et glimrende udgangspunkt for en opdagelsesrejse ind i det menneskelige sind, og i øvrigt ind i Haruki Murakamis forfatterskab, som er et must for litterært interesserede.

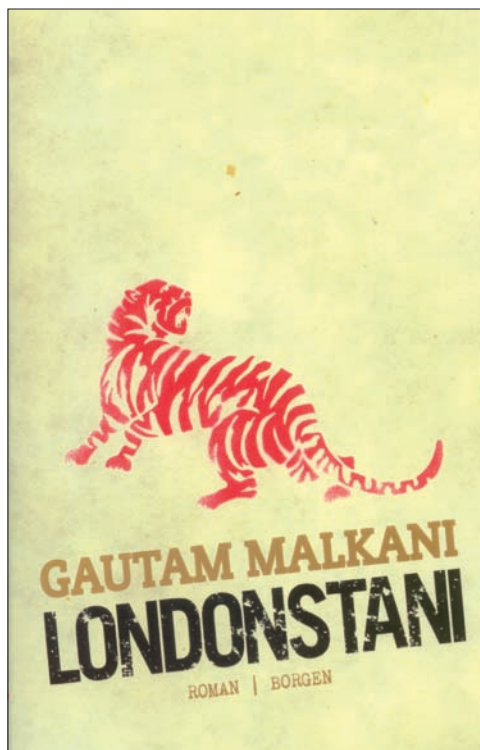
Ivan Rod

ARAVIND ADIGA:
 'Den hvide tiger'
 Politikens Forlag
 260 sider

Indien. Roman. 'Den hvide tiger' er Aravind Adigas debutroman. Og hvilken en! Romanen har helt fortjent fået tildelt Booker Prize 2008 og er helt naturligt blevet solgt til oversættelse i en lang række lande - her i blandt Danmark. Dét, der gør romanen så fascinerende, er den - på én gang vedkommende og underholdende skildring af et menneskes univers. Romanen er udformet som en række berettende e-mails afsendt til den kinesiske præsident forud for dennes besøg i vækstende Bangalore i det sydlige Indien. Afsenderen er en indisk chauffør, som mener at kende sandheden om Bangalore og væksten - den sandhed, som præsidenten vil opsøge under sit besøg. Det er i sine e-mails, at chaufføren alias 'Den hvide tiger' overfor præsidenten (og læseren) får fremmalet et billede af et samfund præget af undertrykkelse og selvundertrykkelse. Af korrumpning og social rangdeling. I det hele taget af den almindelige inders forvandling fra "uskyldig yngling fra en landsby" til "en udsvævende, fordærvet storbyøgle." Så velskrevet og veldisponeret er romanen, at Booker Prize 2008 måtte tilfalde Aravind Adiga. (Se et interview med forfatteren på www.themanbookerprize.com)

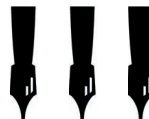
Ivan Rod

GAUTAM MALKANI:
 'Londonstani'
 Borgens Forlag
 416 sider

Pakistan, England. Roman. Pakistansk/engelske Gautam Malkanis debutroman, 'Londonstani,' handler om en flok unge rødder i en forstad til London. Fælles for rødderne er 1), at de er af asiatisk oprindelse - primært pakistansk, 2) at de befinder sig i utkanten af det pulserende storbyområde og 3), at de via et fælles kodeks og "sprog" forsøger at skabe sig en egen hårdkogt identitet som enkeltindivider og gruppe. 'Londonstani' er med andre ord den universelle skildring af en gruppering af unge, utilpassede indvandrere, for hvem sammenhold og kriminalitet er blevet centrale størrelser. Fortællingen kunne have haft sit udspring i Tingbjerg. Men 'Londonstani' foregår altså i utkanten af London, og det helt særlige ved romanen er, at den betjener sig af et lokalt funderet, forceret sprog. At det er lykkedes den danske oversætter, Thomas Krogsbøl, at oversætte halve ord og pakisslang til regulært og ungdommeligt dansk er fantastisk. Røddernes sprog er særegent, men oversætteren har forstået, at sproget udgør nøglen til afkodningen af de unges univers, og dén forståelse gør læsningen til en fornøjelse. (Se forfatterens egen udlægning af romanen på www.guatammalkani.com)

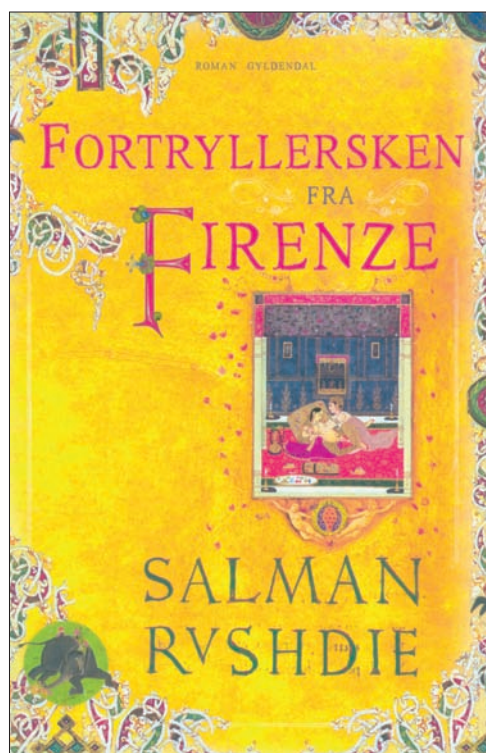
Ivan Rod

NIKITA LALWANI:
 'En særlig begavelse'
 Forlaget Lindhardt og Ringhof
 312 sider

Indien. England. Roman. Også i tilfældet Nikita Lalwani er der tale om en debut. Nikita Lalwani er født i Indien, vokset op i Wales og bor nu i England. 'En særlig begavelse' er givet en fortælling baseret på hendes egen historie. I "romanen" følger man således en ung pige, som fødes i Indien, flytter til Wales med sin familie og siden bosætter sig i England. Pigen viser sig at have en særlig interesse for tal. En interesse, der udvikler sig til en dybere forståelse for matematik. Det er dén forståelse, der af hendes forældre bliver opfattet som udtryk for en særlig begavelse. Og dén, der bliver afsættet for deres karriereplanlægning på datterens vegne. I takt med, at hun bliver ældre, opdager hun imidlertid, at livet har andre facetter, og da matematikken mister sin magnetiske kraft, åbner der sig en kulturkløft mellem forældrene og deres teenagedatter - netop en kulturkløft og ikke bare en generationskløft. Familien er jo flyttet til en anden kultur! 'En særlig begavelse' er i den forstand en moderne fortælling om en familie fanget i en konflikt mellem to kulturer. Romanen er af samme grund et ikke uvæsentligt indlæg i en verserende debat. Men stor litteratur er der ikke tale om.

Ivan Rod

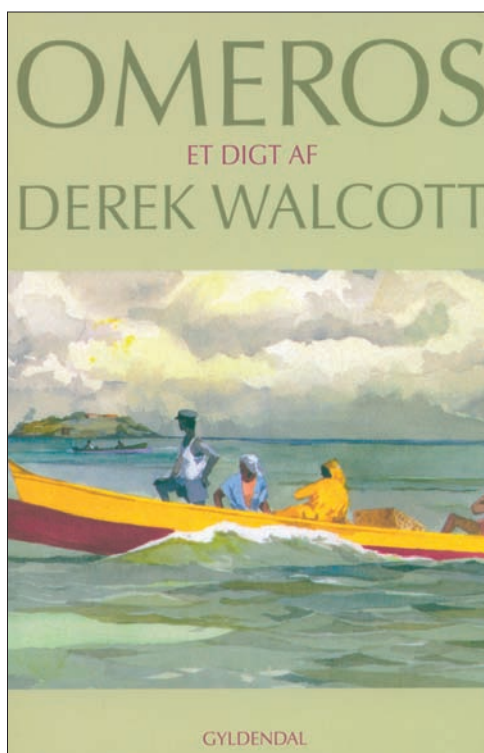

SALMAN RUSHDIE: 'Fortryllersken fra Firenze'

Forlaget Gyldendal
374 sider

Indien, Italien. Roman. Med Salman Rushdie er der - som i tilfældet Murakami - tale om en forfatter i Nobelprisklassen. Rushdie er måske nok i en vægtsklasse for sig - på grund af sit intellekt, sin historiske indsigt, sin literære begavelse, sine formidlingsmæssige kvaliteter og sit globaliserede væsen - men han har alligevel ikke modtaget en Nobelpris endnu. Det gør han sikkert heller ikke for 'Fortryllersken fra Firenze', som nok er en fortryllende roman, men ikke er på niveau med flere af forfatterens tidligere romaner. 'Midnatsbørn' og 'De sataniske vers' var om nogen de romaner, der skulle have udløst Nobelprisen. Når dét er sagt, skal det alligevel pointeres, at 'Fortryllersken fra Firenze' er et mesterværk. En historisk fortælling om mødet mellem Øst og Vest i 1500-tallet. En slags 1001 nats eventyr, hvori to verdener mødes og viser sig at være forbløffende ens. Vanen tro skriver Salman Rushdie også i 'Fortryllersken fra Firenze' en myriade af historier og personer ind i én og samme historie. Den myriade vil forekomme nogle for overvældende. Men stilen er Salman Rushdies vandmærke og affinder man sig med den, venter der en læseoplevelse af stor styrke og intensitet. (Se interview med forfatteren på <http://blog.balder.org/?p=676>)

Ivan Rod

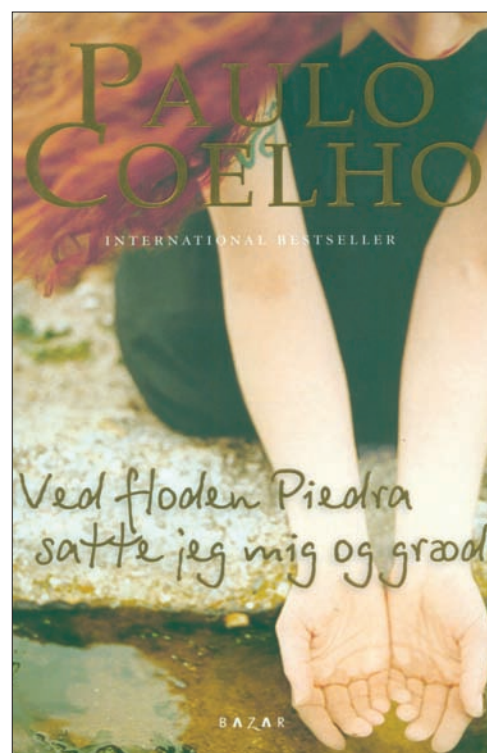

DEREK WALCOTT: 'Omeros'

Forlaget Gyldendal
328 sider

Saint Lucia, Caribien. Digtsuite. Hvor Salman Rushdie endnu har en Nobelpris til gode, har Derek Walcott modtaget sin. Det var i 1992. Noget folkeligt gennembrud har han dog ikke fået - hverken her eller i andre lande udenfor Caribien. På dansk er der kun udkommet to digtsamlinger af digteren, og ingen af disse er let tilgængelige. Den caribiske digter er da heller ikke en folkelig forfatter og digtsuiten, 'Omeros,' på ingen måde en folkelig fortælling. Suitens titel henviser til Homer og de syv have, der omkranser den caribiske ø Saint Lucia. Tre temaer væver sig ind og ud af hinanden i fortid og nutid: Achilleus og Hektor elsker den samme gudeskønne kvinde; ægteparret Plunkett forsøger at forsones sig med historien om den britiske kolonisering; og den indfødte fortæller foretager et utal af vandringer og rejser, som forbinder øen med verden. Tilsammen giver de tre temaer et billede af en kultur præget af en blanding af afrikansk, indisk og engelsk indflydelse. Præget af en blanding af fortid og nutid. Med lavt læsetempo åbner værket og kulturen sig som en vifte for læseren, med højt læsetempo lukker det sig krampagtigt om den fremmeartede ø-kultur.

Ivan Rod

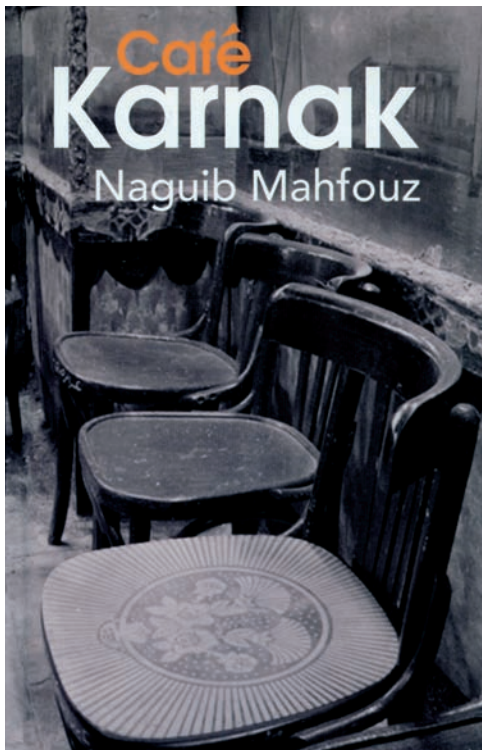

PAULO COELHO: 'Ved floden Piedra satte jeg mig og græd'

Forlaget Bazar
224 sider

Brasilien, Spanien. Roman. Den brasilianske forfatter, Paulo Coelho, er en gudsbenådet fortæller og måske af samme grund en af de bedst sælgende litterære romanforfattere i verden. Hans værker er blevet oversat til 67 sprog, udgivet i 160 lande og solgt i 100 millioner eksemplarer. Fælles for romanerne er, at de via tematikker og filosofiske idéer inspirerer til nye måder at anskue verden på. De tager universelle tematikker og etikker op til debat og skaber grobund for eftertanke og selvransagelse - når det eksempelvis gælder egen etik, religiøsitet, seksualitet og lignende. Der er noget søgende over alle romanerne. Således også over 'Ved floden Piedra satte jeg mig og græd.' Romanen, der foregår i de spanske Pyrenæer, er skrevet på baggrund af forfatterens etablerede formel - poetisk prosa, symbolik, mysticisme og drøm - og handler om den elskendes forfølgelse af sin drøm og fund af Gud! Eller - sagt på en anden måde - om undertrykkelse kontra udlevelse og forfølgelse af følelser og drømme. Paulo Coelhos fortælling rækker højt, men vel at mærke på et konkret fortællingsteknisk grundlag. Det er dét, Paulo Coelho mestrer.

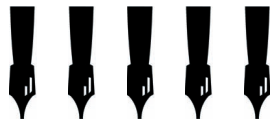
Ivan Rod

NAGUIB MAHFOUZ:
'Café Karnak'
 Forlaget Underskoven
 120 sider

Egypten. Roman. Den egyptiske forfatter, Naguib Mahfouz, modtog Nobelprisen i litteratur i 1988. Den episke forfatter blev da regnet for at være grundlæggeren af den moderne arabiske roman - og i øvrigt en af verdenslitteraturens store forfattere. Naguib Mahfouz - født i 1911 og død i 2006 - har samme status i dag - i de arabiske lande og i verden som helhed. Når man læser genudgivelsen af 'Café Karnak' fra 1974 - et af hans absolutte hovedværker - bliver man da også ramt af forbløffelse... over moderniteten og aktualiteten i hans værk, over skildringen af det politiske klima i Cairo i slutningen af 1960'erne og skildringen af repressionen og dens konsekvens for mennesket. 'Café Karnak' foregår på en café i den egyptiske hovedstad i tiden før og efter arabernes nederlag i Junikrigen i 1967 og skildrer styrets brutale behandling af kritikere (læs: stamgæster) som det ene øjeblik er der, det næste forsvinder, for igen at vende tilbage - som mærkede af tortur. Romanen er et forsvar for den kritiske samtale og en indsigtfuld skildring af et samfund og folk i krise. I dag - 35 år efter udgivelsen - forekommer romanen aktuel og vedkommende, som en nøgle til forståelse af fundamentalismens konsekvens.

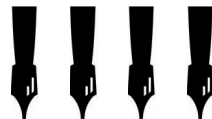
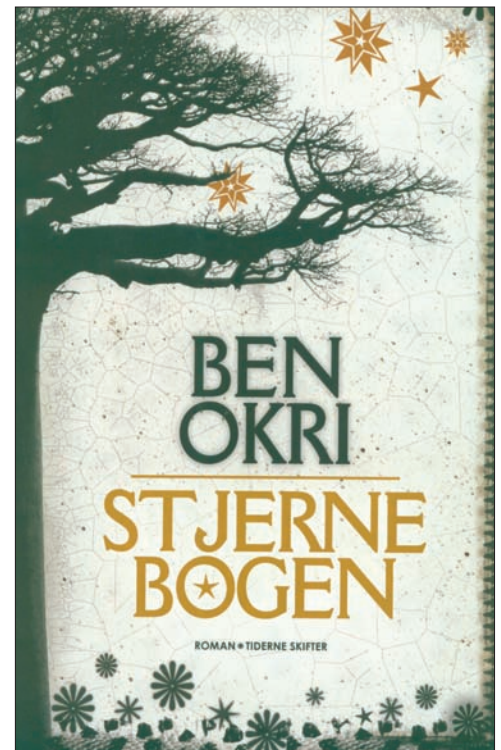
Ivan Rod

NURUDDIN FARAH:
'Forbindelser'
 Forlaget Athene
 376 sider

Somalia. Roman. Nuruddin Farah er en af Afrikas store nulevende forfattere. Han debuterede i 1970 med en roman om en somalisk piges flugt fra tvangsægteskab med en 40 år ældre mand. Romanen skabte røre i Somalia og opmærksomhed i Vesten. Nuruddin Farahs anden roman om kærligheden og ægteskabet mellem en somali og en vesterlænding udkom seks år senere og udløste både et internationalt gennembrud og en dødsdom i Somalia. Nuruddin Farah gik i eksil og kunne først 22 år senere gense sit hjemland. I dag bor han i Sydafrika, men handlingen i de nu ni romaner fra forfatterens hånd udspiller sig konsekvent i Somalia. Således også i 'Forbindelser' - hans ottende roman. Bogen handler om en somalisk mand, der ernærer sig som universitetsprofessor i USA. Efter 20 år i eksil vender han tilbage til Somalia for at besøge sin moders grav og gense sine venner. Men landet er uigenkendeligt for ham og byen, Mogadiscio, udslett og delt i to af stridende klaner. Professoren må erkende, at man i Somalia vælger side, uanset om man vil eller ej, og at døden i en borgerkrig altid er en nær bekendt. 'Forbindelser' er en fremragende og rystende roman, som giver læseren en forståelse af dagens orden på Afrikas Horn.

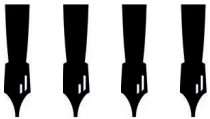
Ivan Rod

BEN OKRI:
'Stjernebogen'
 Forlaget Tiderne Skifter
 468 sider

Afrika. Roman. Afrika! Landet i romanen hedder Afrika. Og fortællingen? Den har sine rødder i en afrikansk fortælletradition, som i Ben Okris tilfælde forener frodig mytologi med stor fortællekunst. Bookerprisvinderen, den nigerianske forfatter Ben Okri, har imidlertid - med sin første roman i fem år - også skrevet sig ind i de universelle myters verden - der hvor eksempelvis columbianske 'Hundrede års ensomhed' og indiske 'Midnatsbørn' i forvejen befinder sig. Og han har gjort det med stor sproglig snilde kombineret med strukturelt overblik. Den sammensatte roman foregår i landet, Afrika, hvor alt til stadighed tester og testes - kærligheden og (livi)modet, kulturen og naturen. Landet og dets indbyggere rammes af en plage - en kold hvid vind, som udsletter bjerge og dale, udsletter hele landsbyer og byer og efterlader tomme, øde områder bag sig - selv i folks hukommelse. Man føler sig med Okri hensat til det historiske Afrika, men via en moderne overskudsbetonet fortælleform, der bedst kan beskrives som magisk realisme. 'Stjernebogen' er helt åbenlyst en historie om afrikanernes møde med den hvide mand og om konsekvensen af dette møde - ødelæggelsen, åreladningen, affolkningen,

Ivan Rod

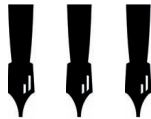

PAUL RUSESABAGINA: 'En helt almindelig mand'

Forlaget Bazar
224 sider

Rwanda. Selvbiografi. Titlen på nærværende bog er misvisende. Paul Rusesabagina, som med Tom Zoellners mellemkomst er blevet biograferet, er nemlig ikke nogen helt almindelig mand. Tværtimod. Paul Rusesabagina er vor tids pendant til 1940ernes Oskar Schindler. Hvor Schindler reddede omkring 1.200 jøder under 2. Verdenskrig, reddede Resesabagina omkring 1.200 tutsier og moderate hutuer under massakren i Rwanda. Hvad der fik ham til at nægte at give efter for galskaben og enten selv deltage i den eller flygte – det er dét, denne bog handler om: De værdier og den urkraft, der fik ham til at sætte sit eget liv på spil for at redde andres midt i galskaben! Bogen, der inspirerede til den Oscar-nomimerede storfilm 'Hotel Rwanda,' giver et fascinerende og foruroligende indblik i, hvad der skete i det central-afrikanske lande op til og under massakren i 1994. Den giver et indblik i, hvordan almindelige mennesker blev manipuleret og forvandlet til blodtørstige galninge. Og den giver et indblik i hvilke humanistiske værdier, der lå bag, da hotelportieren, Paul Rusesabagina, besluttede at møde horderne af machetesvingende drabsmænd med venlighed, smiger og bestikkelse.

Ivan Rod

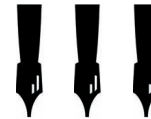
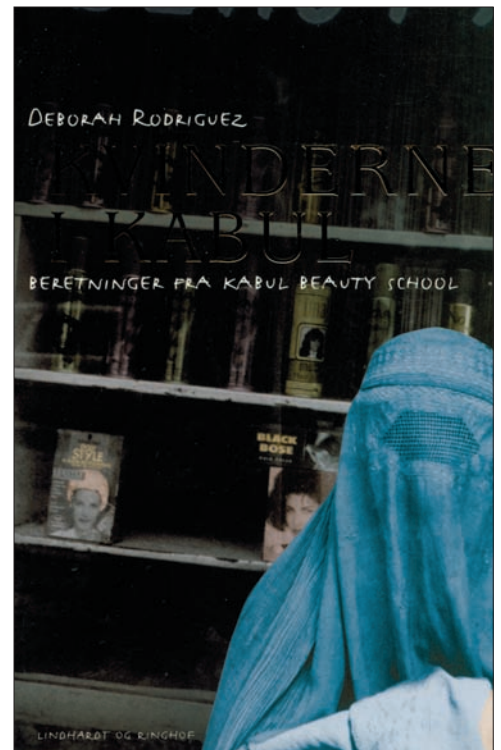

DAOUD HARI: 'Tolken fra Darfur'

Forlaget Lindhardt og Ringhof
240 sider

Darfur, Sudan. Dokumentarisk beretning. Daoud Hari er en sudanese, som for nogle år siden besluttede sig for at træde ud af de anonymes rækker og påtage sig rollen som vejviser og tolk i Sudans krigshærgede region, Darfur. Hans egen landsby i Darfur blev jævnet med jorden i 2003, og de af hans nære, som ikke nåede at flygte, blev dræbt. Selv formåede han at flygte til nabolandet Tchad, for siden at vende tilbage og tilbyde FN sin assistance som tolk i flygtningelejrene. I sin voksende frustration over, at verden nærmest stiltiende så til, mens et folkemord i slow-motion blev udført, besluttede han sig for at smugle vestlige journalister ind i den farlige region. Folkemordet måtte dokumenteres, mente han. Verdens øjne åbnes for mareriddet. Det er klart, at han dermed påtog sig et farligt hverv, men kampen for ret og rimelighed forekom ham vigtigere end selve livet, og derfor tøvede han ikke med at "gøre sin pligt." Tolkens beretning er den fascinerende historie om et enkelt menneske og dets kamp for slægten, folket, regionen. Et menneske, der af et godt hjerte sætter sit eget liv på spil, for at vi i Vesten skal få et indblik i ondskabens konkrete konsekvens i Darfur.

Ivan Rod

DEBORAH RODRIGUEZ: 'Kvinderne i Kabul'

Forlaget Lindhardt og Ringhof
288 sider

Afghanistan. Dokumentarisk beretning. 'Beretninger fra Kabul Beauty School' lyder undertitlen på Deborah Rodriguez' selvbiografiske beretning. Rodriguez er en ganske almindelig amerikaner, der som så mange andre ganske almindelige mennesker er blevet ramt af trangen til at hjælpe folk i nød. I dette tilfælde: Folk i Kabul. Og vel at mærke efter Talebans fald i 2001. Den amerikanske frisør opdager imidlertid – da hun står i Kabul – at hun ikke har så mange andre kvalifikationer end netop indenfor frisørfaget. Til gengæld opdager hun også, at dét er i høj kurs i byen, der efter årtier i krig er lagt i ruiner. Deborah Rodriguez opretter en interimistisk frisørsalon og snart også en kombineret frisørskole og skønhedssalon. For andre nødhjælpsarbejdere forekommer hendes prioritering af indsatsområde mærkværdig, men det, de ikke har gjort sig klart, er, at netop frisørfaget er et serviceerhverv, afghanske kvinder tidligere har haft for sig selv og som der – udfra et ønske om at sikre en normalisering efter årene med Taleban – også er behov for at få genetableret. Deborah Rodriguez er med andre ord på vinderkurs. Hendes beretninger er oplysende, uden dog at være litterære.

Ivan Rod

DITTE MARIE MUNCH-HANSEN (red): 'Verdenshistorier – en alternativ kanon'

Forlaget Gyldendal
296 sider

Verden. Prosa, lyrik. 'Verdenshistorier' er et yderst interessant og relevant indlæg i den danske kanon-debat. Hvor målet med tidligere kanon-udgivelser har været at indkredse det, man med et nymodens ord kunne kalde den særegent danske kulturarv, er målet med 'Verdenshistorier' at sikre de selvsamme danskeres udsyn og forståelse af, at verden er større end som så. 'Verdenshistorier' bringer i den forstand bjerget til Moses! 'Verdenshistorier' fra tolv 'lande' er med den alternative kanon blevet oversat og – hermed - præsenteret for det danske publikum. Og dét i sig selv er velgørende.

Set-up'et er det, at tolv herboende, litteraturforstandige indvandrere – der repræsenterer Danmarks tolv største nationale mindretal – er blevet bedt om at udvælge ét centralt, skønlitterært værk fra deres oprindelige 'hjemland' og præsenterer dette overfor danske læsere. De tolv har selv kunnet bestemme, om de ville pege på en samling digte, en novelle eller et uddrag af en roman, når blot de pegede på ét af deres 'hjemlands' bedste og mest elskede tekster. Dén opgave må naturligt nok have været vanskelig i sig selv, for hvordan udpeger man én tekst ud af mange mulige fra sit eget 'hjemland'...?

De tolv har ikke desto mindre gjort det... og dermed givet danske læsere adgang til centrale værker fra Afghanistan, Bosnien-Hercegovina, Irak, Iran, Kroatien,

Kurdistan, Pakistan, Palæstina, Serbien, Somalia, Sri Lanka og Tyrkiet. Selv om enkelte af de berørte forfattere er udgivet i Danmark udkommer størstedelen af teksterne for første gang på dansk. Og dét er altså en gave fra mindretalenes litterære verden til danskernes ditto.

I 'Verdenshistorier' præsenteres danske læsere bl.a. for den somaliske forfatter Nuruddin Farah (hvis roman, 'Forbindelsen,' i øvrigt netop er udkommet på dansk), den iranske forfatter Houshang Golshiri, den irakiske forfatter Muhammad Khudayyir, den kurdiske forfatter Sherko Bekas og den tyrkiske forfatter Orhan Veli Kanik. Alle disse forfatters tekster indtager en central position i deres respektive hjemlandes litteratur og spiller (måske af samme grund) en central rolle i de tolv litteraturforstandige indvandreres respektive liv. Derfor giver teksterne også en god indfaldsvinkel til forståelse af den kulturbaggrund, som de herboende indvandrere har med sig.

Undertegnede skal ikke på bekostning af de andre tekster fremhæve én, kvalitetsmæssigt. Men jeg vil alligevel tillade mig at dykke ned i en af teksterne, fordi dén – om nogen - repræsenterer det menneskeligt/kulturelt flertydige, komplekse, nuancerede, som de tolv tekster alle rummer og udtrykker. Den pågældende tekst – en selvbiografisk novelle (i sig selv et modsætningsfyldt

begreb) - er skrevet af den nu afdøde pakistanske forfatter Quadratullah Shabab og handler om den pest, som brød ud i hans barndoms by, Jammu, da han bare var seks år. I den faktiske verden sendte hans forældre lille Quadratullah væk, for at han ikke skulle blive smittet af den rædselsvækkende pest. Quadratullah havnede i en by i Punjab, omgivet af mennesker af anden race og religion, og her var hans liv så vanskeligt og savnet af forældrene og de hjemlige omgivelser så stort, at han som voksen endte med at skrive en novelle, som handlede om det liv, han kunne have haft, hvis han seks-årig var blevet i Jammu og havde trodset pesten.

Den drengede fanden-i-voldskhed, som præger novellens hovedperson. Hans forelskelse i lærerens kone. Hans trodsige omgang med religionen. Alt sammen er elementer i en fortælling, som kunne handle om en nutidig egenrådighed, en nutidig individualisering, et nutidigt opgør med herskende dogmer. Det er dét, der gør den pakistanske tekst så stærk. Historien kunne være foregået hvor som helst, når som helst. I et samfund præget af angst for det ukendte.

I dén forstand emmer teksten af en universel modernitet.

Det samme gør næsten alle øvrige tekster. Og derfor taler 'Verdenshistorier' til nutidens danskere.

Ivan Rod

Verdenstidsskrift

I tre årtier og mere end 100 numre har det britiske tidsskrift *Granta* publiceret noget af det bedste, verden nogensinde har set indenfor journalistik. Reportagerne har altid været ekstraordinære og af allerhøjeste, litterære kvalitet. Dette er min beretning om mit foretrukne tidsskrift.

Essay af Ivan Rod

Det er ikke sådan, at jeg har savnet læsestof generelt.

Det er af samme grund - men ikke alene derfor - år siden, jeg har oplevet mig selv savne nye numre af eksisterende danske kulturtidsskrifter. Jeg har til tider - ganske kortvarigt - savnet søndagens avis, når den af uransagelige grunde er udeblevet, men jeg har sjældent med samme intensitet savnet et nyt nummer af selv mit mest foretrukne danske kulturtidsskrift. Måske fordi jeg - og det er den anden grund - sjældent har haft andet end en vag fornemmelse af, hvornår et nyt nummer ville udkomme. Jeg har altid vidst, at danske kulturtidsskrifter - til trods for, at de formelt er periodika - kan være forsinkede. Jeg har altid vidst, at årsskrifter kan være år forsinkede, månedsblade måneder forsinkede. Det er et vilkår, når nu udgiverens økonomi er så dårlig, som den er i et lille sprogråde som det danske. For mig har det eneste afgørende været, at kulturtidsskriftet, når det endelig dukkede op, var gennemarbejdet, gedigent, fokuseret. Og dét er de fleste.

Ét internationalt kulturtidsskrift har imidlertid været så sublimt, at det netop dét har kunnet få mig til at vente ved brevsprækken på nyt. Jeg har altid værnet om de gamle numre jeg har dem alle - og altid vidst, hvornår de næste numre ville udkomme. Og har et nummer været forsinket, har en umærkelig uro og et egentligt savn indfundet sig, fået mig til at ringe til postvæsenet, fået mig til at ringe til udgiverne, fået mig til at agere for netop mit eksemplar kunne jo være gået tabt i posten.

Kulturtidsskriftet er engelsk, på engelsk og tilgængeligt i hele verden for alle der kan læse engelsk. Af samme grund har det en helt anderledes sund økonomi, troværdig udgivelsesplan og leveringsdygtighed, end danske kulturtidsskrifter nogensinde vil kunne opnå. Tidsskriftet hedder *Granta*.

Granta er *The Magazine of New Writing*. Ikke i traditionel forstand et litteraturtidsskrift, men netop et tidsskrift of *New Writing* eller det man i den engelsktalende del af verden kalder Non-Fiction - i den dansktalende del af verden sagprosa. Mange vil

hævde, at litteraturtidsskrifter ikke publicerer journalistik - at den naturlige arbejdsfordeling er sådan, at litteraturtidsskrifter publicerer litteratur og aviser publicerer journalistik. Men i *Granta* er netop dén grænse og dén genre-mæssige forståelse ophævet.

I tre årtier og mere end 100 numre har *Granta* publiceret noget af det bedste, verden nogensinde har set indenfor journalistik. Men det helt særegne ved journalistikken i *Granta* har i alle årene været, 1) at den er blevet skrevet med den samme omhu, sproglige akuratesse og fortælletekniske form som fiktionen betjener sig af; 2) at det journalistiske niveau - hvad angår kvalitet og konsekvens - har ligget niveauer over det, man ellers har kunnet finde i selv de bedste, mest omfangsrige søndagsaviser i verden. Reportagerne i *Granta* har altid været - og er fortsat - de bedste og mest uforglemmelige, jeg i min levetid har haft adgang til.

Men det er heller ikke hvem som helst, der har skrevet i *Granta*. Ganske vist meddelte kulturtidsskriftets første redaktør, Bill Buford, i *Granta* nr. 1 (1979) at alle manuskripter var velkomne underforstået: At hvem som helst kunne sende skrivebordsmanuskripter ind til det nye blad - men kaster man i dag et blik tilbage over rækken af skribenter springer én ting i øjnene: Historierne i *Granta* er alle blevet skrevet af nogle af de absolut bedste skribenter i verden af folk som John Le Carré, Harold Pinter, Seamus Deane, Paul Auster, Ivan Klima, Italo Calvino, Ryszard Kapuscinski, Bruce Chatwin, Marilynne Robinson, Joseph Brodsky, Germaine Greer, Susan Sontag, Joyce Carol Oates, Raymond Carver, Orhan Pamuk, Paul Theroux, Hanif Kureishi, Graham Swift, Martha Gellhorn, Hans Magnus Enzensberger, Czeslaw Milosz, Martin Amis, Peter Carey, Richard Rayner, J.M. Coetzee, Milan Kundera, Arthur Miller, Jonathan Frantzen, Julian Barnes, Salman Rushdie, Arundhati Roy, Michel Houellebecq, Jonathan Safran Foer og Chimamanda Ngozi Adichie for blot at nævne nogle få. Folk, som ikke just har ventet på muligheden for at blive trykt i et tidsskrift. Men netop er blevet bedt om at skrive eller selv har tilbudt at skrive til *Granta*.

Forfatterne og *Granta*'s igennem tiden to redaktører - Bill Buford og Ian Jack - har sammen skabt et *absolut* tidsskrift! Intet mindre. *Granta* befinder sig i en særegen litterær verdensklasse og rummer - uanset tematik - igen og igen den mest uforglemmelige og sublime sagprosa. Foruden de mest sublime fortællende fotoserier af fotografer - der ligeledes er i verdensklasse - fotografer som Gilles Peress, Sebastiao Salgado, Jill Hartley, Isabel Ellsen, Kent Klich, Ferdinando Scianna, Stephen Gill, Donovan Wylie, Larry Towell og m.fl.

At nævne enkelte af tidsskriftets historier - fremfor andre - føles næsten utilgiveligt. Men jeg vil alligevel gøre det for at anskueliggøre, hvad det er for en slags historier - store såvel som små - *Granta* bruger spaltepads på.

Granta nr. 69 fra 2000 bærer titlen *The Assassin (Snigmorderen, red.)*. Hovedhistorien i nummeret var et uddrag af Henk van Woerdens bog *A Mouthful of Glass*, som *Granta*

Granta #1 (1979) fokuserede på ny amerikansk litteratur. Blandt bidragsyderne var Susan Sontag, John Hawkes, William Gass, Joyce Carol Oates og James Purdy. Nummeret var, som temaet indikerede, om nutidig litteratur i USA.

Granta#20 (1986) var et særnummer om rejseskildringer. Nummeret rummede bl.a. bidrag af Salman Rushdie, Hanif Kureishi, Ryszard Kapuscinski og Martha Gellhorn. I nummeret kom læseren til Nicaragua, Afghanistan, Angola og mange andre lande.

senere samme år udgav i fuld længde. (Bogen udkom på dansk på forlaget Tiderne Skifter i 2001 under titlen: *En verden af glas*). Det er klart, at tidsskriftets og den konkrete histories titel indikerede, at læseren ville blive præsenteret for et menneske af en ganske særlig støbning og i øvrigt for en ganske særlig forbrydelse.

Mennesket var Demitrios Tsafandas - halvt europæer, halvt afrikaner, født i 1918 i det koloniale Mozambique. Tsafandas far var græker, hans mor afrikaner. De første seks år af sit liv tilbragte Tsafandas hos sin farmor i Alexandria, og det blev indledningen til et eksil, som kom til at vare hele hans liv. Hans permanente hjemløshed, fremmedhed og higen efter et fædreland, en familie og en identitet kom i dén grad til at præge ham. Hans blandede herkomst betød, at han var både sort og hvid - eller snarere hverken-eller. Overalt blev han nægtet visum, pas og opholdstilladelse. Han blev en geografisk og mental nomade og endte med at blive gal!

Hans forbrydelse bestod i, at han i Cape Town en eftermiddag i september 1966 lod den slange, han mente at have i sig, overtale sig til at købe en kniv. Selvsamme slange overtalte ham mindre end to timer senere til at bruge kniven og dræbe arkitekten bag apartheid, Sydafrikas premierminister Hendrik Verwoerd. Drabet af Verwoerd var den gang for Sydafrika, hvad drabet af Kennedy var for USA.

Den hollandske forfatter, Henk van Woerden, interviewede den alderssvækkede, men klart huskende Tsafandas på et plejehjem i 1998, året før han døde. På den baggrund formåede forfatteren at genskabe historien om den gale mand. Men samtidig lykkedes det forfatteren - på baggrund af grundig research - at genopdage og gengive Verwoerds livsbane, som - skulle det vise sig - havde træk tilfælles med Tsafandas'. Måske var også premierministeren gal?

Historien har dét, som er kendetegnende for historierne i Granta - en udtalt litterær kvalitet kombineret med en god historie, der er godt vinklet og godt fortalt. Læseren kommer ind under huden på drabsmanden, men tvinges med historien også til at tage stilling til, om drabsmanden var mere eller mindre gal end den dræbte.

Granta nr. 20 fra 1986 bar titlen *In Trouble Again (I vanskeligheder igen, red.)*. En af historierne i nummeret var skrevet af den polske journalist og forfatter Ryszard Kapuscinski og hed *A Tour of Angola (En rundrejse i Angola, red.)*.

Forfatteren arbejdede i årtier som det polske telegrambureau PAPS primære udlandskorrespondent og dækkede bl.a. fodboldkrigen imellem Honduras og El Salvador, revolutionen i Iran, borgerkrigen i Angola og det sovjetiske imperiums fald.

Om tiden i Angola skrev han bogen, *Another Day of Life*, hvor titlen slet og ret refererede til det glædelige i, at han og dem, han var sammen med, hver aften kunne konstatere, at de havde overlevet endnu en dag. Det særlige ved Kapuscinskis journalistik / sagprosa var, at den aldrig tog afsæt i, hvad der rørte sig i magthaverens kredse. Kapuscinski bestræbte sig alene på at skildre krigen, som den så ud med "almindelige menneskers øjne."

I modsætning til størsteparten af de journalister, der i dag dækker krige i verdens

brændpunkter, dækkede krigskorrespondenten Kapuscinski aldrig en krig under en deltagende parts beskyttelse. Han var så at sige en autonom figur, der bevægede sig rundt i et kaotisk land, hvorfra han skildrede sine egne oplevelser med de krigsførende parter og den berørte befolkning. Han befandt sig så at sige ikke bag frontlinierne, men foran - mellem de krigsførende parter. Derfra skildrede han sine egne arbejdsvilkår, sine møder med mennesker, den angst og de rygter, som trivedes blandt de berørte. Kapuscinskis reportager emmede dermed af et nærvær, der næsten gjorde det muligt for læserne - på trods af den geografiske og kulturelle afstand mellem Angola og Polen - at sanse krigen og dens gru. Hans historier blev uforglemmelige - uanset om de tog deres afsæt i fjerne lande som El Salvador, Iran, Angola eller Rusland.

Jeg kunne blive ved og nævne mange andre uforglemmelige historier - nævne Martha Gellhorns reportage fra USA's invasion i Panama, James Fentons reportage fra Vietnamkrigens sidste dage, John le Carrés reportage fra de velbjergedes Schweiz, Ian Hamiltons historie om fodboldikonet Paul Casgoigne, Colin Thubrons sublime reportage fra Sibirien og mange andre. Men selv derefter ville der være et hav af historier, som jeg også ville kunne hente frem af hukommelsens lager og ønske at nævne.

Jeg ville kunne fremhæve Grantas temanumre om de argentinske soldater, der kæmpede i Falklandskrigen (*A Literature for Politics*, nr. 6, 1983), om verdens længst siddende diktator, Alfredo Stoessner (*The General*, nr. 31, 1990), om det genforenede Tyskland (*Krauts!*, nr. 42, 1992), om England op til valget i 1997, hvor New Labour vandt magten efter 18 års konservativt styre (*What Happened To Us?*, nr. 56, 1996), om USA set udefra efter 11. september angrebet (*What We Think Of America*, nr. 77, 2002) og mange andre numre.

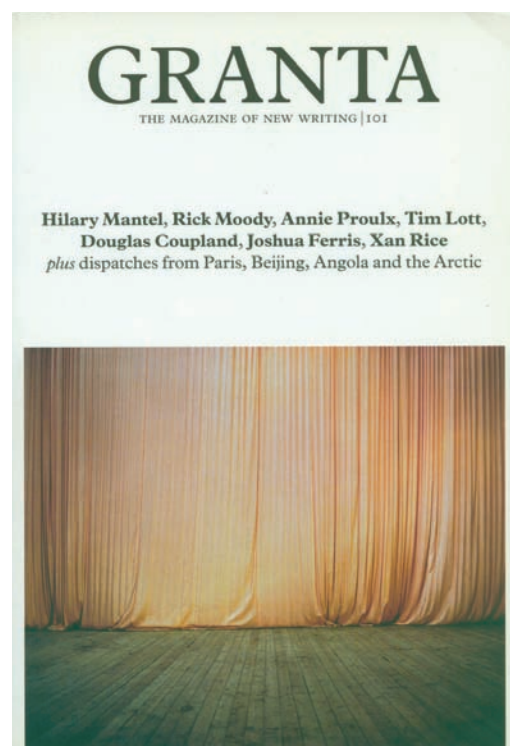
Jeg ville også kunne fremhæve Grantas litterære temanumre om ny amerikansk litteratur (*New American Writing*, nr. 1, 1979, *The Best of Young American Novelists*, nr. 54, 1996, *The Best of Young American Novelists, Now Even Younger*, nr. 97, 2007), om en svag periode i engelsk romankunst (*The End of the English Novel*, nr. 3, 1980), om rejsekildringer (*In Trouble Again*, nr. 20, 1986, *Travel*, nr. 26, 1989, *Necessary Journeys*, nr. 73, 2001, *On the Road Again*, nr. 94, 2006) og om biografien og selvbiografien (*Biography*, nr. 41, 1994, *Autobiography*, nr. 14, 1984).

Men for hver gang jeg nævnte nogle konkrete historier eller numre, ville jeg straks komme i tanke om andre, jeg også kunne nævne. Derfor vil jeg stoppe her - anbefale læsning af tidsskriftet Granta - og eksempelvis Granta Books' greatest hits - bogen *The Best of Granta Reportage* fra 1993. God fornøjelse. Og velkommen til verden.

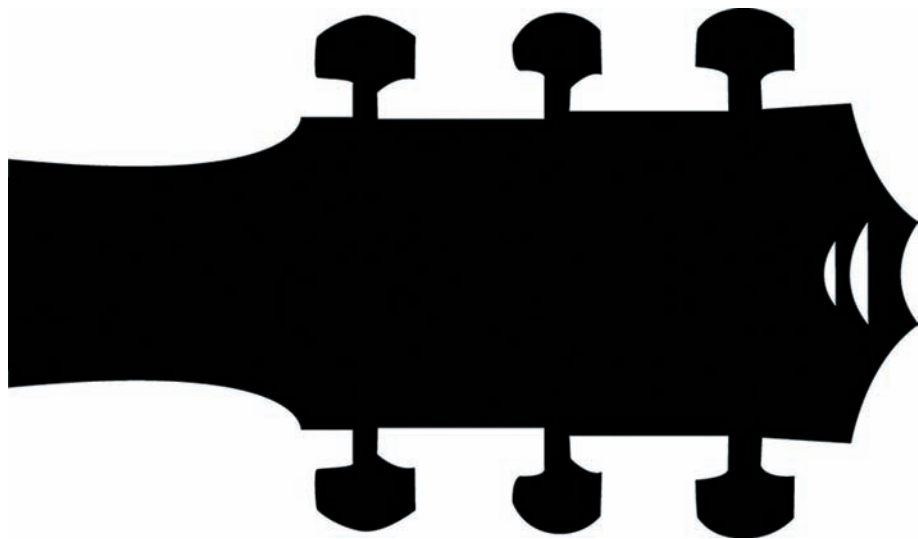
Ivan Rod er journalist og redaktør på Cultures. Artiklen om Granta har tidligere været publiceret i 'HVIDBOG om kulturtidsskriftet', redigeret af Finn Barlby og Ivan Rod (FDK, 2007).

Granta #69 (2000) rummede foruden Henk van Woerdens fortælling om den sydafrikanske præsident Hendrik Verwoerds drabsmand, bidrag af bl.a. Graham Swift. Alene via van Woerdens fortælling om drabsmanden, kom læseren på en rundtur til i Afrika, Europa og USA.

Granta #101 (2008) rummede reportager og ny fiktion af om intifadaen i Paris, OL-byen Beijing og meget andet. Blandt skribenterne var Douglas Coupland, Xan Rice, Andrew Hussey, Robert Macfarlane, Owen Sheers og mange andre.

Verdensmusik

Verdensmusikken er ikke blot en introduktion til et andet folk og et andet land, et første møde med en fremmed kultur. Den er først og fremmest - som al betydelig kunst - et møde med os selv, med hidtil ukendte, uafdækkede områder af vores egen krop og sjæl. Den kan flytte både verdens og vore egne grænser, og den kan lære os, at verden er større og rigere, end vi troede - men også at vi selv er det.

Essay af Christian Braad Thomsen

Den legendariske klassiske musikanmelder, Hansgeorg Lenz, blev på et debatmøde engang i de politiske 70'ere kritiseret for, at han aldrig skrev om progressiv børnemusik i Information. Opbragt besteg Lenz talerstolen og svarede, at her havde han hele sit liv ikke skrevet om andet end netop progressiv børnemusik, så den kritik gad han virkelig ikke lægge ører til!

Lenz' pointe var lige så enkel, som den var genial: Der er ingen grund til, at børn skal anbringes i kulturelle enklaver, når nu al god musik også er børnemusik.

I dag kunne man tilsvarende sige, at al god musik er verdensmusik. Musikkens sprog er universelt, det sprænger kunstige grænser som alder, religion og nationalitet. Den musik, der er opstået i ydmyge, lokale kulturer, kan godt lukke et vindue op til en rig og ukendt verden. Den forudsætter ikke, at man deler kunstnerens forudsætninger, den kommer tværtimod den forudsætningsløse lytter i møde og lader os opleve, at verden er større, end vi troede. Vi behøver ikke at være kristne for at nyde Glenn Goulds fortolkning af Bachs fugaer eller muslimer for at rives med af Nusrat Fateh Ali Kahns forrygende qawwali eller narkomaner for at rystes af Charlie Parkers forrevne altsaxsoli - eller jyske bondedrenge for at holde af Jeppe Aakjærs sange. Og når musikken synges på et sprog, vi ikke forstår, gælder John Lennons ord i magasinet Rolling Stone til dem, der beklagede sig over, at Bob Dylan synger så utydeligt, at det er svært at opfange alle ordene:

"You don't have to hear what Bob Dylan's saying, you just have to hear the way he says it."

Verdensmusik er blevet en samlebetegnelse for det, man med et lige så svævende udtryk også kalder etnisk musik. Ret beset lader det sig ikke gøre at opstille en holdbar definition af, hvad verdensmusik er. Man afgrænser ofte begrebet til at dække Den Tredje Verdens musik, men man kan med god grund også kalde den amerikanske blues-, gospel- og countrysang for verdensmusik, og det samme gælder den musik, der spilles i de europæiske udkanter, f.eks. Andalusiens flamenco, Irlands jigs & reels og samernes jojken.

Mit første møde med musikken fra Den Tredje Verden fandt sted, da den indiske sitarspiller Ravi Shankar besøgte København i 1967. Jeg havde fået lov at overvære nogle tv-optagelser med Shankar og hans forrygende tablaspiller Ali Akbar Khan.

Det var via jazz'en, at jeg havde fået ørerne op for, at der er en vital og vedkommende musik uden for Europa og USA. Både Miles Davis og John Coltrane havde fremhævet Ravi Shankar som en, der havde inspireret dem til den særlige modale improvisationsform, d.v.s. improvisation over en toneskala snarere end over et tema med tilhørende harmonier, som de introducerede på deres legendariske album *Kind of Blue* fra 1959.

Jeg husker endnu, at jeg siddende ved Ravi Shankars fødder hørte mit livs smukkeste raga, Rasyia, som siden blev udgivet på CD'en *'The Teacher. Key Works.'*

Desværre har Danmarks Radio for længst slettet den skelsættende optagelse, sådan som DR har gjort det med så meget andet enestående musik fra dengang, deriblandt Cecil Taylor og Albert Ayler. Forskellen mellem dengang og nu er, at i 60'erne optog TV i det mindste andre former for musik end den gængse, skønt de ofte slettede det igen. I dag drømmer de ikke om at optage musik, der bringer seerne ud af deres vante gænge og risikerer at udvide deres horisont. Dermed gør TV sit til, at verden bliver mere provinsiel og indsnævret i stedet for at vise, hvor ufatteligt rig vores verden er.

I jazzmiljøet har der altid hersket en stor åbenhed over for verdensmusikken. Allerede i 1948 introducerede Dizzy Gillespie afro-cubanske rytmer for et større publikum, da han optog den cubanske trommeslager Chano Pozo i sit big band, og siden lod Miles Davis og Gil Evans sig inspirere af den spanske flamenco-sang på deres smukke orkesterværk *'Sketches of Spain'* fra 1960. Også Charlie Mingus opsøgte andre musikformer: Under en krise, der var mere personlig end musikalsk, tog Mingus til den lille mexicanske grænseby Tijuana og blev af den lokale musik og tequila inspireret til *Tijuana Moods*, som udkom i 1962.

Den brasilianske bossa nova betød et formidabelt gennembrud for verdensmusikken, og igen var det en jazzmusiker, nemlig Stan Getz, der satte voldsomt skub i interessen, da han i 1963 tog til Rio for at indspille med bossa nova'ens ophavsmænd. På et tidspunkt hvor avantgardister som Albert Ayler og Cecil Taylor havde opløst det melodiske og harmoniske fundament og ført jazz'en derud, hvor der kun var det uartikulerede skrig tilbage, genindførte Stan Getz den sangbare melodi i jazz'en i samarbejde med de sprøde vokalist Joao & Astrud Gilberto og deres kompositoriske bagmand, pianisten Antonio Carlos Jobim, der med sine på én gang afslappede og præcist strukturerede

melodier var bossa nova'ens egentlige ophavsmand. Getz lod sig inspirere af brasilianerne til nogle af sine smukkeste indspilninger, mens de via ham kom i kontakt med et stort amerikansk og europæisk publikum.

En række andre jazzsaxofonister fulgte siden Getz' eksempel: Wayne Shorter indspillede med brasilianeren Milton Nascimento, Sonny Rollins opsøgte sine calypso-rødder på Virgin Islands i Caribien, John Coltrane hentede fornyet inspiration hos Ravi Shankar, Ornette Coleman indspillede med de marokkanske Master Musicians of Jajouka og Pharoah Sanders med gnawa-musikeren Maleem Mahmoud Ghania.

Også rockmusikere har betydet meget for verdensmusikkens gennembrud. Det var således Brian Jones, der under en rejse i Marokko opdagede The Master Musicians of Jajouka og indspillede et bånd med dem. Paul Simon tog til Sydafrika på et tidspunkt, da landet endnu var boycottet på grund af dets Apartheid-politik, for i al hemmelighed at indspille Graceland - som udkom i 1986 - med en række sorte musikere, der dengang var relativt ukendte, bl.a. a capella-gruppen Ladysmith Black Mambazo og trommeslageren Youssou N'Dour. Paul Simon fik ved den lejlighed et tiltrængt skud vitaminer, og afrikanerne fik et vestligt publikum i tale.

Ry Cooder, har gjort det til noget af et livsprojekt at opsøge verdensmusikere. Nogle gange bruger han dem som krydderi i sine egne projekter, f.eks. på den herlige 'Chicken Skin Music' fra 1976, hvorpå han lancerede tex-mex-musikeren Flaco Jimenez og Hawaii-musikeren Gabby Pahinui. Andre gange stiller Cooder sig selvudslettende til rådighed, som på den malinesiske sanger Ali Farka Tourés 'Talking Timbuktu' fra 1994, på den indiske guitarist V.M. Bhatt's 'Meeting by the River' fra 1994 eller på 'Buena Vista Social Club' fra 1997. Sidstnævnte blev et formidabelt gennembrud for ældre cubansk musik.

Peter Gabriel har nok gjort den mest systematiske indsats for verdensmusikken ved at stifte pladeselskabet Womad/Real World, hvor mange kunstnere fra Den Tredje Verden har fået deres første kontakt til et vestligt publikum. Det gælder især den betydeligste af dem alle, den pakistanske qawwali-sanger Nusrat Fateh Ali Kahn, hvis 'Musst Musst' fra 1990 blev hans definitive gennembrud i vores del af verden i Michael Brooks mere vestligt orienterede produktion og med et re-mix af tilsængen ved den blide rockgruppe med det aggressive navn Massive Attack.

At dykke ned i de folkelige musiktraditioner, man har sine rødder i, kan også være en form for terapi, sådan som Bob Dylan erfarede det, da han i en musikalsk krise i 1969 udgav 'Nashville Skyline' med egne country-sange, og endnu mere radikalt, da han efter sin store nedtur i 1980'erne indsang de to soloalbums 'Good As I've Been To You' fra 1992 og 'World Gone Wrong' fra 1993. Van Morrison gjorde noget tilsvarende med 'Irish Heartbeats' fra 1988 og Sinhead O'Connor med 'Sean-Nos Nua' fra 2002.

Verdensmusikken står i disse år over for et vanskeligt dilemma, som formuleres af netop Ry Cooder og Flaco Jimenez på den smukke og allegoriske 'Across the Borderline':

*There's a land, so I've been told,
Every street is paved with gold,
And it's just across the borderline.
But when it's time to take your turn,
Here's a lesson you must learn:
You could lose more than you ever hoped to find.*

Det er verdensmusikkens styrke, at den netop tør holde fast ved sine lokale rødder i en tid, hvor så meget andet musik mister sin karakter ved at forsøge at være international. Men omvendt er det en fordom, at en verdensmusiker er en, der ubesmittet går rundt i sin lille landsby i Mali, Armenien eller Pakistan og nynner sine forfædres sange uden kontakt til den fforrumperende internationale musikindustri.

Verden er blevet en global landsby, og mange verdensstjerner nøjedes ikke med at lytte til deres forældres musik i deres formende år. Thomas Mapfumo fra Zimbabwe var vild med Elvis Presley og Otis Redding, Fela Kuti fra Nigeria lyttede til Sonny Rollins og John Coltrane, og Milton Nascimento fra Minas Gerais slugte alt fra gregoriansk kirkesang til The Beatles. Yngre generationer foretrækker rap og hip-hop frem for at fordybe sig i deres eget lands traditionelle musik. Risikoen er, at den lokale 'verdensmusik' ender som et fusioneret kunstprodukt, der ikke taler til nogen bestemt, fordi den skal tale til alle; gevinsten er, at de lokale kunstnere inspireres af og kan inspirere andre kunstnere verden over.

Verdensmusikkens paradoks er, at den kan være global i den udstrækning, den tør være lokal, men risikerer at kappe rødderne, hvis den krydser for mange grænser og inddrages i det globale kredsløb. Så er det, at den kan miste mere, end den håber på at finde.

Risikoen er evident, når man f.eks. sammenligner Salif Keitas elektronisk dominerede CD'er med hans første og anderledes kraftfulde indspilninger med den lokale Mali-gruppe Les Ambassadeurs, hvor et så u-trendy og forsamlingshusagtigt instrument som Hammondorglet er dominerende. Og man synes nok, at noget af Nusrat Fateh Ali Kahns originalitet forsvinder, når han akkompagneres af elektroniske instrumenter i stedet for af håndtrommer og harmonium. Men omvendt kan man kun være taknemlig for, at netop en så lydthør synthesizerkunstner som Brian Eno kom til at producere den ugandiske eksilkunstner Geoffrey Oryema's 'Exile' fra 1990. Så det er umuligt at generalisere.

Vor egen Pierre Dørge har på sine turnéer været god til at udvide sin farverige palet ved at invitere lokale musikere til at optræde med New Jungle Orchestra. Duke Ellington har således al mulig grund til at være misundelig, da Dørge knyttede Sainko Namtschylak fra Tuva til sit orkester. Tænk om Ellington havde kunnet disponere over noget så særpræget som mongolsk strubebang til sin jungle-sound i stedet for de ofte noget ferske sangere, han måtte nøjes med.

Og den norske jazzsaxofonist Jan Garbarek er et eksempel på, at man kan krydse

talrige grænser og udfolde sig inden for de mest forskellige musiktraditioner - og til stadighed få sit talent udvidet i stedet for udvandet. Garbarek var i nogle år medlem af jazzpianisten Keith Jarretts kvartet, siden har han udforsket sit eget lands sangskat sammen med folkesangeren Agnes Buen Garnås, og han har indspillet CDer med så vidt forskellige verdensmusikere som den brasilianske pianist Egberto Gismonti, den marokkanske oud-spiller Anouar Brahem, den indiske violinspiller L. Shankar og den pakistanske sanger Ustad Fateh Ali Kahn (ikke at forveksle med Nusrat Fateh Ali Kahn).

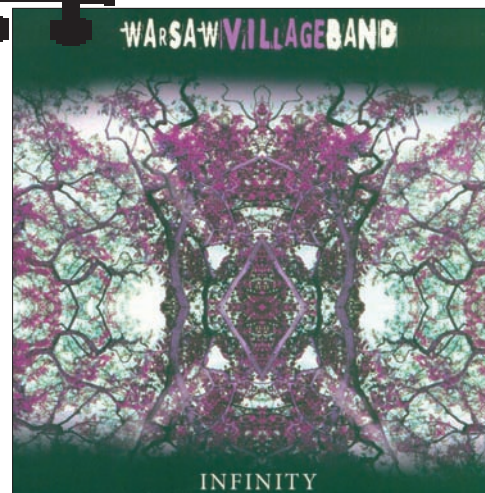
Det er naturligvis intet tilfælde, at det netop er jazz- og rockmusikere, der fører an i udforskningen af alverdens musikformer, for de er selv et produkt af lykkelige musikalske fusioner. Specielt jazzen er et eksempel på, hvordan en ny musikform kunne opstå i mødet mellem så forskellige musikkulturer som de rytmer, negerlaverne bragte med sig fra Afrika, de pop- og standardmelodier, de hørte i USA og den klassiske musiktradition, de efterhånden stiftede bekendtskab med fra Europa.

Og falder man over pygmæmusik fra den centralafrikanske jungle, vil man forbavses over at konstatere tydelige lighedstræk med moderne minimalistisk musik. En CD som 'Pygmées Aka. Chants de chasse, d'amour et de moqueri' fører med sine monotont repeterende fløjte- og vokalmønstre uvægerligt tankerne hen på den musik, vi kender fra Steve Reich, Philip Glass og Terry Riley. Der er ikke langt fra det primitive til det avancerede.

Hvis man skulle udlede et samlet budskab af verdensmusikken, måtte det da blive dette enkle, som for kyniske hjerner grænser til det enfoldige: At menneskeheden hænger sammen. Hinsides alle religiøse, nationale og kulturelle skel er vi dog en storfamilie, som har pligt til at tage vare på sine enkelte medlemmer. Ingen har formuleret denne samhørighed smukkere end den muslimske præst, digter og sufi-mystiker Mevlana Jalal-ud-Din Rumi, som levede 1207-73, men hvis digte stadig synges af verdensmusikere som Nusrat Fateh Ali Kahn og Mohammad Reza Shajarian. Rumi siger, at han hverken er kristen eller jøde eller muslim og heller ikke hindu, buddhist, sufi eller zen, men "kun dette åndedrag, der ånder mennesket".

I dette perspektiv er verdensmusikken ikke blot en introduktion til et andet folk og et andet land, et første møde med en fremmed kultur. Den er først og fremmest - som al betydelig kunst - et møde med os selv, med hidtil ukendte, uafdækkede områder af vores egen krop og sjæl. Den kan flytte både verdens og vore egne grænser. Den kan lære os, at verden er større og rigere, end vi troede - men også at vi selv er det.

Christian Braad Thomsen er forfatter og filminstruktør. Hans essay om verdensmusik er en bearbejdet version af introduktionen til hans bog "Musik uden grænser - en personlig guide til verdensmusikken" (Lindhardt og Ringhof, 2003)

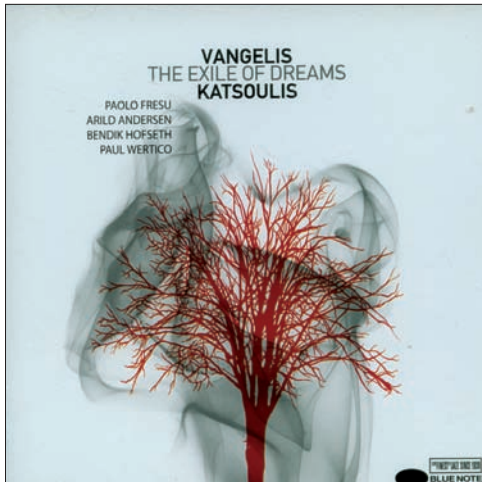

WARSAW VILLAGE BAND: 'Infinity'

JARO 4289
256 min

Polen. Folk, rock, croosover. Der er ingen tvivl om, at den musik, som polske Warsaw Village Band spiller, udspringer af østeuropæiske traditioner. Men deraf kan man ikke slutte, at bandets musik er traditionel. Slet ikke. Bandet er flere gange blevet udlagt som Polens svar på irsk/engelske The Pogues, og alene at dømme efter dette fjerde studiealbum fra bandet holder sammenligningen. Sine steder minder Warsaw Village Band endog om australske Dead Can Dance. Og dét er ikke så dårligt endda. Sekstetten med den helt unge cellist og vokalist, Maja Kleszcz, i spidsen er et dybt fascinerende, moderne, vidtfavnende crossover band med noget universelt og alligevel særegent polsk i tone og udtryk. Originalmateriale på 'Infinity' er skrevet af Maja Kleszcz i samarbejde med violinisten Wojtek Krzak og er komplekst og samtidig umiddelbart tilgængeligt - rent musik. At alle sangtekster er på polsk er ingen hindring for en intravenøs indoptagelse af materialet i blodet. Tværtimod er det som om sproget og dets anvendelse udgør et ekstra instrument i konstellationen, som ellers præges af strygere. 'Infinity' er skabt af et modnet ensemble med en sikker stil.

Ivan Rod

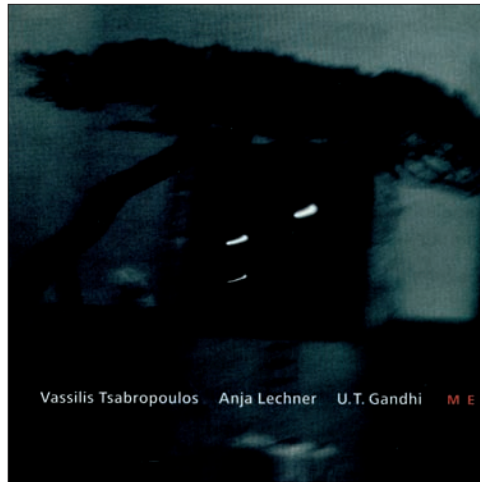

VANGELIS KATSOULIS 'The Exile of Dreams'

Blue Note / EMI 5099926590721
62 min

Grækenland. Jazz, fusion. Pianisten og percussionisten, Vangelis Katsoulis, er en af Grækenlands mest internationaliserede musikere. Selv om han har valgt at forblive i sit hjemland, har hans virke - siden debuten i 1975 - i dén grad været vendt mod et større publikum - i Europa, især. Oprindeligt spillede han avantgardejazz, siden en minimalistisk form for jazzrock og i de senere år først og fremmest en sfærisk form for fusionsjazz. Således også på det nyeste album, 'The Exile of Dreams,' hvorpå han igen-igen spiller med sit efterhånden fasttømrede ensemble: Den italienske trompetist Paolo Fresu, den norske saxofonist Bendik Hofseth, den norske bassist Arild Andersen og den amerikanske trommeslager Paul Wertico. Med netop dén konstellation har Katsoulis nu udgivet tre bemærkelsesværdige album siden 2001. Album, der alle genre-mæssigt har kunnet betegnes som sfærisk, søgende fusionsjazz med en udpræget brug af elektroniske virkemidler. Katsoulis udforsker minimalismen på den ene side og på den anden de mange mulige udtryk, som mødet mellem den udøvende kunstner og computeren kan afstedkomme. Sound-loops er af samme grund centrale i Katsoulis' udtryk.

Ivan Rod

VASSILIS TSABROPOULOS / ANJA LECHNER / U.T. GANDHI 'Melos'

ECM 2048
64 min

Grækenland. Klassisk, jazz. I 2004 udsendte den græske pianist Vassilis Tsabropoulos og den tyske cellist Anja Lechner et første fælles, gribende og fortjent anmelderrost album på ECM, *Chants, Hymns and Dances*. På albummet fokuserede de to eminente musikere på gamle græske og byzantiske hymner og på musik skrevet af den legendariske, græsk/armenske spirituelle mentor Georges Ivanovitch Gurdjieff, som døde i 1949. Nu er de her så igen, de to, med en uafrystelig opfølger, *Melos*. På dén har de inviteret den italienske trommeslager, U.T. Gandhi, ind i varmen. Og sammen med ham har de kastet sig over yderligere tre kompositioner skrevet af Gurdjieff og - nok så væsentligt - tolv nyskrevne kompositioner af Tsabropoulos selv. Kombinationen af disse femten usandsynligt smukke kompositioner med indlagte improvisationer munder ud i det, der forekommer at være ét hele - ét lyrisk, sfærisk mesterværk. At Tsabropoulos og Lechner er klassiske musikere, lader sig ikke fornægte. Men deres kunstneriske åbenhed og styrke - kombineret med Gandhis pulserende farvelægning af de kompositoriske afsæt - gør trioens jazzede søgen i det klassiske felt til en helt utrolig smuk oplevelse.

Ivan Rod

SAVINA YANNATOUE & PRIMAVERA EN SALONICO 'Songs Of An Other'

ECM 2057
52 min

Grækenland. Traditionel folk, avantgardistisk vokal-jazz. Den store, græske sangerinde, Savina Yannatou, har på dette - sit tredje album på tyske ECM - fået selskab af det græske ensemble, Primavera en Salonico. Det er sammen med ensemblets seks sublime musikere, at hun på 'Songs Of An Other' har kastet sig over en række traditionelle folkesange fra Grækenland, Italien, Albanien, Armenien, Makedonien, Bulgarien, Serbien og Kazakstan. Arrangøren, Kostas Vamvolos, har med sans for traditionerne, fundet ind til en fælles kerne heri, genopfundet de enkelte sange og skabt et ensartet udtryk, som Savina Yannatou og Primavera En Salonico efterfølgende har forløst til den store guldmedalje. Men man kan godt tillade sig at konstatere, at arrangementerne og forløsningen har bragt de traditionelle folkesange over i en mere avantgardistisk retning, som ikke gør dem lettere tilgængelig. Savina Yannatous eksperimenterende vokalteknik tilfører nok sangene en magisk, spirituel spænding, men dét ændrer ikke ved, at 'Songs Of An Other' er et krævende album, der primært henvender sig til musikanthropologer - til trods for, at flere af melodierne er og bliver forunderligt smukke.

Ivan Rod

ALBORAN TRIO 'Meltemi'

ACT Music ACT9448-2
60 min

Italien. Moderne kammerjazz. Pianisten Paolo Paliaga, bassisten Dino Contenti og trommeslageren Gigi Biolcati har med albummet 'Meltemi' skabt den smukkeste, nyskrevne kammerjazz, man kan forestille sig. Trioens kunstneriske niveau er noget af det ypperste, Italien pt kan opbyde. Og dét siger ikke så lidt. For både det europæiske kontinent og stovlelandet mod syd svømmer i sublime jazzmusikere i disse år. Paolo Paliaga er dog i særklasse en suveræn komponist, kapelmester og pianist. Dét dokumenterer 'Meltemi'.

Paolo Paliaga har komponeret det komplekse materiale og med overbevisende kraft arrangeret og indspillet det sammen med trio. Herefter kan 'Meltemi' placeres i kategorien: Store europæiske trio jazzværker fra det seneste årti. Dér kan 'Meltemi' stå - side om side med det bedste fra eksempelvis Esbjörn Svensson Trios side. Faktisk er der et slægtskab mellem Esbjörn Svensson Trios udtryk og Alboran Trios. Hvor førstnævnte besad en helt særegen nordisk tone, besidder sidstnævnte blot en anden, mere sammensat tone, der udgår fra de traditioner, der trives i Middelhavsområdet. (Ordet Alboran henviser til strædet mellem Spanien og Nordafrika). Men slægtskabet lader sig ikke fornægte.

Ivan Rod

CLAUDIA BOMBARDELLA ENSEMBLE 'Un mondo fra le mani'

RadiciMusic Records RMR121
72 min

Italien. Folk. At udkomme på pladeselskabet RadiciMusic er et hæderstegn i sig selv i Italien. Et hæderstegn, der indikerer, at man som kunstner spiller musik af den allerhøjeste kvalitet. Og musik af en ganske bestemt slags. Musik, der er resultatet af det ene eller andet etnografiske studie i regionalt funderede traditioner. Dét gælder også musikken på *Un mondo fra le mani*, der er resultatet af Claudia Bombardellas studie i den traditionelle italienske folk, som i udtryk og instrumentering har lånt fra klezmer og gregoriansk sang - og i øvrigt fra sigøjnernes traditioner i nabolandene på Balkan. Claudia Bombardellas studie er blevet omsat til et kunstnerisk værk præget af musikalitet og af den rutineredes sikre omgang med en mangefarvet, men helstøbt kulturarv. Sangerindens og multiinstrumentalistens omgang med materialet vidner om en dyb indsigt og en kunstnerisk nerve af dimension. Det er derfor heller ikke overraskende, at hun i 2008 modtog flere italienske priser for sin indsats på *Un mondo fra le mani*. Og det vil derfor heller ikke være overraskende, hvis hun med albummet når langt ud over sit hjemlands grænser, ud til publikum i det øvrige Europa.

Ivan Rod

PAOLO FRESU /RICHARD GALLIANO/ JAN LUNDGREN 'Mare Nostrum'

ACT 9466-2
63 min

Italien. Europa. Moderne jazz. Dette album er et godt billede på, hvad der rør sig på en del af den kontinentale, europæiske jazzscene - den del, der fremstår mest nyskabende. I dén mødes musikere i og med musikken - på tværs af generationer og grænser.

I dette tilfælde er det den 48-årige italienske trompetist, Paolo Fresu, den 58-årige franske harmonikaspieler, Richard Galliano, og den 42-årige svenske pianist, Jan Lundgren, der mødes og hver især medbringer nogle melodiose og dog komplekse kompositioner, men også mødes over nogle kendte musikstykker af den verdensberømte brasilianske jazzkomponist Antonio Carlos Jobim, den franske sangskriver Charles Trénet og den klassiske franske komponist Maurice Ravel - foruden over en folkevis fra den dybe svenske sangskat.

Konstellationen med de tre sublime musikere er interessant. For Paolo Fresu er en af de dygtigste og mest dristige trompetister, Italien har fostret i de sidste årtier. Richard Galliano er den måske mest virtuose harmonikaspieler, verden har fostret i selvsamme periode. Og Jan Lundgren er af Sveriges pt bedste jazzpianister. Men hvad sker der, når netop de tre mødes? Ja, i dette tilfælde opstår der en afsøgende, glasklar jazz.

Ivan Rod

GIANLUIGI TROVESI / UMBERTO PETRIN / FULVIO MARAS 'Vaghissimo Ritratto'

ECM 1983
59 min

Italien. Moderne jazz, cross-over, klassisk. Gianluigi Trovesi er en formidabel klarinetist og en kunstner med et helt usædvanligt gehør for musikkens potentiale og kompositionernes ditto. Gianluigi Trovesi er en mand, der er i stand til at omsætte de - på papiret - mest uforenelige musiske størrelser og skabe noget forfriskende nyt - som hænger sammen. Dét fremgår eksplicit af hans nye album, *Vaghissimo Ritratto*, der kompositorisk bygger bro over små seks århundreder.

Albummet rummer bl.a. musik af nogle af renæssancens og barokkens store klassiske komponister - Josquin Des Prez, Claudio Monteverdi og Luca Marenzio. Men også ny musik af Gianluigi Trovesi, Umberto Petrin og Fulvio Maras. Foruden musik fra forrige århundrede af bl.a. Jacques Brel, Luigi Tenco og Alfredo Piatti.

På papiret udgør de nævnte komponister et tilsyneladende usammenhængende mix af udtryk, som næppe kan forenes i et hele. Men dét er ikke desto mindre, hvad den sublime italienske trio formår: Virtuost at samle musikken, så den genremæssigt knytter klassisk, cross-over og moderne jazz, historisk knytter renæssancen, barokken og nutiden og geografisk knytter det flamske og det italienske.

Ivan Rod

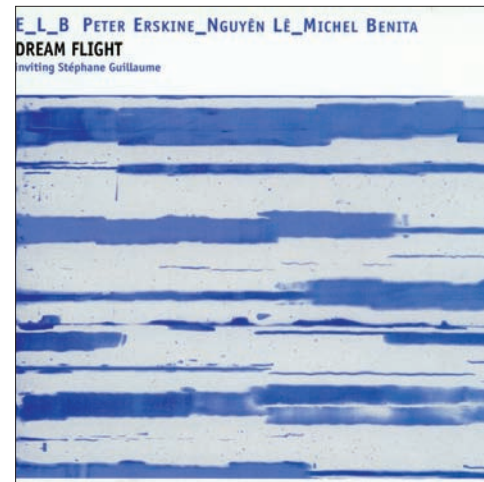

GIANLUIGI TROVESI ALL'OPERA 'Profumo De Violetta'

ECM 2068
61 min

Italien. Moderne jazz, cross-over, klassisk. Gianluigi Trovesi er - som det fremgår af forrige anmeldelse - en vidtfavnende kunstner, med et helt usædvanligt gehør for musikkens potentiale og kompositionernes ditto. På dette album, *Profumo De Violetta*, bygger han atter bro over nogle århundreder. Og nok så væsentligt: Han bearbejder sammen med cellisten Marco Remondini og trommeslageren Stefano Bertoli - og Filarmonica Mousiké dirigeret af Savino Acquaviva - sit hjemlands største operaer. Kapelmesteren og nævnte konstellation genskaber så at sige musiske elementer af værker såsom Monteverdis *L'Orfeo*, Verdis *La Traviata*, Rossinis *Il Barbiere di Siviglia*, Mascagnis *Cavalleria Rusticana* og Puccinis *Tosca* og binder disse bearbejdnings sammen med Trovesis egne kompositioner. Det endelige udtryk er nok engang en forunderlig bro mellem moderne jazz, cross-over og klassisk. Mellem datiden og nutiden. *Profumo De Violetta* er opdelt i otte delfortællinger. Delfortælling nummer 5, hedder f.eks. *L'Innamoramento*, og dén består af to nye stykker af Trovesi, et enkelt nyt stykke af Romondini og et genskabt stykke fra Verdis opera *La Traviata*. Tilsammen et overraskende smukt hele.

Ivan Rod

E_L_B 'Dream Flight'

ACT 9467-2
57 min

Transkontinental. Jazz. For ni år siden samlede det tyske pladeselskab ACT en transkontinental jazztrio bestående af den amerikanske trommeslager Peter Erskine, den fransk/vietnamesiske elguitarist Nguyễn Lê og den algierske bassist Michel Benita. Trioen gik i studiet og i 2001 udkom dens første album, *E_L_B*. Anmelderne brugte ord som 'gribende, kraftfuld' og 'overraskende.' På grund af alvorlig sygdom og helt uforenelige spilleplaner, er det først nu, trioens følger op med album nummer to. Men hvilket et. De rutinerede og - hver for sig - meget efterspurgte jazzmusikere, som nu alle er i 50erne, er igen mødt op i et studie, har igen taget afsæt i deres respektive traditioner, kulturer og udtryk og har igen formået at kombinere deres respektive farveskalaer og skabe noget gribende og kraftfuldt. Væk er kun 'overraskelsen' i og med, at forventninger naturligt er høje efter debuten. Trioens opfølger, *Dream Flight*, er endnu et gribende smukt og fascinerende album fra den transkontinentale jazztrios side. Et moderne jazzalbum, der emmer af musik stringens og samtidig frihed. At den franske saxofonist Stéphane Guillaume er på gæstevisit styrker bare yderligere albummet, der fremstår som ét helt og gennemført værk.

Ivan Rod

AMSTERDAM KLEZMER BAND: 'Zaraza'

ESSAY RECORDINGS AY CD 19
www.myspace.com/amsterdamklezmerband
www.essayrecordings.com
61 min

Holland. Klezmer, Balkan. Et med spænding ventet udspil fra Amsterdams klezmerorkester, der indtog al-verdens Balkan Beat Parties takket være deres forrige remix-udspil, 'Amsterdam Klezmer Band Remixed'. Mit indtryk af gruppen her på egen hånd er en smule blandet. De er afgjort gode til at snedkerere iørefaldende melodier, men problemet er, at de alle "næsten er hørt før", så selvom numrene teknisk set er nye er der alligevel ikke meget nyt under solen, da de næsten lyder som det traditionelle repertoire. Gruppen spiller til gengæld godt og tight og får det til at swinge fint. Klarinettistens soloer får ham til at lyde noget uerfaren, men ellers kan jeg ikke sætte en finger på noget. Sjovt at det eneste trommeværk gruppen bruger er et sæt håndbækkener, og at musikken alligevel vil fungere godt på en natklub. Der er flere festlige numre, der er gode at danse til, men også et par der bliver lidt for "balkan-lalle-glade" for min smag. Hvor det ikke rigtigt stikker i dybden. Generelt går gruppen mere i retning af en allround balkanlyd end decideret klezmer på 'Zaraza', der kritikken til trods er et hæderligt udspil.

Mikkel Hornnes

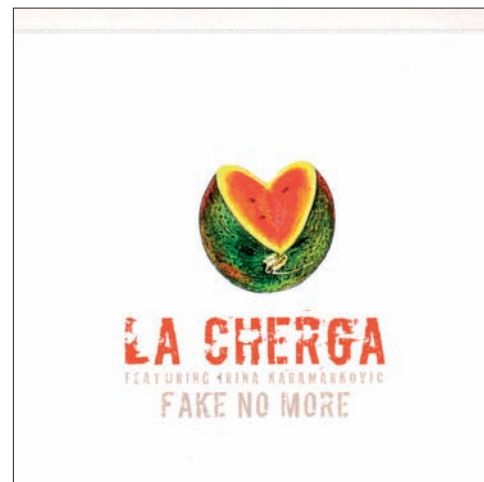

TERNE CHAVE: 'More, love!'

INDIES SCOPE MAM426-2
www.myspace.com/ternechave
www.indies.eu
48 min

Tjekkiet. Roma, rock, world. Terne Chave – 'unge drenge' – er et ganske spændende musikalsk bekendtskab fra Tjekkiet. Gruppens medlemmer er romaer og de er ikke specielt interesserede i at indfri eventuelle fordomme eller forventninger til hvilken musik deres slags skal spille. Latin, tango, flamenco, musette og rock blandes med mere traditionel øst-europæisk roma-lyd og tekster på romani. Grundstammen i gruppen er som et traditionelt rockband, dog tilsat violin, akkordeon og slagtøj og på gæstelisten optræder både en ortodoks præst på byzantinsk slavonisk vokal og en hawaii-fløjtespiller. Et livligt band, hvor man aldrig ved hvad den næste takt byder på; som i 'My lover (Natasja)', der starter smooth i en art blød latinrock for brat at skifte over i noget, der lyder som en bastant marcherende politisk tango fra 1970ernes Sverige. Bandet er godt sammenspillet og kan deres kram, hvilket også understreges af, at de har været trækplaster i Tjekkiet siden 1988. Også på tekstsiden er der finurligheder, der kan nydes i kraft af at sangteksterne er trykt på både romani og engelsk i tekst hæftet. Terne Chave er så absolut et forfriskende musikalsk indslag på verdensscenen – og endnu en god grund til at holde øje med det tjekkiske pladeselskab Indies.

Mikkel Hornnes

LA CHERGA 'Fake no more'

ASPHALT TANGO RECORDS CD-ATR 1708
www.myspace.com/lacherga
www.asphalt-tango.de
56 min

Østrig. Dub, Balkan. Irina Karamarkovic er temmelig sikkert et ukendt navn for langt de fleste danskere, men måske er der nogle der vil huske hende som en af de tre sangerinder fra det hedengangne Sandy Lopicic Orkestar. Hun stammer fra Kosovo, men er nu bosat i Østrig, og er en glimrende sangerinde i den folkelige stil. Hendes personlige smag hælder dog også i retning af jazz og på denne plade giver hun den med 'lille-pige-vokal' til La Chergas dub grooves. En type vokal, man har hørt en del til især inden for electronica musikken i en del år efterhånden. Resultatet spænder fra det, der fungerer rimeligt godt over det ligegyldige og til det noget nær outdatede. 'Fake no more' viser hende fra en meget begrænset vinkel, som efter min overbevisning ikke yder hende retfærdighed som sangerinde. Karamarkovic er også ophavs-kvinde til teksterne, der blandt indeholder sarkastiske kommentarer til balkan- og romabølgen. Dubben krydres hos La Cherga med akkordeon, skæve balkan-horn og fingernemme guitar melodier. På sin vis veldrejet nok, og flere af numrene har da også dansegulvspotentiale. Men hverken musik eller tekster rammer mig for alvor dér hvor det gør en forskel, og selvom denne udgivelse har vundet de tyske pladekritikers pris må den nøjes med tre stjerner her i bladet.

Mikkel Hornnes

GIPSY.CZ: 'Reprezent'

INDIES SCOPE RECORDS MAM430-2
www.gipsy.cz
www.indies.eu
43 min

Tjekkiet. Rap, hip hop, roma. Den tjekkiske roma Radoslav Banga, der også går under navnet 'Gipsy', udgav sin første CD 'Romano Hip Hop' i 2006 og fik en del international opmærksomhed idet han var den første af sin art, der gav den som decideret rapper. Friske, bouncy beats og "ciganski feeling" kendetegner den nye plade, som er mere velproduceret end forgængeren, med det musikalske roma-præg nedtonet, men dog tilstedeværende i form af øst-europæiske melodier på akkordeon og violin, mens bunden lægges af kontrabas. Musikken er ofte kraftigt inspireret af de amerikanske forbilleder, men Gipsy.cz finder også af og til deres eget udtryk, når violin og akkordeon finder melodierne frem. Selvom jeg må medgive, at udgivelsen har underholdningsværdi rent musikalsk ville det nok blive mere interessant at lytte på, hvis gruppen formåede at skrue mere op for originaliteten og ned for den amerikanske rap og hip hop stil, som er hørt så mange gange før.

Mikkel Hornnes

DI NAYE KAPELYE: 'Traktorist. Carpathian Klezmer'

ORIENTE RIEN CD 69
www.myspace.com/dinayekapelye
www.orient.de
53 min

Ungarn. Klezmer. Mens Di Naye Kapelyes forrige udgivelse fra 2003, 'A Mazeldiker Yid', havde elementer af groove, men ellers var en lidt langtrukken sag, giver gutterne den fuld skrue på 'Traktorist'. Orkesteret har base i Ungarn og er kendt for at opsøge og dyrke de gamle østeuropæiske klezmer-rødder. I 2005-6 da denne plade blev indspillet var Ukraine en væsentlig del af inspirationen, da der stadig er levende rester af klezmertraditionen at finde her. Di Naye Kapelye beviser til fulde, at selvom man spiller traditionelt behøver det – absolut ikke – være kedeligt.

Både cymbalom og violiner stemmer sine steder den smule skævt, der åbner en ekstra dimension i musikken. Vokaler med saftige krekhts og musik, der går ind under huden. Et væld af instrumenter og masser af forskellige konstellationer giver kulør og variation. På gæstelisten har vi fornemme folk som Michael Alpert, Josh 'DJ Socialled' Dolgin – på akkordeon og piano – og et meget farverigt landsbyorkester fra Tjajiv i Ukraine. Det er rootsy, det swinger som død og djævla. Musik som dét her gør livet værd at leve, trods alverdens dårlighed og elendighed. 'Traktorist' må blive årets store klezmerplade!

Mikkel Hornnes

KLEZMOFOBIA 'Ganze Welt'

Tiger Music
48 min

Danmark. Klezmer. 'Ganze Welt' er danske Klezmofobias hidtil bedste udgivelse: Et helstøbt klezmer album med en gennemført tone, der både emmer af inderlighed og højenergi, melankoli og sort humor. Centralt i det kunstneriske udtryk står som sædvanlig sangerinden Channe Nussbaum, som med stor rutine og ypperlig sans for timing udgør en fin modvægt til de rå, akustiske instrumenter. Disse betjenes af Ole Reimer (trompet), Bjarke Kolerus (klarinet), Jesper Lund (basbalalajka), Andreas Ugorskij (guitar) og Jonathan Nussbaum Aisen (trommer). Og hvilken fest er der ikke, hvor bandet som helhed - og sangerinden i særdeleshed - sætter ud over stepperne? Fest er der! I et sådant omfang, at man i et svagt øjeblik let vil kunne henfalde til selv at udleve drømmen sigøjnerlivet - det at opholde sig under åben himmel, danse vildt omkring et bål ved nattetide, helt ublufærdigt spille sej, flirte helt vildt med pigerne i deres svingende skorter. Ganze Welt rummer den magnetiske tiltrækningskraft, hvorfor jeg også forestiller mig, at Tiger butikernes kunder går helt grasat - både derhjemme ved anlægget og ude til bandets efterfølgende koncerter. Musikken, der sælges i Tiger butikkerne, rummer i hvert fald magnetismen.

Ivan Rod

RABIH ABOU-KHALIL: 'em portugues'

Enja ENJ-9520 2
59 min

Libanon, Portugal. Trad. arabisk musik, fado, world. Rabih Abou-Khalil blev født i Libanon, men flyttede til Tyskland under borgerkrigen i 1978. Siden har han boet i det sydtyske og sydfranske. Og dét - det flerkulturelle - har siden været hans kendetegn rent musiksk. Den anerkendte, klassisk uddannede oud-spiller har således leget med blandingsprodukter indeholdende traditionel arabisk musik, jazz, rock og klassisk vesteuropæisk musik. Derfor er der for så vidt heller ikke noget overraskende i, at han på dette, det nye album, har slået pjalterne sammen med en af Portugals store fado fortolkere Ricardo Ribeiro. Sammen skaber de to et nyt blandingsprodukt, som ligger i grænselandet mellem traditionel arabisk musik og fado. Der er dog - besættningens kvaliteter til trods - noget udfoldet, enstonigt og lettere kedeligt over albummet som helhed. Lytter man til enkeltnumre, kan man sagtens grave sig ned i disse og finde perler. Men lytter man til helheden, mister man enden til at høre, at der er tale om perler. Og det er ærgerligt, når besætningen nu er til andet og meget mere. Musikken forbliver i en vis forstand introvert og vanskelig at åbne sanserne op overfor.

Ivan Rod

COIMBRA FADO: 'Verdes Anos'

ARC Music EUCD 2187
www.arcmusic.co.uk
53 min

Portugal. Fado. Den smukke, formelt formfuldendte fado fra den gamle universitets- og kongeby Coimbra er den ene af de to hovedretninger i Portugals 'nationale' musik. I modsætning til den mere populære og sentimentale Lissabon-fado som den bl.a. blev verdenskendt i divaen *Amália Rodrigues'* fortolkninger, hvor den portugisiske folkesjæl med al dens følelsesfulde *saudade*, længsel, får på alle strenge. Fadoen er en raffineret musik med rødder tilbage til middelalderens maurere og kolonitidens brasilianske *modinha*. Verdes Anos er fremragende fortolkere af den mere konservative Coimbra-fado. De to 12-strengede, lutlignende portugisiske guitarer og den ene klassiske guitar bliver spillet med en fornem inderlighed og virtuositet, som afslører, at fado ikke er så ensformig som ikke-portugisere hævder. De tre sangere - 2 tenorer og 1 baryton - virker mere formelle, helt efter bogen. I Coimbra tillades ikke følelsesfulde fortolkninger som i Lissabon, hvor langt de fleste sangere er kvinder. Men tag ikke fejl, der er masser af følelser i disse smukke fortolkninger ved en af Coimbras bedste fado-grupper.

Jens Lohmann

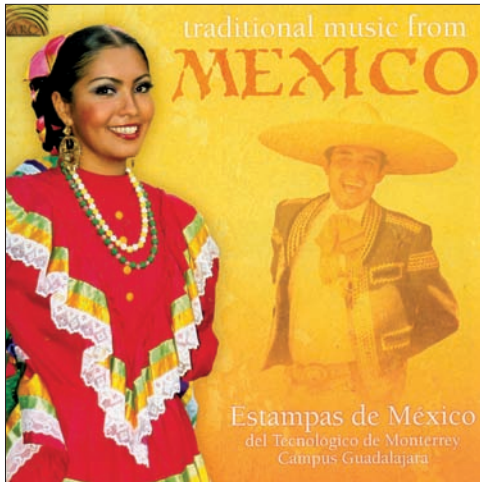
6 AUSTRALES: 'Eclipse'

Oriente Music RIEN CD 68
63 minutter

Tyskland, Argentina. Tango, milonga, zamba, chacarera. Solid, levende og engageret tango med basis i Berlin. De seks argentinske og tyske musikere spiller med afsæt i den nye tango uden at slippe forbindelsen med rødderne. Besætningen er den kendte: bandoneón, viola, guitar, klaver, bas og vokal, plus percussion og charango i nogle af de mere folkemusikalske indslag. Stilen minder en del om den legendariske *Cuarteto Cedrón*, som genskabte, udviklede og fornyede tangoen i eksilet i Paris.

6 Australes følger den gamle tradition i tangoen for samfundskritiske tekster. En tradition, der ofte er blevet forbudt, bl.a. under den omstridte præsident, general Juan Domingo Perón (1946-55) og flere af de militærstyrer Argentina har været plaget af. Teksterne og musikken rummer en blanding af skarpt, samfundskritisk bid og moderat nostalgi som det sig hør og bør for rigtig tango. Henvvisningerne til fortiden er dog ikke kun nostalgiske. Der er flere henvvisninger til den grusomme tid under militærstyret 1976-82, da tortur hørte til dagens orden. Det er en nær fortid, som stadig er smerteligt levende, bl.a. fordi der endnu ikke har fundet et egentligt retsopgør sted.

Jens Lohmann

ESTAMPAS DE MÉXICO: 'Traditional Music from Mexico'

ARC Music EUCD 2188
61 min

Mexico. Mariachi, norteña, son jarocho. Mexicanske universiteter gør meget ud af at formidle og fremme mexicansk kultur gennem udstillinger, teater, folkedans og musik. Det er med til at give mexicansk musik anerkendelse. Det private universitet TEC de Monterreys campus i landets næststørste by Guadalajara, mariachimusikkens 'hovedstad', har mange kulturaktiviteter, bl.a. det kor og orkester, som har indspillet denne CD. De fleste stykker er fra det vestlige Mexico, hvor Guadalajara ligger, og ellers lidt spredte prøver på mexicansk folke- og populærmusik. Desværre letter musikken aldrig. Der mangler den gnist, som mexicansk musik ellers bæres af. Musikken er simpelthen for pæn, for arrangeret, for 'korrekt'. Det er som om gruppens ledelse vil vise, hvor fint man kan arbejde, bl.a. med nogle nydelige, akademiske korarrangementer. Ærgerligt. Så helere den eminente 6-mandsgruppe *La Bola Suriana* fra universitetet i Morelia syd for Guadalajara. Den er ansat af universitetet til at forske i og formidle områdets og Mexicos musik – og gør det fremragende, i international topklasse. Den har udgivet flere CD'er, men på små, alternative selskaber.

Jens Lohmann

FLERE KUNSTNERE: 'Colombian Street Party'

Rough Guides RGNET1217
www.worldmusic.com
65 min

Colombia. Cumbia, currulao, champete, bullerengue, salsa-ska-rock. Colombia er mest kendt – eller berygtet – for sine narkokarteller og guerillaer. Hvad de færreste aner, er at det er en guldgrube af musikalske stilarter, der spænder over det 'rent' afrikanske, det indianske og det europæisk-nordamerikanske i alletænelige og utænelige blandinger og kombinationer. Det er ikke kun den populære *cumbia*, der med sin bløde, rullende og sensuelle rytme kan fylde dansegulvene. Der er den særlige colombianske *salsa* med veteranen *Joe Arroyo*, og mere afrikansk influerede rytmer fra Stillehavskysten som *currulao* og *champete*. Rigdommen i den colombianske musik ligger især i den store variation i blandingerne og i den konstante fornyelse. Prøv at sidde stille til *Dr. Krapulas ska-rock*, der på god colombiansk manér ruller af sted og trækker folk ud på dansegulvet. Eller *La Mojarrá Eléctrica* med dens funky fusion af *reggae*, *currulao*, *bullerengue*, *timba* mm. CD'en giver gode eksempler på colombiansk dansemusik i dag. Det frustrerende er, at en antologi kun består af smagsprøver – som her giver lyst til mere.

Jens Lohmann

FLERE KUNSTNERE: 'Latin Lounge'

Rough Guides RGNET 1216
www.worldmusic.net
68 min

Cuba, Brasilien, Spanien, UK, USA, Venezuela, Østrig. Ska cubano, cumbia, salsa-soul, samba, bossa, afro-latin-funk, latin-hip hop. Hvis man ikke er kræsen og bare vil have noget dansemusik, der ikke er for krævende og som også kan bruges som lydteppe, er denne blandede CD oplagt. Men hvis man ønsker latinamerikansk dansemusik, der med sabor og swing, står denne rodekasse fra Rough Guides langt nede på min liste. Det virker som om Rough Guides musikredaktion har tænkt, at nu var det på tide at samle noget latin for de unge, hvorefter redaktionen medlemmer er dykket ned i brokkassen med kasserede plader og har trukket lod om hvad der skulle med. Det er blevet til en broget og kedelig antologi med grupper og musikere fra Latinamerika, USA og Europa. Flere af musikerne er egentlig udmærkede, en enkelt er i verdensklasse, den cubanske conga-mester *Miguel 'Angá' Díaz*. Men det er nu ikke meget han og hans gruppe hæver niveauet, selv om de spiller John Coltranes *A Love Supreme*. Det er en uengageret udgave af et smukt stykke. Men der er selvfølgelig et publikum til den slags, ellers ville Rough Guides næppe udgive den. Men den er ærligt talt overflødig.

Jens Lohmann

JOSÉ CARLOS II & BAMBAMOLEQUE BAND: 'Latin World'

JC Records JC06
37 min

Latinamerikansk samba-funk-pop fusion. Danmark. Sangeren José Carlos II har været aktiv på den dansk-brasilianske musikscene så længe, at han kvalificerer sig til en titel som veteran. Siden 1982 har han udgivet seks album på eget forlag, og de har været en lidt blanded landhandel, som han selv betegner som chachacha-ragga, salsa-samba, merengue-soca og samba-reggae. Har du ikke hørt de første fem, så vil dette sjette album være et godt sted at starte - for dette er et af hans hidtil bedste. Der er lagt op til glad fest - og de fleste af de 11 sange fungerer godt på et dansegulv. Den cubanske bassist Humberto Gomez Vera, som også underviser ved det Rytmske Musikkonservatorium i København, har medvirket som arrangør og producer, og det samarbejde har tydeligvis bidraget til at løfte den musikalske kvalitet og samtidig give musikalsk spændvidde og dynamik. Kort sagt: det svinger!

Mik Aidt

MANUELA LÆRKE 'The Things We Do For Love'

ManoMusic Records MANU-0008
49 min

Danmark/Tyskland/USA. Jazz, pop, latin, salsa. Manuela Lærke er en tysk/amerikansk jazz-, gospel- og r&b-sangerinde, der har base i Danmark. Hun er kapelmester i ensembleterne Manuela Lærke Group og Little Gospel Choir. Hun har været backing vokal for solister som Lisa Nilsson og Mariah Carey. Men hun har også - forud for denne udgivelse - udsendt to anmelderroste soloalbums: *So Very Still* og *ManuLand*, som var hybrider af jazz, gospel, soul og r&b. *The Things We Do For Love* er med andre ord hendes tredje album i eget navn. Et album, der som noget nyt er en hybrid af jazz, pop og salsa. Manuela Lærkes fokus og udtryk er med andre ord blevet forskudt mod syd, væk fra det meget amerikansk inspirerede til det mere cubansk inspirerede. *The Things We Do For Love* er da også delvist indspillet i Cuba med cubanske musikere - blandt andet med Alexander Abreu på trompet, Boris Ernesto på keyboard, Carlos Miyares på saxofon og Rodney Barreto på trommer. Stærkest står udtrykket - og i øvrigt Manuela Lærke som sanger-songwriter - i balladerne *Heavy On My Mind* og *As If Someone Was Watching*. Netop de numre fremstår mere helstøbte end alle andre på albummet, der som helhed er fint, men også lettere monotont.

Ivan Rod

HENRIK ANDERSEN / PETE LOCKETT / SHASHANK 'rør'

India Beat / EMI 50999 265777 2 2
50 min

Danmark / Indien. Traditionel indisk, jazz, fusion. Den danske superguitarist og -sitarist, Henrik Andersen, har med RØR skabt et værk, der markerer hvor højt et kunstnerisk niveau, han befinder sig på - som musiker, komponist og kapelmester. Henrik Andersen har igennem flere år haft en særinterese for indisk musik, og dén dyrker han til fulde på RØR. Sammen med den britiske percussionist, Pete Lockett, og den indiske fløjtenist, Shashank, har han således skabt et helstøbt album, der er godt komponeret og skarpt fokuseret. RØR, der udgives af EMI i Indien, er et forrygende mix af traditionel sydindisk musik, moderne sfærisk jazz og egentlig fusion. Og det fungerer. Man får associationer til John McLaughlin og hans Shakti-plader, når man hører RØR. Men RØR er også noget helt enestående, fordi musikken er moderne og forfriskende befriet for musikantropologiske elementer - fordi den netop er kunst på kunstens præmisser - og befriet for smålig skelen til etablerede genrer. Andersen, Lockett og Shashank er en konstellation, som - på tværs af varierende kulturhistorier - formår at finde sammen og skabe et nyt, sammenhængende univers, der rummer en stor dybde.

Ivan Rod

**COMPILATION mixed by
GÜLBAHAR KÜLTÜR**
'Oriental Garden volume 6'
Lola's World Records CLS0001652
128 min

Oriente. Folk, dub, oriental dancefloor, rai, etno-pop. 'The World of Oriental Grooves' er undertitlen på dette dobbeltalbum fra tyske Lola's World Records. Som 'Made in India volume 2' er dette dansable clubmix af verdensmusiske og vestlige grooves 'compiled & mixed by Gülbahar Kültür' - en tyrkisk/tysk dj og radiovært, der har specialiseret sig i at spotte og omforme moderne verdensmusik og præsentere den i et nyt set-up, en ny kontekst. På 'Oriental Garden volume 6' har Kültür samlet musik af meget forskellig oprindelse, men musik som i alle tilfælde har sine rødder i asiatiske, mellemøstlige eller nordafrikanske traditioner. I langt de fleste tilfælde er disse numre skabt af vesterlændinge og af østlige kunstnere, som lever i Vesten. Blandt andet møder man på albummet fransk/algeriske Soha, svensk/tyrkiske Nordda, skotsk/indiske Tigerstyle, tysk/irsanske Navid & Omid og schweizisk/marokkanske Kasbah Rockers. Hvor de foregående seks dobbeltalbum i denne serie fokuserede på arabisk/mellemøstlig musik, har Kültür således udvidet horisonten. Og alligevel lykkes det at skabe et udtryksmæssigt hele.

Ivan Rod

**COMPILATION mixed by
GÜLBAHAR KÜLTÜR**
'Made in Turkey volume 4'
Lola's World Records CLS0001712
123 min

Tyrkiet. Dub, dancefloor, etno-pop. 'The World of Turkish Grooves' er undertitlen på dette dobbeltalbum fra tyske Lola's World Records. Sådan som det forholder sig med de to forrige dobbeltalbums, der er anmeldt på denne side, har den tyrkisk/tyske dj og radiovært, Gülbahar Kültür, også med nærværende dobbeltalbum gang i en serie. Ved siden af de indiske og orientale compilations mixer Gülbahar Kültür således denne serie, som udgår fra den tyrkiske tradition og nutidige pop. Hvorvidt det tyrkiske baggrundsmateriale er fattigere i udtrykket end det indiske og orientale må få stå hen i det uvisse. Men der er noget mere enstonet, kedeligt og udfoldet over materialet og mixet på denne serie - og især volume 4 - end på de øvrige serier. Dét kan også skyldes, at den tyrkiske musik står Kültürs hjerte nærmere, og dermed hindrer hende i for alvor at knække koden på musikken. Under alle omstændigheder er der ikke samme pågående element af power over 'Made in Turkey volume 4' som over de andre serier. Og alligevel er der enkelte etno-pop-perler imellem, som klart ville kunne vinde et internationalt Melodi Grand Prix.

Ivan Rod

**COMPILATION mixed by
GÜLBAHAR KÜLTÜR**
'Made in India volume 2'
Lola's World Records CLS0001612
139 min

Indien. Folk, dub, Bhangra beats, Bollywood ethno-pop. 'The World of Indian Grooves' er undertitlen på dette andet indiske dobbeltalbum fra tyske Lola's World Records - et selskab, som har specialiseret sig i at udgive dansable clubmix af verdensmusiske og vestlige grooves. Bag nærværende umiddelbart iørefaldende, men også ujævne dobbeltalbum står Gülbahar Kültür, som er født i Tyrkiet, men i snart 30 år har boet i Tyskland. Den tyrkisk/tyske dj og radiovært har på dobbeltalbummet - på baggrund af den nyeste myriade af sange, lyde og beats, som er skabt i eller refererer til det indiske subkontinent - skabt et blandingsprodukt, som både rummer elementer af Bhangra og Bollywood. Enkelte tracks er aldeles suveræne i Kültürs mix, andre er aldeles kedsommelige. Til første kategori hører f.eks. hans mix over Malkit Singh's 'Yaad' og Amir Jamals 'Kaho Na Kaho'. Til sidste kategori hører f.eks. hans mix over Faakhirs 'Mahi Ve' og Pascal Lengagnes 'BollyWoogie'. Den manglende stringens i udvalget er et ærgerligt problem på dobbeltalbummet, som ellers har potentiale til andet og meget mere.

Ivan Rod

MAKIKO HIRABAYASHI TRIO: 'Hide And Seek'

Enja Records 9192
www.makiko.dk
www.myspace.com/makikomusic
46 min.

Japan, Danmark. Moderne trio jazz. Makiko Hirabayashi er en herboende, japansk jazzpianist, som i 2006 debuterede i eget navn på det tyske label Enja. På debutalbummet, Makiko, optrådte Hirabayashi sammen med den danske bassist Klavs Hovman og den danske percussionist Marilyn Mazur. Og deres fælles udspil var præget af nogle forførisk smukke kompositioner, et ekseptionelt samspil og nogle eminente soli. Det er derfor med nogen spænding, man kan tage hul på selvsamme trios andet album på Enja, 'Hide And Seek.' Og lad det være sagt med det samme, 'Hide And Seek' er ingen skuffelse. Tværtimod. Ganske vist rummer 2eren ikke de samme åbenlyse ørehængere, som 1eren. Til gengæld udviser trioen denne gang en større rutine i samspillet, og det gør 2eren næsten lige så interessant som 1eren. Igen er der denne gang tale om et varieret, komplekst og alligevel melodisk tilgængeligt materiale, som forløses ud af et overskud. Men helt så suveræn og jomfrueligt søgende som på 1eren er trioen altså ikke denne gang. Til gengæld har den udviklet et mere lyrisk fortællespor og nogle anderledes grooves, som kunstnerisk aftvinger respekt.

Ivan Rod

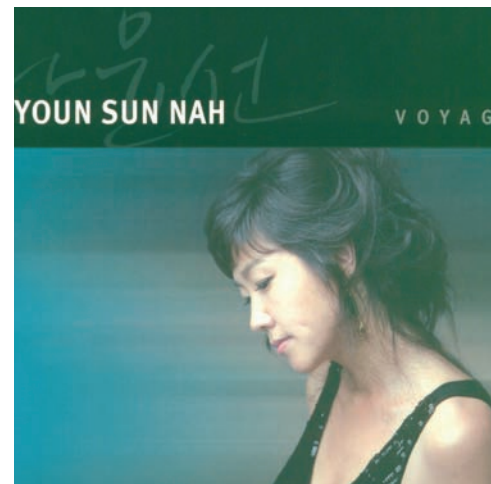

JUN MIYAKE: 'Stolen From Strangers'

Yellowbird Records YEB-7706 2
46 min.

Japan. Triphop, klassisk, jazz. Komponisten og trompetisten Jun Miyake har vi som danskere haft mulighed for at møde ved mindst to lejligheder: I 2002 lavede han musik til Robert Wilsons teaterstykke, 'Den hvide by,' på Bellevue og i 2005 til Katrine Wiedemans teaterstykke, 'Havfruen,' i Kedelsmedjen. Der er da også helt generelt noget storytelling og performance over Miyakes musik. At lytte til hans musik er 'som at læse Thomas Pynchon med ørerne,' skrev et musikmagasin en gang. Og dét er rigtigt. På sit nye album på det tyske label har den vidtfavnende og yderste begavede kapelmester allieret sig med en forrygende besætning – bl.a. den amerikanske guitarist og sanger, Arto Lindsay, den amerikansk/franske sangerinde, Lisa Papineau, den brasilianske percussionist, Vinicius Cantuaria, den tunesiske oudspiller, Dhafer Youssef, et bulgarsk symfoniorkester og kor og mange, mange flere helt aldeles forrygende musikere og sangere. Og dét, der er kommet ud af dén mangfoldighed, er et berettende jazz album, der med største snilde formår at spænde over triphop, traditionel musik og klassisk. Foruden over fire forskellige sprog.

Ivan Rod

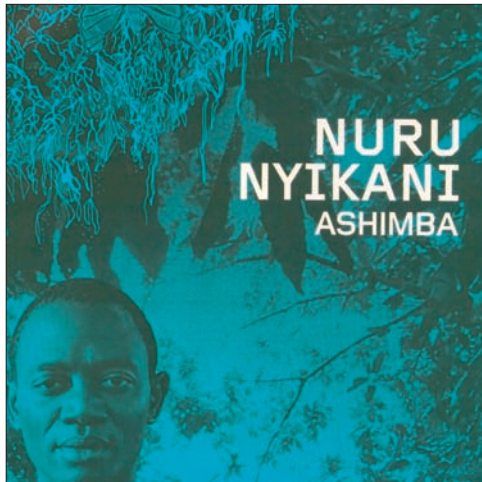

YOON SUN NAH: 'Voyage'

Triangle Music CMDC-8254
55 min

Korea, Skandinavien, Frankrig. Vokal jazz. Den koreanske jazzsangerinde, Youn Sun Nah, har gjort lynkarriere. Vel har hun fire årtier på bagen, men karrieren strækker sig i realiteten kun over et årti, det seneste. Youn Sun Nah er barn af musikalske forældre, født og vokset op i Seoul. Men det var, da hun midt i 90erne flyttede fra Seoul til Paris for at studere jazz, at der kom gang i hendes egen karriere. Indenfor de sidste syv år er det blevet til hele seks studiealbum fra koreanerens side. Og vel at mærke album af betydning. *Voyage* er det seneste af disse, og et imponerende et blandt andet fordi den helt igennem forrygende sangerinde på albummet har et lige så forrygende back-up af et overvejende nordisk ensemble bestående af guitaristen Ulf Wakenius, bassisten Lars Danielsson, percussionisten Xavier Desandre-Navarre og trompetisten Mathias Eick. De fem formår tilsammen at skabe et overbevisende, meget personligt udtryk i et materiale som for halvdelen vedkommende er skrevet af sangerinden selv. *Voyage* er melodiske jazzballader, præget især af et følsomt spil af Ulf Wakenius og Lars Danielsson, til tider et frækt spil af selvsamme, f.eks. på versioneringen af Tom Waits' Jockey Full of Bourbon.

Ivan Rod

MZUNGU KICHAA: 'Tuko Pamoja'

Caravan Records / Gateway Music
42 min

Bongo flava. Østafrikansk pop. Tanzania. Danmark. I Tanzania er Espen Sørensen kendt som Mzungu Kichaa, som betyder noget i stil med 'Den skøre hvide mand'. Esben taler, rapper og synger selv et flydende swahili, for han er mere eller mindre opflasket på det afrikanske kontinent. Hans danske forældre har arbejdet som ulandsfrillige for MS, og gennem sine første tre skoleår boede han i Zambia. Dernæst flyttede familien til Tanzania, hvor han startede sit første rockband og også hurtigt fik sig et hit, der blev råspillet i radioen. En uddannelse som musiketnolog tog han i London, og ud af dette kulturelt sammensmeltede livsforløb træder i 2009 en 28-årig sangskriver, som laver musik, der bygger bro mellem østafrikanske chacka-rytmer, reggae og hip hop, og mellem Afrika og Danmark. Som person har Espen opnået forholdsvis stor mediebevågenhed i Danmark i forsommeren 2009. Men så hvordan med hans musik? Albummet 'Tuko Pamoja' ('Sammenhold') er på den ene side et velproduceret bud på moderne østafrikansk pop med tydelig duft af Dar-es-Salaam. På den anden side er det hverken fornyende eller videre banebrydende inden for sin genre. Bedst er Mzungu Kichaa, når han på vokalsiden allierer sig med tanzanianske korsangere og kunstnere som Proffessor Jay and Mwasiti.

Mik Aidt

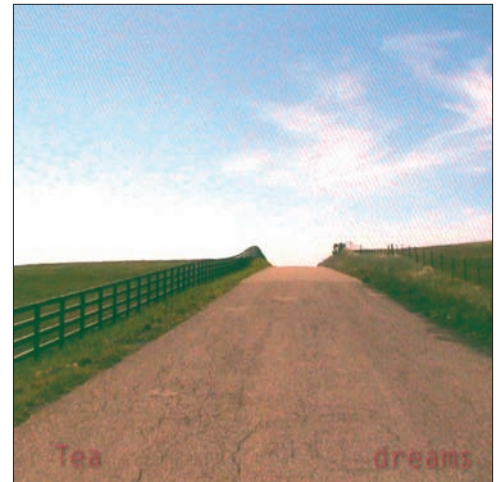

ASHIMBA: 'Nuru Nyikani'

Maisha Music/MAISHACD 02
www.maishamusic.com
53 min

Afropop. Traditionel musik. Tanzania. Danmark. Guitaristen og sangskriveren Ashimba er fra Bagamoyo i Tanzania – en landsby, som er internationalt kendt for sin musikskole, og som ligger ved kysten nord for hovedstaden Dar-es-Salaam. Han synger afrikanske melodier og tekster på swahili, mens den danske producer Jakob Poll, som bor i Dar-es-Salaam og for nylig startede sit eget pladeselskab, Maisha Music, bidrager med computersnilde, studieteknik og vestlige, elektroniske instrumenter. De to musikere supplerer hinanden godt, og albummet er i et østafrikansk perspektiv et helstøbt og velproduceret bud på, hvordan de musiktraditioner, som er unikke for netop Østtanzania, kan bringes ind i et moderne lydunivers. Især fungerer det godt i de stille, akustiske sange. Ashimba turnerede i Danmark i maj, hvor han gav nogle gode koncerter, blandt andet sammen med sangeren Karen Mukuba til karnevallet i København. Maisha Music markedsfører sig som et af de få uafhængige selskaber, som producerer og udgiver ny østafrikansk musik med vægt på bæredygtige og fair aftaler med sine kunstnere.

Mik Aidt

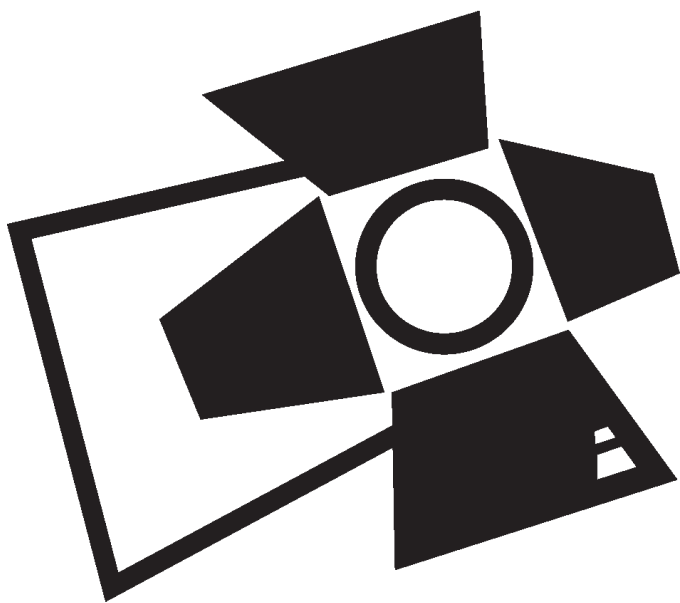

TEA: 'Dreams'

Teajuana Music 884501127370
teaproductions.com
57 minutter

Afropop. Rumba. Jazz. Congo. USA. Den congolesiske sanger Steve Ngondo har sunget kor for blandt andre Congo-legenden Tabu Ley Rochereau, og det er i høj grad hans stemme og de karakteristiske congolesiske korarrangementer, som præger dette album. Men eftersom kernen i Tea består af den franske musiker Franck Balloffet og den amerikanske keyboardspiller Phil Bunch, som bor i Los Angeles i Californien, står musikens fundament på piller støbt af jazz og rock, inklusiv et tiltider meget dominerende hammondorgel. Omkring sig har de her på gruppens andet album samlet ni kompetente musikere – som den nigerianske percussionist Remi Kabaka, der blandt andre har spillet med Paul McCartney og Rolling Stones og den camerounianske bassist André Manga, der blandt andre har spillet sammen med Angélique Kidjô og Manu Dibango. Albummet har en live-agtig, old-school "håndspillet" og sofablød lyd, der flyder fra det mere tilbagelænedede til de afrofunky danserytmer og cirkelcyklende afrikanske guitarløb. Her mødes elementer af Nord- og Sydamerika, Asien og Afrika i en hybrid, som er usædvanlig, selvom det lykkes musikerne at få den til at lyde som en selvfølgelighed.

Mik Aidt

Verdensteater

Mit land kan defineres som et frivilligt eksil. Det land, jeg bebor, er teatret. Der findes teatre, som bliver stående som bygninger; de overlever længere end deres beboere og fastholder en egen identitet, selvom de går fra hånd til hånd. Og så er der andre teatre, hvis identitet ikke afhænger af mursten. Deres arkitektur består af forholdene mellem de mennesker, som de til enhver tid udgøres af. De kan ikke arves eller fyldes med nyt indhold: De vil forsvinde med disse mennesker.

Essay af Eugenio Barba

Den italienske digter Ludovico Ariosto udtrykte, ifølge Jorge Luis Borges, denne tanke: For at skrive en *rigtig* bog kræves der "Østens solopgang, Vestens solnedgang, adskillige århundreder, våben og havet – denne uoverskridelige afgrund og kommunikationsvej."

Dette gælder ikke kun for de store bøger, som Borges, en moderne Tiresias, talte om, men også, når det drejer sig om kulturer, forudsat at vi ikke betragter dem som indesluttede universer, som bevæger sig mod hinanden for nu og da at kolliderer dramatisk. Bag begrebet kultur skjuler der sig endeløse strømme af sammenvævninger, omhændinger, tilegnelser og vekselvirkninger, som løber sammen eller spærres for hinanden. En kulturs enhed er et væv af modsigelser: Den fastholder kun sin identitet, hvis den er i stand til at modstå spændingerne, der opstår, og leve i forandringerne.

Men jeg spørger mig selv: Hvorfor våben?

Da jeg var 30 eller 40 år gammel, mindede de "våben," som i vores moderne Tiresias' vers sammenstilles med "århundreder" og "havet," mig om *Orlando furiosos* og *Chanson de Rolands* helte eller om Balduin, den fjerde konge af Jerusalem, som var korsfarer og spedalsk. Nu, da jeg nærmer mig de 70, fremmaner Borges' ord ikke længere de gamle legender, men vor tids daglige krøniker, de begivenheder, som rapporteres af aviserne, og som udspringer i fjernsynets levende ligegyldighed, mellem et talkshow og kommentarerne til en fodboldkamp.

Jeg vedkender mig ikke denne tid som min. Jeg ønsker mig, og nyder, vinden fra en anden måde at leve tiden på. Måske er det en illusion, og dog tillader det land, jeg bor i, mig at opretholde denne illusion. Jeg har ofte spurgt mig selv, om dette land kan fremvises som eksempel, eller om det blot er en undtagelse. "Undtagelse" antyder noget enestående, men det er et bittert ord, for jeg ved, at undtagelsen i sidste ende bekræfter den regel, som den sætter sig imod.

For at undslippe retorik og bitterhed siger jeg til mig selv: Mit land kan defineres som et frivilligt eksil. Det land, jeg bebor, er teatret. Men også betydningen af dette ord "teater" må afklares.

Der findes teatre, som bliver stående som bygninger; de overlever længere end deres beboere og fastholder en egen identitet, selvom de går fra hånd til hånd.

Og så er der andre teatre, hvis identitet ikke afhænger af mursten. Deres arkitektur består af forholdene mellem de mennesker, som de udgøres af. De kan ikke arves eller fyldes med nyt indhold: De vil forsvinde med disse mennesker. De er teatre, der består af deres beboeres sammenflettede veje, og når beboerne ikke længere bevæger sig fremad, mister teatret sin genkendelige profil, sit hus. For mig ville for eksempel dét, at Odin Teatret skulle fortsætte uden de mennesker, som grundlagde det, og som stadig holder det i live i dag, være lige så selvmodsigende som at hævde, at en knyttnæve stadig er der, når hånden har åbnet sig.

Sådan er det land, jeg bor i: Et lille land, og dog vidt udstrakt. Vi er mange, spredt ud over flere kontinenter, fjernt fra hinanden, dybt forskellige, knyttet sammen af solide, elastiske og skrøbelige bånd som trådene i et spindelvæv. Til tider er vi få, bare tre, fire, femten personer. Andre gange bruger vi tid, energi og penge på at kunne samles i to dage, en uge, en måned. Så skilles vi igen, og enhver af os vender tilbage til denne ikke-isolerede ensomhed, der er vores særkende.

Sådan er mit lands paradoksale rum. At leve i eksilet som et land er en levende selvmodsigelse. Det er et sørgeligt tidens tegn, at den type eksil kan ligne en utopi. Men det er et tidens tegn, som ofte har gentaget sig i historien. Teaterprofessionen har i alle lande og epoker, selv før den blev karakteriseret som et håndværk, der producerede billeder og forestillinger, kunnet kendetegnes som en profession i eksil – eller snarere som eksilets profession.

Inde i denne levende selvmodsigelse er det vanskeligt at opleve kulturernes forvirrende sammenfletninger og uventede sammenstød, deres stridigheder om et territorium og de geografiske og mentale grænsers ustandselige forskydninger som problemer, trusler eller pres. Multikulturalismen, i teatrets land, er ikke en undtagelsestilstand. Den er noget indlysende, som hører til teatrets fødsel. Dets lange historie demonstrerer det fuldt ud.

De, som også tidligere praktiserede teaterhåndværket, både i Europa og i Asien, har altid levet under den fremmedes vilkår, som var de blot på gennemrejse. Skuespillertrupperne bestod af mennesker fra forskellige regioner og sociale klasser. Teatret

var fremmed i den verden, det virkede i og blandt de tilskuere, det levede af, først og fremmest fordi det dementerede de begrænsninger og hierarkier, som opretholdt lov og orden i det samfund, som omgav dem. Derfor udgjorde teatret ofte et eget foragtet og diskrimineret mikro-samfund. Og derfor var det, til tider, en ø af frihed.

Da teatret i det tyvende århundrede syntes dømt til at uddø, fordi det fremstod som utilstrækkeligt for modernitetens fordringer, med dens voksende storbyer, ny økonomi og nye forestillingsformer, begyndte teaterfolk – tvunget af omstændighederne snarere end ifølge en bevidst plan – at praktisere en dobbelt strategi. På den ene side fik de det omgivende samfund til at anerkende teatret som et kulturelt gode, som skulle beskyttes, og befriede således teatret fra de kommercielle bånd. Vores profession er *kunst*, hævdede de, og det lykkedes dem at få teatret statsunderstøttet og sikret som en værdifuld *nationalarv*. Samtidigt med denne mentalitetsforandring grundlagde nogle få mænd og kvinder arkipelag bestående af mange små, selvstændige teater-øer. Hver af disse små øer levede, og lever stadig, i sine kulturelle omgivelser som en ubetydelig minoritet; ikke desto mindre var de i stand til at åbne veje ind i nye territorier og undslippe de traditionelle forestillingsformer og det kommercielle teaters indelukker.

Marginaliseringen inden for ens eget professionelle og kulturelle miljø kompenseres gennem en udvidet handlingssfære udadtil. En lignende kompenseringssproces angår også de gamle teatertraditioner. Desto mere en klassisk, europæisk eller asiatisk teatergenre mister kraft lokalt og bliver gammeldags i sin oprindelige sammenhæng, desto mere prestigefulde opnår den uden for denne; den overvinder kulturelle barrierer og udbreder sin tilstedeværelses indvirkning i et tæt garn af udvekslinger og ombytninger. Den finder med andre ord en ny ligevægt i en multikulturel horisont.

Teaterprofessionen er ikke længere hæmmet af sprogbarrierer. På trods af forskellene svejses den mere og mere sammen til ét verdensomspændende, professionelt land. Det er blevet muligt at tale om en teatralisk enhedskultur, som spænder over erfaringer, hvis rødder både er plantet i en fjern fortid i respekterede - eller forfulgte - klassiske traditioner, og i små selvstændige øer, som bedriver grænseaktiviteter.

Forskellighed er teatrets grundstof. At forskellighed i dag opleves som en dramatisk historisk tilstand, hvis konsekvenser bekymrer regeringer og individer, bør ikke få os til at glemme, at den er det grundlæggende materiale, som teatret altid har arbejdet med. Enhver, som gør teatret til sin profession, må være i stand til at arbejde med sin egen forskellighed, udforske den og væve den om for at forvandle forhængen, der skiller os fra de andre, til et fascinerende, broderet slør, som de andre kan se gennem og den enkelte opdage sine egne visioner i. Hvad er *mine* visioner? Jeg kender dem ikke, før et gyldent slør eller et glitrende spindelvæv fanger dem; før det mærkelige ophører med at være mærkeligt og begynder at tale til mig med en stemme, som ikke er min, men heller ikke ikke-min.

For en emigrant som mig, der påstår, at hans rødder er i himlen, er teater blevet et instrument til at skabe møder og udvekslinger og overvinde gensidig ligeegyldighed.

Gennem dets teknik kan man få relationer til at opstå, modarbejde ensartetheden og bygge broer.

Det er interessant at betragte det organiske ved nervesystemet i de broer, teatret bygger. I forholdet til tilskuerne opstår deres liv gennem skuespillerens evne til at være nærværende, hvilket giver tilskuernes opmærksomhed en særlig kvalitet, der er uafhængig af ord. Vi oplever dette, når vi har en skuespiller foran os, som ved, hvordan han skal give form til sin krop-i-live eller en sanger, som fængsler os, selvom vi ikke forstår sproget, han synger på.

I forholdet mellem skuespillere fra forskellige genrer og kulturer består broerne i teknikernes paradoks, som ligner havets paradoks - havet, som forener og adskiller.

Skuespilteknikker er dobbelt paradoksale, fordi vi gør os langvarige anstrengelser for at tilegne os dem med det ene mål – når vi behersker dem – at befri os for dem. Afhængigt af, hvordan vi betragter dem, kan teknikkerne siges at adskille eller forbinde udøverne af vores profession. Vi kan vælge at se teknik som det, sammenhænge, ideologierne, religionerne eller drømmene, der danner grundlag for en tradition eller en teatergruppe, destilleres i. Sådan gør vi teknikkerne ubrugelige og forvandler dem til en mur eller balsamerer dem på et museum samtidigt med, at vi hæver dem til skyerne.

Men vi kan også vælge at se de forskellige skuespilteknikker som et terræn, hvor vi kan mødes, et sted for fysiske oversættelser og legemlig genopbygning, som forener skuespillere af vidt forskellig oprindelse og tillader dem at oprette en dialog.

Det er op til os at beslutte, om teknikker skal adskille eller forene. I sig selv er teknikkerne ingenting. Deres *betydning* ligger ikke i deres oprindelse. Først i det øjeblik vi begynder at forstå, hvordan vi kan bruge dem, hvisker de noget vigtigt til os. Hver kultur har givet form til sit spektakulære udtryk ifølge en egen stilart. For at gøre dette har den måttet skabe et underjordisk, levende teater med et organisk fundament og grundlæggende teknikker.

Når vi arbejder på overfladen af stilarterne, kan vi gensidigt beundre de kunstneriske resultater. Vi kan også opnå en blanding, som nogle gange er yderst virkningsfuld og andre gange hælder mod fornedelse, så resultatet fremstår sammenrodet snarere end sammensat. Fundamenternes underjordiske rum bliver derimod, i sin natur, udvekslingernes terræn, hvor teatrets land oplever sin multikulturelle enhed, sin organiske kompleksitet. Fundamenterne er hverken vinkældre eller katakomber. De er paradoksale, underjordiske broer, som tillader passage fra ét punkt i teatrets land til et andet – et samlet land på trods af, at det fysisk er spredt ud over geografisk fjernliggende steder.

I modsætning til teatrets broer fungerer virkelighedens broer derimod ikke altid som kommunikationsveje mellem to regioner, mellem en flods bredder og to stammer på hver sin side, mellem vandet og himlen.

Ronda, f.eks., er en by i Andalusiens bjerge, berømt for en bro, som blev bygget under

arabernes herredømme, højt over en kløft, i hvis bund en flod styrter sig frådende af sted. Under den spanske borgerkrig brugte Francos tropper den som et passende sted til henrettelse af fanger. De bandt fangerne til hinanden oppe på rækværket, satte en kugle i nakken på den første i rækken, og ned faldt de alle for at knuses mod klipperne og føres væk af flodens hvirvlende strøm. Ernst Hemingway har udødeliggjort denne historie i *Hvem ringer klokkerne for?*

Men det er en anden bro, jeg vil tale om. Broen i Mostar. Den mest beundrede i Europa. Oprindeligt troede man, at Kozda Mimar Sinan, det osmanniske imperiums Michelangelo, der i slutningen af det sekstende århundrede tegnede både Selim-moskéen i Edirne og Suleiman-moskéen i Istanbul, og som også byggede den imponerende bro over floden Drina i Visegrad, Serbien, var skaberen. Men dette arkitektoniske mesterværk, der er blevet beskrevet som en regnbue, der hvælver sig over Mælkevejen og sætter i et spring over afgrunden, var ikke af den geniale Sinan, men af Harudjin, en af hans disciple, som i 1666 tegnede og byggede broen i Mostar på sultan Suliman den Prægtiges ordre.

I århundreder var broen i Mostar byens stolthed og kastede glans over den og dens befolkning, som bestod af katolske kroater, ortodokse kroater og serbere, samt muslimske serbere.

Hver gang skuespilleren Slobodan Praljak krydsede broen for at tage til sit Ungdommens Teater, kunne han ikke lade være med at beundre stenblokkene, poleret af tidens kærtegn. Slobodan begyndte sin karriere, dengang hans land stadig hed Den Socialistiske Forbundsrepublik Jugoslavien. Han var ikke kun skuespiller, men instruerede også stykker af Bertolt Brecht og Evgenij Schwartz.

Sønderlemmelsen af det jugoslaviske statsforbund tog sin begyndelse. Først løsrev Slovenien sig, senere Kroatien, og så tørnede kroater og serbere voldsomt sammen, idet de forsøgte at annektere så meget land som muligt fra det overvejende muslimske Bosnien. Skuespiller og instruktør Slobodan Praljak forlod teatret og viede sit liv til denne mission: Den nationale vækst. Som kroat fik han kommandoen i den militære position, som fra de omkringliggende højderygge jævnlige pinte det muslimske Mostar. Hans *chetniks* var dygtige og snu. De skød en forbipasserende, som løb mellem barrikaderne, i benet, ventede så på redningsfolkene, som skyndte sig dertil for at hjælpe, og likviderede da med præcision både den sårede og redningsmændene. Det var Slobodan Praljak, den værdsatte skuespiller og instruktør fra Mostars kunstneriske miljø, som gav ordre til, at kanonerne fra hans stilling skulle bombardere Harudjins bro, som havde trodsset århundrederne. Som en regnbue forsvandt broen i en grå regn af splinter og sluttede sig til flodens hensynsløse vande.

Hvem mødte, næste dag ved daggry, de hårdnakkede og fjerne haner med deres galen? Hvem gøede hundene for?

Der har til stadighed været krige, og ligeledes vold grundet i intolerance. Racisme og fremmedhad har altid trivedes. Men i dag ser vi, at fremmedhad, racisme, vold og krig

ikke gemmer sig under et dække af modstridende interesser eller kontrasterende idéer om verdens fremtid. De handler under dække af rødder, af "civilisationers" sammenstød. Kulturer og civilisationer opponerer nu tilsyneladende på samme måde, som de modstridende ideologier engang gjorde. Vi havde aldrig kunnet forestille os, at dette ville ske i det 21. århundrede. Det er en situation, der synes at høre til i middelalderlige historier, i legenderne om Roncisvalle eller om den hellige, tomme grav, for hvis skyld Kristendommen krydsede havet og bragte våben til Jerusalem. Selv den kriminelle racisme, der inficerede det 20. århundredes historie, virker mindre arkaisk.

Århundrederne destillerer kulturene og giver dem særpræg. Havet forener dem og adskiller dem samtidigt. De organiske processer, som karakteriserer kulturene og holder dem i bevægelse, er lange, subtile og komplekse, til tider uforståelige. Men når våbnene tages i brug, bliver alting simpelt.

Når historien taler i simple kategorier, fortabes kunst og kultur i trøstesløshed. De verdener, som de skaber, er som iriserende sæbebobler, der brister ved det første vindpust for igen at blive til det ingenting, de var fyldt med.

Vi samles for at diskutere mødet mellem forskellige kulturer. Vi reflekterer over kunsten at tegne grænserne op for bedre at kunne gennemhulle og krydse dem. Vi spørger os selv om risikoen ved sammenblanding. Vi påstår, at "forskellighed" ikke bare er et udgangspunkt, men et mål man skal nå. Og mens vi snakker om kompleksiteten, bliver verden rundt om os forsimplet.

Simpliciteten er nådesløs. Den siger: "Os eller dem".

Men – svarer den praktiske sans – vi har brug for *dem*: For deres arbejdskraft.

På denne måde viser også Loven sit simple og bevæbnede væsen. Mange af os erklærer: Selvfølgelig, vi er nødt til at leve sammen med dem, men ikke til det punkt, at vi sætter det absolutte i vor egen civilisations værdier til diskussion. Vi accepterer et multietnisk samfund forudsat, at det ikke er multikulturelt.

Med enklere ord: De må gerne være iblandt os på betingelse af, at de assimilerer sig; det vil sige: på betingelse af, at de underkaster sig og lader sig udnytte.

I løbet af de sidste godt hundrede år er der blevet udarbejdet effektive kompromiser for at mildne barskheden på det marked, hvor man køber og sælger arbejdskraft. Men disse kompromiser kan omgås af immigrationslovene. Den usminkede udnyttelse genfinder således en lovlig farve: Som legitimt forsvar i civilisationernes krig. Et tilsyneladende humanitært og anstændigt flag skjuler overgrebene begået af dem, som ved, eller som tror, at de er stærkest. Våben og love foregiver, at det ikke er vores interesse i at have overtaget, de forsvarer, men derimod det oprigtige ønske om at bevare vores integritet.

Århundrederne og havet er umådelige tanker. Eller måske ganske små, som de dagdrømme, vi tror og håber på, kan beskytte os.

Lyset er krystallinsk her i Helsingør, på denne eftermiddag. Verden omkring mig er et billede på fred, orden og god smag.

Ude på havet, mod Sveriges kyst, ses nogle fartøjer, som synes at sejle på hver på sit tidsbånd: Brølede motorer og robåde, sejlbåde til moderne kapsejladser og en gammel fregat, som stadig er i stand til tyst at dominere havet.

Kronborg, kongeslottet, strækker sig ud mod havet med sine enorme vinduer og sine tårne, som synes at være ens, og dog er hvert forskelligt fra de andre, når man betragter dem nærmere. Omkring slottet bliver turistindustrien aldrig uforkammet. Nede ved havnen serveres kølige, danske øl af høflige, marokkanske tjenere.

Vi er i selve hjertet af civilisationen og sidder bekvemt på vore håb.

Kunne du tænke dig at skabe en forestilling her?

På slottet?

På slottet eller – endnu bedre – i slotsgården.

Jeg kunne tænke mig at lave en forestilling som et kongeligt taffel, med dets luksus og dets gifte. Mens der uden for murene er gadehandlere, det nysgerrige folk, gøglerne, fyrværkeri og kanonerne, der skyder med løst krudt.

Og forestillingen indenfor skal være...

...Hamlet, selvfølgelig.

Min ven Trevor Davis foreslår mig at instruere *Hamlet* på Kronborg, hvor det i århundreder kun har været teaterspøgelser, der har vist sig. Lige så snart jeg træder ind i slotsgården, fører slottets arkitektur mit blik opad. Jeg får lyst til at befolke luften mellem de fire mure. Deroppe vil Ofelia drukne i en flod, der flyder i tomheden under skyerne. En gammel biskop vil komme ud af kirkens fæstningstårn og istemme en moderne prædiken i stedet for *At være eller ikke at være*. Hamlet vil være en søn, forfulgt og jaget af et kærligt faderspøgelse, som ustandseligt forflytter sig i tomrummet over tilskuerne.

Dette er min civilisations hjerte: Det store teaters og det lille Danmarks hjerte.

Så hører jeg nogle hunde gø. De er mange og lyder bidske. Fortryllesen fremkaldt af havet og dets spejling af slottet hæves, og mørke lyn kløver det krystalline augustlys. Skal der kun en banal hundegøen til, for at jeg ombestemmer mig?

Historiens aktualitet har mange stemmer.

Der er ingen gøglere tilbage omkring slotsmurene, og ingen aristokratisk fest.

Ingen Shakespeare, men den nøgne magtkamp, rænkerne og massakrerne som beskrevet af den middelalderlige Saxo på sit elegante latin, som kun få af hans samtidige var i stand til at forstå. Ingen rædsel for tilsynecomster fra det Hinsides, intet af de eksistentielle spørgsmåls patos: Kun den paniske angst for virkelige og formodede fjender.

Jeg forestiller mig slottets beboere omsluttet af en bedragerisk sikkerhed. Jeg ser for mig deres love beskåret af retfærdighedens retorik og reduceret til rene magtrelationer ligesom dem, Machiavelli foreskrev sin Fyrste, så simple og frataget al moralsk alibi, at deres forfatter forekom at være en udsending fra Helvede i sin samtid.

Slottet trues, ikke af Fortinbras, men af rotter og fremmede. Beboerne jager dem med nådesløs kulde, rædselsslagne for pesten. De ser i disse elendige fremmede, i deres søgen efter et opholdssted, fremtidige interne fjender, et tegn på en kommende belejring.

Dér vandrer Saxo, mellem Våbnes lov og Lovens våben, i ensomhed, som en blind. Han havde engang beskrevet sit land som et broderi af vand, have og floder, som det danske land hævdede sig ud af som juveler. Nu, i Helsingør, betragter og beskriver han, sarkastisk og hjælpeløs, det arkaiske barbaris genopståen i selve hjertet af ét af min kulturs historiske slotte.

Italienske Eugenio Barba er teaterproducent og -instruktør. Stifter af Odin Teatret. Hans essay er en bearbejdet version af en tale, som han holdt, da han blev tildelt en æresdoktorgrad ved University of Plymouth.

CULTURED

multimedial
muziek
fotografie
kritiek
journalistiek

Kulturel mangfoldighed

& dansk kulturpolitik

Enquete af Ivan Rod

Det synes i disse år at være to modsatrettede tendenser i dansk politik generelt og i dansk kulturpolitik specifikt.

På den ene side åbner den politiske horisont sig mod verden – i takt med at globaliseringen materialiserer sig som et kludetæppe vævet af en række indbyrdes interagerende kulturer og en række økonomiske forbundne strukturer; i takt med at vi erkender, at der findes grænseoverskridende problemer – det kan være finansielle, miljømæssige og sikkerhedsmæssige – som kun kan løses ved en fælles, international indsats; og i takt med at det formelle samarbejde i eksempelvis EU og NATO til stadighed udbygges og uddybes.

På den anden side lukker den politiske horisont i Danmark sig sammen – af mangel på interesse eller angst for det store, det ukendte, det fremmedartede. Interessen for det lokalt, regionalt og nationalt særegne vokser. Interessen for egen historie, egen identitet og eget tilhørsforhold vokser. Og andres historie, identitet og tilhørsforhold gøres til genstand for skuldertræk eller aggressive udfald.

En åbenlys konsekvens af de to samtidige, modsatrettede tendenser er en polarisering...

På den ene side står en pragmatisk fløj, som blot betjener sig af, at verden er blevet større (eller mindre, afhængigt af synsvinkel), som arbejder og fornøjer sig på tværs af grænser og kulturer og som enten bevidst eller ubevidst indoptager og omsætter de ind-

tryk, der afsætter sig fra andre traditioner i deres eget liv og virke.

På den anden side står en nationalromantisk fløj, som tænker i danskhed (bemærk, at der ikke i eksempelvis Norge eller Sverige findes et begreb, der kan sidestilles med “danskhed”), national egenart, national symbolik, national kulturarv og lignende. Ikke at denne fløj nødvendigvis undlader at rejse, men for det nationalromantiske menneske er “ude godt, hjemme bedst.”

Polariseringen er ikke kun et faktum i Danmark. Det seneste valg til Europa Parlamentet er et vidnesbyrd om, at polariseringen tager til i hele Europa. Nationalkonservative toner vinder frem i disse år.

Midt på slagmarken står kulturen. Og kulturpolitikken. I EU erkender man, at kulturen er hovedhjørnестenen i det europæiske hus. EU-Kommissionens formand, José Manuel Barroso, har sagt, at det europæiske projekt burde være dannet med afsæt i kulturen.

Men hvordan står det til i Danmark? Et land, der – som mange andre europæiske lande – har gennemgået en forvandling fra at være overvejende monokulturel til at rumme et mangfold af kulturer? Hvordan er sammenhængen mellem nutidens kulturelle mangfoldighed og dansk kulturpolitik?

Cultures spurgte seks kulturpolitiske ordførere på Christiansborg.

Kulturel mangfoldighed

Henriette Kjær
kulturordfører for det Konservertive Folkeparti

- Hvad forstår du ved "Kulturel mangfoldighed?"

- At der kommer kulturelle strømninger fra andre lande, og at kultur ikke bare er det, vi kender, men også kan være andet.

- Bør dansk kulturpolitik afspejle den mangfoldighed, der er i befolkningssammensætningen?

- Nej. Kunsten skal alene provokere og bryde grænser. Og frem for alt være autonom og ikke styret af politikere.

- Men der føres jo en kulturpolitik. Og spørgsmålet er, om den skal afspejle, at Danmark er flerkulturelt?

- Den skal afspejle, at talentet støttes. Det er det afgørende for mig. Ikke kønnet eller etniciteten eller religionen.

- Hvad mener du om positiv særbehandling af kunstnere af anden etnisk baggrund end dansk?

- Kunstneres vilkår er helt generelt hårde. Uanset etnicitet kræver det noget at kæmpe sig op til at blive anerkendt eller bare kendt og tjene penge på sin kunst. Men det må alene være os andre, der afgør hvilken kunst, vi kan lide.

- Så ingen positiv særbehandling?

- Det kan - til en begyndelse - være godt at støtte nogle, der har sværere vilkår end andre. Men på et vist tidspunkt må alle være rede til selv at flyve.

& dansk kulturpolitik

Troels Christensen kulturordfører for Venstre

- *Hvad forstår du ved "kulturel mangfoldighed?"*

- Kulturel mangfoldighed handler om, at alle kulturer kan komme til orde. Vi lever i et land, hvor vi får påvirkninger mange steder fra. Alene det, at man kommer fra et andet land og bidrager til vores samfund, er med til at give nye facetter på måden, vi opfatter os selv og vores land på. Globaliseringen bidrager i den forstand til, at vi bliver multikulturelle.

- *Bør dansk kulturpolitik afspejle den mangfoldighed, der er i befolkningssammensætningen?*

- Ja.

- *Gør den det?*

-.. ... Nej. Det har du ret i. Det gør den ikke. Det er i det hele taget den udfordring, vi døjer med i integrationsarbejdet. Den afspejler det ikke i dag. Nydanskere er ikke repræsenteret i de kulturelle aktiviteter med et antal, der modsvarer deres procentandel af befolkningen. Men derfor kan det jo sagtens være en vision, at de skal.

- *Kunne du gå ind for positiv særbehandling af kunstnere af anden etnisk baggrund end dansk for dermed at være med til at fremme en balance mellem befolkningssammensætningen og repræsentationen i kulturen?*

- Det ved jeg ikke... Indvandrere skal vel gøre sig fortjent til støtte på samme måde, som vi andre... Men det kunne da godt være, at vi skulle have en særlig pulje for indvandrere... Dét må de kunstfaglige miljøer tage stilling til. Vi skal som politikere kun skabe nogle rammer. Vi skal ikke træffe nogle afgørelser i så henseende.

Kulturel mangfoldighed

Pernille Frahm
kulturordfører for Socialistisk Folkeparti

- *“Kulturel mangfoldighed,” hvad er det?*

- Vi bruger ofte begrebet, men det er ikke entydigt, hvad vi mener med det! For mig handler det om det at have én kultur og at tillade en anden kultur at farve den, så der opstår en tredje, ny kultur. Det er i mødet med andre kulturer, vi ser os selv med nye øjne. Og dét er kunstens og kulturens opgave: At få os til at se os selv med nye øjne.

- *Bør dansk kulturpolitik afspejle den mangfoldighed, der er i befolkningen?*

- Ja. Men dansk kulturpolitik skal ikke styre kulturen. Kulturministeriet skal kun lave rammer, der støtter og sikrer kunstens fødekæde.

- *Hvad med en positiv særbehandling af kunstnere af anden etnicitet end dansk, når det gælder fordeling af kunststøtten?*

- Da vi arbejdede for ligestilling mellem kønnene, måtte vi erkende, at den slags ikke indfinder sig af sig selv. Den indfinder sig ved, at man forpligter sig til at tænke den ind. Man vil være tilbøjelig til - også når det gælder kulturstøtte - at vælge det kendte - med mindre man gør en indsats for at sparke nye døre op. Og dét synes jeg, vi skal gøre. Men det er ikke det samme som positiv særbehandling.

- Jeg synes ikke, at indvandrere skal have støtte frem for andre. Jeg synes bare, vi skal tænke ligestilling mellem indvandrere og danskere ind i kulturpolitikken, så det forpligter.

- Vel er der en dominerende kultur i Danmark, men indenfor den er der også andre kulturer. Og derfor er det forkert ensidigt at fokusere på den dominerende. At snakke om eller agere som om Danmark er en monokultur, dét gør det hele statisk. Kultur er noget dynamisk.

& dansk kulturpolitik

Karin Nødgaard
kulturordfører for Dansk Folkeparti

- Hvad forstår du ved "kulturel mangfoldighed?"

- Det er et meget bredt begreb. Mangfoldighed handler om, at noget skal komme ud til mange. Og når det handler om kultur, så er det noget med, at mange skal kunne få glæde af den. Det er vel sådan, man overordnet må forklare begrebet.

- Skal dansk kulturpolitik afspejle den kulturelle mangfoldighed i befolkningen?

- Det afgørende når man for eksempel fordeler kulturkroner må være, at modtagerne har talent og noget at give af - kunstnerisk.

- Men kunne du gå ind for positiv særbehandling af kunstnere med indvandrerbaggrund, for dermed at være med til at sikre den kulturelle mangfoldighed i kunsten?

- Nej. Det må være evnerne, der afgør, om man kommer i betragtning til kunststøtte. Ellers skulle vi også til at sikre, at vi har lige så mange kvindelige kunstmalere som mandlige. Og dét ville være helt skævt. Det må være talentet, der afgør, hvem der får støtte.

- I Norge har man haft et "Mangfoldsår." Man har indtænkt kulturel mangfoldighed i kulturpolitiske tiltag. Kan du se det for dig i Danmark?

- Ikke i nær fremtid. Jeg synes, der er taget nogle initiativer herhjemme i forhold til at bakke op omkring det flerkulturelle. Og det, synes jeg, er fint nok.

Kulturel mangfoldighed

Per Clausen kulturordfører for Enhedslisten

- Hvad forstår du ved begrebet "kulturel mangfoldighed?"

- Der forstår jeg, at vi accepterer, at mennesker lever meget forskelligt, og at vi ikke nødvendigvis har en opfattelse af, at alle måder er lige gode, men dog accepterer, at det er meget forskelligt, hvordan vi lever.
- Danmark har altid været et kulturelt mangfoldigt land bestående af mange forskellige kulturer, der har levet side om side. Dét er en realitet, som jeg også mener, man må anerkende. Danmark har aldrig været monokulturel, og det er heller ikke efterstræbelsesværdigt at blive det.
- Endelig opfatter jeg begrebet "kulturel mangfoldighed" som indeholdende et kunstelement. Kulturel mangfoldighed handler således også om åbenhed overfor - og plads til - kunst, som ikke umiddelbart tilfredsstillende flertallets ønske. Den økonomiske støtte til kunsten og kulturen skal således også sikre, at der er plads til forskelligheder i kunsten og kulturen, og at alle kunstretninger og kulturer har mulighed for at udvikle sig.

- Skal dansk kulturpolitik afspejle den kulturelle mangfoldighed i befolkningen?

- Det ville være en god ambition. Men jeg må tilføje: Det har den aldrig gjort. Heller ikke den gang Danmark næsten udelukkende bestod af folk af den etnisk danske stamme. Der har altid været kulturer, der har været fremherskende, og andre der ikke har. Skal ambitionen om at få den danske kulturpolitik til at afspejle den kulturelle mangfoldighed realiseres, kræver det altså helt åbenlyst en øget bevidsthed om, hvad det er for nogle kunstneriske og kulturelle strømninger, der trives i skyggen af den fremherskende kunst og kultur.

& dansk kulturpolitik

Mogens Jensen kulturordfører for Socialdemokratiet

- Hvad forstår du ved begrebet "kulturel mangfoldighed?"

- Jeg forstår begrebet meget i tråd med Unesco Konventionen om kulturel mangfoldighed. Konventionen handler om at have og give plads til en mangfoldighed af kulturelle udtryk og om at give de forskellige kulturer og subkulturer i samfundet en scene. Det er de to definitioner, jeg forbinder med begrebet: En mangfoldighed af udtryk og en plads til at, de kan komme til udtryk.

- Synes du, at dansk kulturpolitik bør afspejle den kulturelle mangfoldighed, der er i befolkningen?

- Ja, helt bestemt. Historisk har der altid været kamp om kulturen. Engang var det en kamp mellem de kongelige og de borgerlige, siden blev det en kamp mellem borgerskabet og arbejderne. Der har altid været helt legitime kulturkampe. Af samme grund er det også legitimt, at kulturpolitikken i dag afspejler det faktum, at indvandrere har bragt kulturer hertil fra andre lande. Og der er det mit synspunkt, at jo mere vi lytter til vores indvandrere, jo stærkere kommer vi til at stå i globaliseringen. Hvis vi for eksempel vil sælge produkter i Asien, må vi forstå asiatisk kultur, og den kan vi bedst lære at forstå, hvis vi lytter til de asiater, der har slået sig ned hos os. Gennem dem kan vi øge vores kulturelle kompetencer - og dermed øge vores afsætningsmuligheder. Det her handler altså ikke kun om idealer. Det handler også om sund fornuft.

- Teknisk set er Danmark et flerkulturelt samfund. Vi har ganske vist nogle værdier, som er nedarvet igennem generationer, og som præger flertallet af befolkningen, men der er også kommet folk hertil med andre værdier, og det er vigtigt, at vi forstår at værdsætte dem, for kun dermed kan vi åbne os over for verden.

En fattig u-landsso

Af regeringens globaliseringsstrategi fremgår det, at “det danske samfund skal have god indsigt i og forståelse for andre lande og kulturer – også kulturer der er meget forskellige fra vores.” Men hvordan har den klassiske u-landsoplysning og udviklingsjournalistik det i Danmark? Denne artikel gør status.

Analyse af Morten Emil Hansen

Med VK-regeringens gennemgang af Danmarks udviklings- og miljøsamarbejde med udviklingslandene i 2002 ønskede man at koncentrere de folkelige organisationers indsats og sikre sammenhæng og effektivitet i programmerne. Regeringen gjorde det samtidig klart, at støtten gradvis skulle omfordes fra de store organisationer med rammeaftaler til en bredere kreds af mindre organisationer. I forbindelse med finanslovsforhandlingerne og “En verden til forskel – regeringens bud på nye prioriteter for dansk udviklingsbistand 2004-2008” blev det foreslået, at bevillingerne til rammeorganisationerne skulle reduceres med ca. 5 procent i 2004 stigende til 10 procent i 2006. Forslaget blev dog aldrig gennemført.

I stedet blev der iværksat en række nye tiltag, som skulle styrke den folkelige forankring, særligt blandt nogle af de større organisationer, som efter regeringens opfattelse havde et utilstrækkeligt folkeligt bagland. De folkelige organisationer skulle fremover dokumentere deres folkelige forankring bl.a. igennem antallet af medlemmer, omfanget af frivilligt arbejde og privat indsamlede midler. I en rapport fra Udenrigsministeriet om organisationernes folkelige forankring i 2003, blev der stillet specifikke

krav til henholdsvis IBIS og Mellempfolkeligt Samvirke om en kraftig stigning i antallet af individuelle medlemmer. For eksempel skulle Mellempfolkeligt Samvirke øge antallet af individuelle medlemmer, fra 4.199 i 2002 til 6.500 inden udgangen af 2005. IBIS, som havde 1.272 medlemmer i 2002, skulle ligeledes øge medlemstallet til 4.500 ved udgangen af 2005. I midten af 2005 havde begge organisationer opfyldt kravene. Men i efteråret 2005 blev organisationerne i stedet mødt med nye krav.

Ulla Tørnæs havde kun været udviklingsminister i omkring seks måneder, da hun i Jyllands-Posten den 2. august 2005 meddelte, at regeringen ønskede at fjerne de statslige tilskud til den folkelige u-landsoplysning i forbindelse med den kommende finanslov. Forslaget kom som et lyn fra en klar himmel og vakte voldsom kritik i u-landsmiljøet. Daværende generalsekretær i Mellempfolkeligt Samvirke, Lars Udsholt, kaldte straks forslaget for “snæversynet, uigennemtænkt og selvmodsigende” og fungerende generalsekretær i Folkekirkens Nødhjælp, Thomas Ravn-Pedersen fortsatte: “Dette er det største angreb på u-landsbistanden siden nedskæringerne på halvanden milliard kroner.”

Udviklingsministeren udtalte bl.a. i Jyllands-Posten at: “Det er

ere plysning

et rimeligt krav, at Danidas midler bruges til aktiviteter og ikke til en profileringskonkurrence mellem de forskellige organisationer.” I et senere debatindlæg i Berlingske Tidende den 26. august 2005 fortsatte udviklingsministeren: “Selvfølgelig må NGOerne gerne have politiske holdninger – men de skal ikke fremføres og agiteres for med bistandsmidler. Hvis NGOerne vil bruge penge på at sætte kritisk lys på regeringens politik, må de søge pengene andre steder – f.eks. i Enhedslistens partikasse.”

Hensigten med nedskæringerne blev diskuteret af flere politiske iagttagere, som ikke mente, at udviklingsministeren selv havde fundet på det åbenbart upopulære forslag. Politikens journalist, Kim Faber, så forslaget som en klar forlængelse af kampen mod smagsdommeriet og af Dansk Folkepartis tilbagevendende ønske om at reducere tilskuddet til Mellempøkeligt Samvirke og Folkekirkens Nødhjælp i forbindelse med finanslovsforhandlingerne: “En god, gedigen øvelse i disciplinering, så de højtrøstede kan lære at holde igen med kritikken af regeringens u-landspolitik,” skrev Kim Faber den 28. august 2005.

Forslaget mødte da også hård kritik fra folk, som normalt blev anset for værende regeringsvenlige, herunder Klaus Bustrup,

daværende direktør for Landbrugsrådet og i dag formand for Danidas styrelse. Han sagde dengang, at “pengene er langt bedre brugt på at skabe baggrund og forståelse for ulandsbistanden i den danske befolkning.”

Forhandlingerne endte med, at Oplysningsbevillingen blev nedskåret med 12 millioner kroner på Finansloven for 2006. De projektbærende organisationer kunne fortsat afsætte midler til oplysning, men måtte fremover maksimalt bruge 2 procent af den samlede bevilling, mod 3 procent tidligere. Og endelig blev de projektbærende organisationer udelukket fra at søge midler fra Oplysningsbevillingen, som i stedet skulle gå til nye aktører, f.eks. det private erhvervsliv.

For mange virkede det efterfølgende som en direkte provokation, at udviklingsministeren valgte at iværksætte det Lomborg-inspirerede “dilemma-projekt”, hvor kendisser skulle vælge og prioritere, hvilke projekter der skulle støttes. Tidligere udviklingsminister og EU udviklingskommissær Poul Nielson kaldte initiativet for “et slag i ansigtet på de mennesker, der beskæftiger sig seriøst med det her.” Men på trods af kritikken blev dilemma-projektet gennemført og endte med at koste omkring 6 millioner kroner.

Dermed udgjorde oplysningsdelen over 36 procent af den samlede bevilling til Dilemma-projektet.

Til sammenligning måtte de projektbærende organisationer som bekendt kun bruge 2 procent af den samlede bevilling til program- og projektrelateret oplysning. For organisationer med små bevillinger, f.eks. 400.000 kr. over tre år, kan der altså maksimalt afsættes 7.000 kr. til projektrelateret oplysning. Det rækker end ikke til et partnerbesøg fra Afrika. Dermed er organisationer med et stort engagement, viden og kompetencer udelukket fra at søge tilskud til oplysning og mange af de små organisationer vælger i dag at bortprioritere oplysningen og i stedet overføre de projektrelaterede oplysningsmidler direkte til programmerne i syd.

Organisationernes u-landsoplysning. De politiske beslutninger om øget folkelig forankring, egenfinansiering og færre midler til u-landsoplysning har haft store konsekvenser, idet organisationerne i dag bruger langt færre ressourcer til u-landsoplysning. NGO-forum skriver i et notat fra april 2008, at "...det er allerede vores klare vurdering, at der fremstilles langt mindre oplysning om de fattiges vilkår og baggrunden for fattigdom og globalisering end tidligere. Det er slut med rene oplysningsfilm, undervisningsmaterialer og bøger. Der gives mindre oplysning til skoler. Der holdes færre kurser og foredrag rundt om i landet. De fattige inddrages mindre. Sådan kunne vi blive ved!"

Mange mener desuden, at introduktionen af egenfinansieringskravet har tvunget de store organisationer ud i en kamp om profilering og fundraising, som i sagens natur fokuserer mere på potentielle donorer og bidragsydere og kun sjældent skaber øget forståelse, viden og debat. Mellempfolkeligt Samvirkes tidligere formand, Søren Hougaard, opsummerede situationen den 8. september 2007: "VK-regeringens krav om egenfinansiering og den øgede konkurrence mellem danske u-landsorganisationer har banet vejen for en stadig mere populistisk tilgang til oplysning om forholdene i udviklingslandene."

For at undersøge, hvorvidt der i praksis er en stigning i antallet af medarbejdere til fundraising, som ikke modsvares af en tilsvarende stigning i antallet af årsværk til oplysningsarbejde, har vi bedt fem folkelige organisationer med rammeaftaler om sammenlignelige tal fra før og efter nedskæringerne. Selvom der er mindre forskelle mellem organisationerne, bekræfter undersøgelsen, at der blandt de større organisationer er sket en kraftig opprioritering af fundraising og en tilsvarende nedprioritering af oplysning.

CARE står blandt andet bag oplysningskampagnerne om kvinder og klimaforandringer. Organisationen har en rammeaftale med Danida på 43 millioner kroner årligt (2008). CARE havde allerede i 2001 ansat 2 medarbejdere som beskæftigede sig med fundraising og har i 2007 øget indsatsen til 2,5 medarbejdere. På informationssiden har CARE øget indsatsen fra 2,5 medarbejdere i 2001 til 3,5 medarbejdere og 3 praktikanter i 2007. De projektrelaterede oplysningsmidler til CARE er faldet fra 767.000 kr. i 2005 til 672.000 kr. i 2007.

Dansk Røde Kors står blandt andet bag Dansk Røde Kors' skoletjeneste, Barnelandet og katastrofeindsatser. Organisationen har en rammeaftale med Danida på 66 millioner kroner årligt (2008). Dansk Røde Kors har i perioden 2001 til 2007 haft en stigning i antallet af medarbejdere i kommunikationsafdelingen (herunder fundraising) på 9 procent. I samme periode er antallet af medarbejdere indenfor oplysning (inkluderer presse og web) faldet med 19 procent. For Dansk Røde Kors har der ikke været nogen æn-

dring i de projektrelaterede oplysningsmidler som i 2005 og 2007 udgjorde 1 million kroner.

Folkekirkens Nødhjælp står blandt andet bag oplysningskampagnerne om Den stille sult, Klyngebomber og Stop Aids Nu. Organisationen har en rammeaftale med Danida på 110 millioner kroner årligt (2008). Folkekirkens Nødhjælp har det største antal medarbejdere ansat indenfor fundraising-området. Fra 5 medarbejdere i 2001 er antallet vokset til 23 medarbejdere i 2007. I samme periode er antallet af medarbejdere indenfor oplysning steget fra 10 medarbejdere i 2001 til 12,5 i 2007. De projektrelaterede oplysningsmidler til Folkekirkens Nødhjælp er faldet fra 2,3 millioner kroner i 2005 til 1,9 millioner kroner i 2007.

IBIS står blandt andet bag oplysningskampagnerne om Hele verden i skole, Humor mod Aids og Make Poverty History. Organisationen har en rammeaftale med Danida på 113 millioner kroner årligt (2008). IBIS var fundraising et nærmest ukendt begreb i 2001. Dengang havde man ingen medarbejdere beskæftiget med området. I 2007 havde man ansat 5,5 medarbejdere til at løfte opgaven. Sammenlignet med u-landsoplysningen havde man i 2001 ansat 2,7 medarbejdere mod 2,5 i dag. De projektrelaterede oplysningsmidler til IBIS faldt kraftigt i forbindelse med nedskæringerne. I 2005 var det samlede budget på 3,7 millioner kroner mod 1,9 millioner kroner i 2007.

Mellempfolkeligt Samvirke står blandt andet bag oplysningskampagnerne om Fair Trade, Demokrati og Next Stop. Organisationen har en rammeaftale med Danida på 156 millioner kroner årligt (2008). I Mellempfolkeligt Samvirke ramte nedskæringerne særligt hårdt. I 2001 havde man ansat 15,27 medarbejdere til oplysningsområdet mod 5,02 i dag. En nedskæring på hele 67 procent. MS havde ligesom IBIS ingen medarbejdere på fundraising-området i 2001. I 2007 havde man ansat 6,5 medarbejdere. Faldet i projektrelaterede oplysningsmidler og øvrige Danida bevillinger til Mellempfolkeligt Samvirke taler sit tydelige sprog. I 2005 var det samlede budget på 16,32 millioner kroner mod 4,18 millioner kroner i 2007.

De seneste års kamp om indsamlingskronerne og støttemedlemmerne har samtidig skabt en større sammenblanding af aktiviteterne. Det er en konstant udfordring for organisationerne, at adskille profilering, fundraising og folkelig oplysning, selvom det som udgangspunkt er vidt forskellige aktiviteter med meget forskellige formål og målgrupper. Meget tyder på, at fundraising-aktiviteterne er med til at forsimple oplysningsselementerne, som skal være enkle og handlingsorienterede: "For 100 kr. kan du redde fem mennesker fra malaria" eller "Giv en ged." Organisationerne ved, at øremærkede bidrag er en nødvendighed for at kunne indsamle penge. Derfor har gavekampagnerne vind i sejlene i disse år.

Mediernes u-landsjournalistik. Verden er i voldsom forandring og globaliseringen nedbryder grænserne mellem lande, kulturer, økonomi og mennesker. Det har naturligvis stor indflydelse på mediernes dækning af verden. Siden terrorangrebet den 11. september er global terrorisme, kriminalitet og migration og krige ikke længere fjerne problemstillinger, men har en direkte indvirkning på Danmark og danskerne, hvilket har medført en øget mediedækning af de muslimske landes kultur, religion og levevilkår. Dette har samtidig været medvirkende til, at placere udlandsjournalistikken i tværgående redaktionelle grupper og projekter, som ofte er under-

lagt andre prioriteter og nyhedskriterier. Særligt krig og terror har fået en omfattende dækning i de senere år. I første halvår af 2008 blev krig og terror i gennemsnit nævnt i 77 artikler eller debatindlæg hver dag i de landsdækkende dagblade (Infomedia).

Medieforbruget er samtidig blevet mere fragmenteret og nyhedsdækningen foregår i et langt større tempo og samspil mellem forskellige medieplatforme end tidligere. Det er for eksempel tankevækkende, at danskerne for blot ti år siden hovedsageligt havde adgang til internettet igennem langsommelige telefonmodems, og kun de færreste brugte internettet i deres fritid. I dag er de traditionelt stærke medier som aviser og tv i krise, mens nye internetbaserede medier vinder frem og i højere grad styres og produceres af brugerne selv. Endelig er udbredelsen af den såkaldte servicejournalistik, herunder kultur, underholdning, forbruger- og livsstilsjournalistik nærmest eksploderet i de senere år og udgør en voksende del af mediefladen. Allerede i 1995 konkluderede Regeringens medieudvalg, at mediebrugerne gik fra at være holdningsindivider til forbrugere og privatindivider (Stig Hjarvard).

Der eksisterer ingen større sammenlignelige undersøgelser af u-landsstoffets vægtning i de danske medier. Alligevel er der en række undersøgelser og tendenser, som viser, at indlandsstoffet har fået en større vægtning i medie billedet. I en undersøgelse fra Center for Journalistik og Efteruddannelse (CFJE) af de danske mediers dækning af udlandsstoffet i 1998 konkluderede man, at Afrika-dækningen var meget lavt prioriteret, sporadisk, og ikke var udtryk for en kontinuerlig og dybdegående nyhedsdækning. I en senere undersøgelse fra CFJE over de elektroniske nyhedsindslag i 2003 konkluderede man, at DR2 havde den bedste Afrika dækning med 17 procent af indslagene fra Afrika Syd for Sahara, DR1 kom efter med 12 procent og TV2 scorede lavest med 4 procent. Ingen af de elektroniske medier prioriterede Central- og Sydamerika, som nærmest ikke havde nogen dækning i medierne. For den samlede udenrigsdækning udgjorde ulykker, kriminalitet, krig, borgerkrig, terror, sygdom og katastrofer mere end halvdelen af dækningen (CFJE 2000). I tilsvarende undersøgelser i andre europæiske lande, har mediernes fokus på konflikter og katastrofer en afgørende indflydelse på folks negative billede af udviklingslandene.

Vi vil i det følgende opridse en række konkrete eksempler indenfor den danske medie verden, som har haft markant indflydelse på vægtningen af u-landsstoffet. Listen er ikke fuldstændig, men tegner alligevel et klart billede af en tendens.

Kristeligt Dagblad udgav i mange år Danmarks eneste u-landstillæg "Danmark og den tredje verden", indtil det for syv år siden blev nedlagt og i stedet blev integreret med nogle sider i hovedavisen om fredagen. I første omgang havde det ikke indflydelse på dækningen, men i dag udgør u-landsstoffet og særligt dækningen af dansk bistand en markant mindre andel i Kristeligt Dagblad. En væsentlig årsag til lukningen var mangel på annonceindtægter.

Information forsøgte i 2005 at fjerne skillelinjerne mellem indenrigs- og udenrigsstoffet ved at introducere nye begreber som samfundsredaktionen og en global redaktør. Men det var svært for læserne at orientere sig i stoffet, og i dag er Information igen opdelt i indland og udland. Information har i dag en af de mest omfattende dækninger af u-landsstoffet blandt de danske dagblade.

Berlingske Tidende valgte i 2003 at underlægge u-landsstoffet de samme nyhedskriterier om nærhed og identifikation som avisens øvrige nyhedsstof som led i relanceringskampagnen "Tættere på læserne". Daværende chefredaktør Niels Lunde formulerede det

således: "Vores læsere interesserer sig meget for vidensstof, derfor har vi opprioriteret det. De interesserer sig mindre for socialstof og for nødhjælp i Afrika, derfor har vi nedprioriteret det."

Jyllands-Posten, også kaldet Danmarks internationale avis, har i adskillige år satset på et korps af udenrigskorrespondenter over hele kloden. I en sammenlignende undersøgelse fra 2000 af CFJE, bragte Jyllands-Posten over halvdelen af stoffet om Afrika. Dette skyldtes dog især avisens Explorer-redaktion, som på dette tidspunkt rejste rundt i Sydafrika og Namibia.

Politiken har i mange år haft en flot dækning af u-landsstoffet, herunder de indenrigspolitiske diskussioner omkring udviklingsbistandens prioriteter. Særligt journalist Kim Faber formåede at gøre hiv/aids problematikken nærværende med serien om Esther, en hiv-smittet kvinde i Uganda. I dag er der ikke længere én fast person til u-landsområdet, som dækkes af forskellige journalister. Politikens Afrika korrespondent Jesper Strudsholm er dog en markant undtagelse.

Ritzaus Bureau valgte i 2007 at fjerne tre fuldtidsstillinger på udlandsredaktionen. Ifølge nyhedschef Erik Berg var nedskæringerne udtryk for at Ritzaus kunder fremover vil have mere indlandsstof og mindre udenlandsstof (Journalisten, 30. maj 2007).

Gratisaviserne trækker i højere grad på stof fra nyhedsbureauerne og udlandsstoffet er generelt lavt prioriteret bortset fra Urban, der en uge om året sender journalist Sanne Nyland Christensen til et udviklingsland for konkret at berette om 2015 målene og udviklingspørgsmål.

Danmarks Radio har i kraft af de danske public service tv forpligtelser og krav om bredde og dybde i både fakta programmer og nyhedsdækning traditionelt givet danskerne en god dækning af verden omkring os. Men DR valgte i forbindelse med besparelserne i 2007, at afskedige to udenrigspolitiske medarbejdere på P1 programmet "Orientering." Hermed satte man blandt andet en stopper for den eneste regelmæssige danske dækning af FN. Samtidig nedlagde man det ugentlige magasinprogram "Udefra" og P1s Dokumentar- og Montagegruppe, som ofte havde fokus på u-landsrelaterede emner. Siden 2008 har DR skabt "DR2 Udland," som ofte bringer u-landsrelaterede historier, der ikke dækkes i de øvrige nyhedskanaler.

Lyspunkterne: Der er heldigvis også lyspunkter. Websitet www.u-landsnyt.dk har igennem 5 år været et centralt nyhedsorgan for u-landsmiljøet og er med sine mange daglige brugere og næsten 4.200 abonnenter det mest centrale nyhedsmedie indenfor branchen.

Årsagen til nedprioriteringen af udenrigs- og u-landsstoffet i de danske medier skal altså findes i en kombination af en ændret nyhedsdækning, efterspørgsel samt en øget konkurrence i mediesektoren. Men samtidig er det åbenbart, at nedprioriteringen ikke kan kompenseres af støtte fra statslige tilskudsordninger. Center for Journalistik og Efteruddannelse (CFJE) er nemlig også blevet ramt af statslige nedskæringer, som i 2002 fjernede omkring 15 procent af centerets budget. Herudover har nedskæringerne i de projekrelaterede oplysningsmidler betydet, at de folkelige organisationer kun i begrænset omfang yder økonomisk støtte til mediasamarbejde og journalistrejser. Det er for eksempel bemærkelsesværdigt, at journalister og medier kun udgør omkring

én procent af oplysningsaktiviteterne ud af det totale budget og derfor ikke er en højt prioriteret målgruppe indenfor Oplysningsbevillingen og de projektrelaterede oplysningsmidler (Danidas evalueringskontor, juni 2008).

U-landsoplysning i uddannelsessektoren. Der er et stigende behov for kompetencer til at kunne begå sig i et internationalt samfund og et internationalt arbejdsmarked. Derfor har regeringen i sin globaliseringsstrategi sat sig det mål, at: "Skolen skal sikre, at alle unge får kundskaber og færdigheder, der kvalificerer dem til at deltage aktivt i en globaliseret verden. Det er regeringens mål, at det danske samfund skal have god indsigt i og forståelse for andre lande og kulturer – også kulturer der er meget forskellige fra vores" (fra regeringens Globaliseringsstrategi). Men på trods af de flotte målsætninger, er det fortsat muligt for elever i folkeskoler og gymnasier, at komme gennem skolen uden at blive undervist i lande, kulturer og globale relationer, som ligger uden for den vestlige verden. "Det er vilkårligt, hvilke elever der får del i den internationale dimension" (Danmarks Evalueringsinstitut).

I en evaluering af den internationale dimension i folkeskolen, foretaget af Danmarks Evalueringsinstitut i 2002, konkluderer man, at manglen på konkrete målsætninger gør, at kun få lærere føler sig forpligtet til at løfte den internationale opgave. Udbredelsen af den internationale dimension afhænger af ildsjæle i lærerkollegiet. Derfor konkluderer Evalueringsinstituttet, at det er helt afgørende, at Undervisningsministeriet indarbejder den internationale dimension i pensum, lærerplaner og læreruddannelser sådan, at skoler og kommuner kan sætte konkrete mål for arbejdet. Nogle af de konkrete anbefalinger fra Danmarks Evalueringsinstitut er for eksempel, at eleverne får autentiske oplevelser gennem for eksempel e-mailkontakt med udenlandske elever, samarbejde med elever fra andre kulturer inden for landets grænser og større brug af gæstelærere.

Men selvom de travle lærere har behov for undervisningsmidler, konsulentbistand og efteruddannelse, er mængden af undervisningsmaterialer fra både organisationerne og de private forlag blevet reduceret kraftigt i det seneste årti. Det samme gælder konsulentbistand og efteruddannelse. For eksempel havde nedlæggelsen af Statens Pædagogiske Forsøgscenter store konsekvenser for det pædagogiske udviklingsarbejde, og lukningen af Mellemløst Samvirkes bibliotek med sine omkring 40.000 titler og 600 tidsskrifter, har begrænset lærernes adgang til en bred samling af u-landsoplysning.

Et væsentligt lyspunkt er den danske udgave af "Global Campaign for Education", som i kraft af Læseraketten når ud til hver fjerde skoleelev og halvdelen af landets skoler én gang om året. Kampagnens overlevelse er dog meget afhængig af sponsorstøtte, som udgør cirka 600.000 kroner af budgettet. Ifølge Annelie Abildgaard, kommunikationschef i IBIS, forhindrer sponsoafhængigheden dem i at udnytte oplysningspotentialet, fordi opdyrkningen og vedligeholdelsen af sponsorer, går fra den tid som skulle være brugt til at udvikle opfindsomme og effektfulde oplysningsaktiviteter.

På det europæiske niveau er undervisning og oplysning om udviklingsspørgsmål et væsentligt element i den generelle udviklingspolitik. I den europæiske konsensus om udvikling, som er rammen for det europæiske udviklingssamarbejde, slås det fast, at "EU (vil) være særlig opmærksom på undervisning i udvikling og øget bevidstgørelse af EU-borgerne." Samtidig har den europæiske udviklingskommissær Louis Michel ved flere lejligheder understreget, hvor vigtigt det er, at fremme centrale EU-værdier som

for eksempel solidaritet, tolerance, rummelighed, menneskeret-tigheder og demokrati for at skabe den nødvendige støtte til den internationale udviklingsindsats og for at opfylde vores moralske ansvar overfor verden.

Mindre folkelig opbakning til organisationerne. Danmark har igennem årene haft en høj profil på udviklingsområdet og været det land i verden, som har ydet mest udviklingsbistand pr. indbygger. Men besparelserne på udviklingsbistanden, nedlæggelsen af Demokratifonden, nedlæggelsen af miljø, freds- og stabilitetsrammen (MIFRESTA) og nedskæringerne til de folkelige u-landsorganisationer, kombineret med et væld af nye prioritetsområder har givet usikkerhed og manglende ro i u-landsmiljøet til at prioritere den langsigtede indsats. Samtidig har finanslovsforhandlingerne udviklet sig til rituelle politiske slagsmål om prioritering af det danske velfærdssamfund overfor bekæmpelse af global fattigdom, hvorimod de bistandsfaglige diskussioner er totalt fraværende.

Den politiske uro har i kombination med mediernes dalende interesse sandsynligvis haft en afsmittende indvirkning på den folkelige opbakning til udviklingsbistanden. Ifølge den seneste Gallup undersøgelse, lavet for Avisen Udvikling i januar 2008, mener et flertal i befolkningen, at udviklingsbistanden ender i de forkerte lommer, at størstedelen af bistanden går til administration, og kun omkring halvdelen tror på, at bistanden nytter og skaber udvikling for verdens fattigste (Udvikling).

I dag mener kun 42 procent af befolkningen, at u-landsbistanden hjælper i meget høj / høj grad. I 2006 var tallet 49 procent.

I dag mener 57 procent af befolkningen, at størstedelen af u-landsbistanden bruges på administration og ikke kommer de fattige til gode. I 2006 var tallet 48 procent.

I dag mener 50 procent af befolkningen, at bistanden ender i de forkerte lommer. I 2007 var tallet 44 procent.

I dag mener 51 procent af befolkningen, at bistanden nytter og er med til at skabe udvikling i høj / meget høj grad. I 2005 var tallet 60 procent.

Nytænkning indenfor u-landsoplysning. Et af de tilbagevendende argumenter for nedskæringerne i den folkelige u-landsoplysning er, at oplysningen manglede nytænkning og ikke nåede tilstrækkeligt ud til målgrupperne. Kravet om nytænkning modtages dog positivt hos de folkelige organisationer, som ikke blot ønsker alt tilbage ved det gamle. "Jeg tror, at vi alle er enige om, at der skal tænkes nyt, og at den virkelighed, vi i dag befinder os i, kræver helt nye måder at kommunikere, diskutere og involvere borgerne i de globale problemer" (Frans Mikael Jansen, Generalsekretær i Mellemløst Samvirke i Politiken 12. december 2007).

I NGO-forums notat fra april 2008 sender de folkelige organisationer følgende invitation: "Vi anerkender behovet for at udfordre og nytænke u-landsoplysningen, sådan at målgrupperne udvides, de globale miljø- og udviklingsproblematikker inddrages, og der eksperimenteres med nye medier og metoder. Vi ønsker en dialog om, hvordan effekten og den folkelige forankring kan styrkes og forbedres" (NGO-forum notat om u-landsoplysning).

Nytænkning handler ikke kun om ny teknologi og nye medier. Det folkelige møde har nogle særlige forudsætninger for at fremme forståelse og solidaritet og de folkelige organisationer skal opmuntres til at udtænke innovative og nyskabende former for debat, involvering og folkelige møder i deres oplysnings- og udviklingsaktiviteter. Nytænkningen kommer dog ikke af sig selv. Det er for eksempel tankevækkende, at der indenfor Oplysningsbevillingen og Danidas egne oplysningsaktiviteter ikke blev støttet

en eneste web- eller pc-baseret oplysningsaktivitet, hvorimod de traditionelle medier som tidsskrifter, film og udstillinger udgør over halvdelen af det totale budget i 2006/07 (Danidas evalueringskontor, juni 2008).

Samtidig har Udenrigsministeriets kommunikationsenhed i et hørings svar omkring projektansøgningerne til Oplysningsbevillingen bemærket, at for mange organisationer har deres egne medlemmer som målgruppe, hvilket ikke er formålet med projektrelateret oplysning. Derfor bliver det en helt central udfordring, at inddrage nye og gerne yngre målgrupper og modtagere i prioriteringen og evalueringen af oplysningsaktiviteterne. I den forbindelse er det naturligvis interessant, at hovedparten af medlemmerne i Danidas Oplysningsudvalg må betegnes som modne af alder og på trods af deres store kommunikationsfaglighed, ikke nødvendigvis har fingeren på de unges puls.

Nytænkningen vanskeliggøres på grund af manglen på fælles strategiske målsætninger, målgrupper, metoder og medier samt effekt og evalueringskrav for u-landsoplysningen. Loven om internationalt udviklings samarbejde fastslår blot at: "Med henblik på at udbrede kendskabet til og skabe forståelse for udviklingslandenes problemer og for betydningen af dansk deltagelse i det internationale udviklings samarbejde kan udviklingsministeren iværksætte eller yde statstilskud til virksomhed med dette formål."

Dette blev diskuteret indgående på NGO-træffet i januar 2008, hvor én af anbefalingerne lød, at: "Der skal sættes en proces i gang med deltagelse af alle interesserede, som skal diskutere og definere den overordnede vision, målsætning og ansvar for u-landsoplysningen, herunder arbejdsdeling og rollefordeling."

Men måske er det hverken muligt eller ønskeligt at opstille fælles målsætninger for den samlede danske u-landsoplysning. Styrken i u-landsoplysningen er vel netop mangfoldigheden i de mange forskelligartede måder, hvormed organisationerne oplyser om de globale problemer. Denne mangfoldighed er en kvalitet, som vi ikke bør afskrive, fordi den giver et spændingsfelt, hvori folk kan tænke, deltage og handle. Men hvordan forenes professionel oplysning med høj kommunikationsfaglighed med folkelig græsrodsoplysning båret af aktivisme? Dilemmaet kunne tale for at styrke den faglige kapacitet blandt organisationer og enkeltpersoner kombineret med en fortsat høj grad af selvregulering og selvevaluering i u-landsmiljøet.

I stedet for overordnede fælles målsætninger bør man muligvis overveje nogle mere grundlæggende kriterier for u-landsoplysningen, som for eksempel kunne handle om større forståelse og interesse for verdens fattigste, styrkelse af den kritiske og kreative tænkning, øget optimisme og engagement for en bedre verden samt åbenhed overfor andre kulturer, forskellighed og forandring.

Morten Emil Hansen er journalist i Folkekirkens Nødhjælp.

Nyheder fra CULTURES

Hver 14. dag udsender Cultures et digitalt nyhedsbrev med en række nyheder om interkulturel kunst og kultur. I nyhedsbrevet kan du læse om kommende

- Projekter
- Konferencer
- Seminarer
- Festivaler
- Events
- Workshops
- Rapporter
- Debatter
- Bøger
- Teater
- Billedkunst
- MusDans, mm.

arrangementer, koncerter og forestillinger, om nye projekter, udgivelser, debatter og andet. Få nyhedsbrevet direkte i din mailboks. Det er gratis og for at tilmelde dig, behøver du bare at sende en email til info@cultures.dk med "tilmeld nyhedsbrev" i emnelinien.

Musiklinjen Global Folk

Global Folk er vores musiklinje med semesterstart 23. august 2009. Som navnet antyder, skal vi arbejde intensivt med folkemusik, musiktraditioner og kulturer fra hele verden.

Undervisning, koncerter og workshops med blandt andet

Andreas Tophøj
Amerikansk folkemusik

Søren Hammerlund
Middelaldermusik

Bjonko Stosic
Folkemusik fra Balkan

Jens Ulvsand
Svensk folkemusik

Jes Kromann
Canadisk folkemusik

Jørgen Dickmeiss
Linjelærer

Anders Trabjerg
Irsk folkemusik

Jesper Vinther
Linjelærer

Bjarke Kolerus
Klezmer

Trio Mio

Nikolai Busk
Kontemponær folkemusik

Valraven

BRENDERUP HØJSKOLE
det internationale kulturmøde

tlf.: 64 44 24 14 | www.brenderuphojskole.dk

”We all have many identities - of tribe and ethnicity; of religion and nationality. But defining oneself in opposition to someone who belongs to a different tribe, or who worships a different prophet, has no place in the 21st Century. (...) Diversity should be a source of strength, not a cause for division.”

Fra Barack Obamas tale til det ghanesiske parlament i Accra den 11. juli 2009

THERE'S AND

RICH
POOR

Verdens rigeste mennesker
Ifølge forbes.com
11. marts 2009

Nr.	Navn	Nationalitet	Formue Mia. i \$
1	William Gates III	USA	40,02
2	Warren Buffett	USA	37,0
3	Carlos Slim Helu & familie	Mexico	35,0
4	Lawrence Ellison	USA	22,5
5	Ingvar Kamprad & familie	Sverige	22,0
6	Karl Albrecht	Tyskland	21,5
7	Mukesh Ambani	Indien	19,5
8	Lakshmi Mittal	Indien	19,3
9	Theo Albre	Tyskland	18,8
10	Amancio Ortega	Spanien	18,3
11	Jim Walton	USA	17,8
12	Alice Walton	USA	17,6
12	Christy Walton & familie	USA	17,6
12	S. Robson Walton	USA	17,6
15	Bernard Arnault	Frankrig	16,5
16	Li Ka-sing	Hong Kong	16,2
17	Michael Bloomberg	USA	16,0
18	Stefan Persson	Sverige	14,5
19	Charles Koch	USA	14,0
19	David Koch	USA	14,0
21	Liliane Bettencourt	Frankrig	13,4
22	Prins A. Bin Talal Al Saud	Saudiarabien	13,3
23	Michael Otto & familie	Tyskland	13,2
24	David Thomson & familie	Canada	13,0
25	Michael Dell	USA	12,3

Verdens fattigste er anonyme
Men ifølge nationsonline.org
bor de i nedenstående lande

Nr.	Land	BNP pr. indbygger pr. år i \$
1	Zimbabwe	200
2	Liberia	290
2	Congo, Demokratiske Republik	290
4	Burundi	330
5	Eritrea	400
6	Guinea Bissau	470
7	Niger	630
8	Sierra	660
9	Mozambique	690
10	Centralafrikanske Replublik	740
11	Malawi	750
12	Etiopien	780
13	Togo	800
14	Rwanda	860
15	Madagaskar	920
15	Uganda	920
16	Afganistan	1.000
17	Mali	1.040
17	Nepali	1.040
18	Haiti	1.050
19	Burkina Faso	1.120
19	Guinea	1.120
21	Gambia	1.140
22	Comedorene	1.150
23	Tanzania	1.200
24	Zambia	1.220
25	Tchad	1.280

982 millioner af udviklingslandenes i alt 4,8 milliarder indbyggere lever for under 1 \$ om dagen. Andre 2,5 milliarder – svarende til 40 procent af verdens befolkning – lever for under 2 \$ om dagen.

World Run II

Den 1. juli 2008 påbegyndte den danske langdistanceløber, Jesper Kenn Olsen, sit andet World Run projekt. Indenfor 800 dage ville han tilbagelægge 40.000 kilometer til fods. Her følger hans første årsrapport – efter 15.000 kilometer fra Nordkap i Norge til Nairobi i Kenya

Det er nu 1 år og næsten 15.000 kilometer siden, starten på løbet fra Europas nordligste punkt, Nordkap i Norge, gik den 1. juli 2008.

Løbet har bragt mig gennem tre regioner: Europa, Mellemøsten og Nordafrika. Gennem 17 lande: Norge, Finland, Sverige, Danmark, Tyskland, Polen, Tjekkiet, Slovakiet, Ungarn, Rumænien, Bulgarien, Tyrkiet, Syrien, Jordan, Ægypten, Sudan og Etiopien.

Men i løb og ekspeditioner som denne er det altid vigtigere at se fremad end bagud, J så jeg vil begynde med et overblik over, hvordan vejen forude ser ud, her fra - med godt 25.000 kilometer tilbage af løbet!

Efter Cape Town? Hvor det ikke forekommer mig umuligt at nå det sydligste punkt i Afrika, omkring 6.000 kilometer gennem Tanzania, Mozambique og Sydafrika, er det et helt andet spørgsmål, om jeg kan fortsætte efter Cape Town.

Der er en række ting, der gør det usandsynligt, at jeg efterfølgende kan eller vil blive i stand til at tage turen op igennem Sydamerika, Cuba og Nordamerika:

For det første har kroppen flere gange været ved at "stå af" under løbet; ikke bare på grund af fysisk afkræftelse efter måneder gennem seks ørken (den syriske, den jordanske, Sinai, Sahara, den nubiske og den vulkanske Marsabit ørken) og over tre bjergkæder (den transylvanske, den anatolske, det etiopiske højland) foruden efter perioder med mangel på mad og vand; men også på grund af, at kroppen simpelthen er længere tid om at restituere sig nu end under World Run I (i 2004-2005, red.), som jeg gennemførte i en alder af 33 år. I morgen er det min 38 års fødselsdag og selv om jeg føler mig som en 28-årig, J kæmper kroppen virkelig med restitutionen fra den ene dag med løb, teltovernatning, søgen efter mad, tilvænning til terrænet, klimaet, kulturen, sygdommene og navigeringen (geografisk og motiveringsmæssigt) til den næste.

Noget andet, der stiller store spørgsmålstejn ved løbet efter Cape Town er motivationen. Den er altid et nøgleelement i ultraløb! Hvad motivationen angår har jeg måttet kæmpe mere end nogensinde før i mine 24 år som konkurrenceløber. Kort sagt fordi især Etiopien med stenkast som reglen, ikke undtagelsen, og den generelle mangel på anstændig eller bare ikke-aggressiv adfærd flere gange i løbet af de 50 dage, det tog at krydse det satans land (undskyld udtrykket, men jeg foretrækker sandheden fremfor høfligheden, og det var sådan, jeg og mine løbe- eller cykelfæller undervejs oplevede landet) fik mig til at overveje at stoppe og tvang mig til at tage hviledage for at komme mig efter stenkast, der uigenkaldeligt ødelagde mine muligheder for at lave en ny non-stop rekord.

Men, det er ikke engang så simpelt som så. Jeg er i dag et andet sted i mit liv, end da jeg under World Run I løb 26.000 kilometer. Jeg har andre prioriteter og tænker på andet end bare at løbe ud i horisonten og nå i mål. Og om noget forudsætter ekspeditioner og løb som disse klarhed og fokus - hver eneste dag igennem hele løbet. Ellers kan det kun gå galt. For at give ét eksempel: Jeg har en kæreste, som besøger mig og følger med i de glæder og dramaer, jeg oplever undervejs. Men... Ingen kan forventes at vente for evigt. Så, hvis jeg når til Cape Town og stadig har halvandet år foran mig, må jeg jeg foretage et valg. Og enhver vil kunne forstå, at det ikke bliver et let valg, men et vanskeligt et - uanset hvilket valg jeg træffer.

Et andet spørgsmål handler om økonomi: Al min opsparing og al økonomisk støtte er blevet brugt på at komme sikkert igennem de ekstremt krævende dele af Østafrika og på at købe en forsyningsvogn med vand og sikkerhedsfolk. Jeg har en god sponsor - Ecco - som også forsyner mig med løbesko (tak fordi I har været

der hele vejen igennem) og et antal forrygende produktsponsorer. ☺ Men uden yderligere økonomisk støtte, vil jeg løbe tør for penge i Sydamerika. Ikke at jeg har brug for store beløb, men jeg har brug for nok til, at jeg kan få mad og drikke, hvis jeg vel at mærke også må købe en billig forsyningsvogn, som i Sydamerika kan blive lige så afgørende som i Østafrika, når det gælder forsyninger.

Men, der er heldigvis også et antal positive faktorer, som gør, at valget ikke allerede er truffet... ☺ Trangen til at nå og krydse de hidtidige grænser i langdistanceløb. Fristelsen til at krydse Andesbjergene, løbende i mere end 4.000 meters højde. Ønsket om at kunne tilføje det sidste kontinent (som man kan løbe i) til listen over kontinenter, jeg har erobret. Og endelig ønsket om at kunne sammenligne mikro-viden og -erfaringer og -følelser opsamlet for hver kilometer tilbagelagt på kontinenter i World Run I og II.

Herudover, og det er ikke uden betydning: Den fantastiske støtte, jeg har fået af min logistiske koordinator Phil Essam fra Australien; af min webmaster og kreative, tekniske troldmand Kasper; af Sarah, som løb de første 7.000 kilometer med mig og dermed gjorde det muligt for mig at komme igang; af min ven og ultraløbskonkurrent Vlastimil som - efter nogle hårde etaper i Polen - gav mig modet tilbage, da jeg nåede hans egn i Tjekkiet; af Kelly "Rambo," som har løbet sammen med mig flere gange undervejs; og af andre gamle og nye løbevenner i de forskellige lande og kontinenter ☺ TAK!!!

Når alt dette er sagt, tror jeg dog, jeg kan konkludere, at størstedelen af problemerne og forhindringerne skyldes for dårlig planlægning for så vidt angår Afrika. I realiteten havde jeg ikke inden løbet forstået hvor vanskeligt, det ville blive at håndtere de logistiske præmisser, og at alvorlig sygdom er uundgåelig i Afrika (for eksempel havde jeg igennem tre uger 40 grader i feber, alvorlige mavesmerter og kvalme to gange hver uge; hvilket ikke er ideelt, når man skal løbe i tropisk klima og også skal komme sig ovenpå andre sygdomme). ☺ Mange af de ødelæggende problemer, jeg løb ind i - omkring planlægning, udførelse og mødet med nye kulturer - er faktisk allerede beskrevet i Torkil Hansens skildring af Carsten Niebuhr ekspeditionen i Arabien for mere end 100 år siden. ("Det Lykkelige Arabien"). Jeg havde heller ikke forstået hvor alvorlige vanskeligheder, min meget loyale og vedholdene forsyningschauffør i Østafrika, Tommy, dagligt ville løbe ind i. Jeg er forundret over, at han stadig hænger på og formår at smile og joke!!

Efter min mening er det dog ikke det mest afgørende, om du har forberedt dig ordentlig. Det mest afgørende er, om du gennemfører!

Jeg tror, at mange af dem, der holder af mig, er fascineret af ekspeditionens karakter og beundrer den heroiske indsats, som folk før mig har lagt for dagen. Måske beundrer de mest af alle Ernest Shackleton, som valgte ikke at krydse Arktis, fordi han ikke ville udsætte sit hold for et næsten sikkert endeligt. Mine egne helte, om jeg overhovedet har nogle, er ekspeditionsledere som Roald Amundsen, Vitus Bering og Scott, som accepterede store udgifter, trodsede de værste forhindringer og nåede deres mål - selv om det fik konsekvenser. De er mine inspirationskilder, og det de gjorde svarer til min "natur," som udover glæden ved at løbe, er min store styrke (eller svaghed), når det gælder målet for World Run II.

(Mine virkelige helte er dog de almindelige mennesker, som afbryder det, de nu er igang med, for at hjælpe folk som mig uden at få noget til gengæld, uden at smage sejrens sødme, når jeg når mine mål. Det er ofte dem, der gør forskellen på succes og fiasko ☺). De varme måltider, jeg fik tilbudt af sibiriske babuskaer på

World Run I; den etiopiske lærers beskyttelse mod stenkastende børn i landsbyen Maksenit; den enestående hjælp af blandt andre Heitham på den danske ambassade i Damaskus; overnatningerne, de storslåede måltider og venskabet med Amos i den lille kole-raplagede landsby Laisamis i den kenyanske ørken; den utrolige venlighed fra folk i Sudan / den nubiske ørken; og den varme og venlighed, jeg mødte hos en dansk pige midt i Sahara. ☺

Der er lige så mange, som der er stjerner. Og lige så fattig nat-heimlen ville være uden stjernerne, lige så uudholdeligt fattig ville World Run II være uden!

- Højdepunkter i løbet hidtil:

Løbet i arktiske Skandinavien, hvor solen skinnede 24 timer i døgnet. Rundturen i de første uger i det nordlige Norge og ind i Finland.

Modtagelsen, støtten, imødekommenheden og entusiasmen i Finland; en himmel at være udholdenhedsløber i. ☺

Den ekstreme støtte fra sportsforbundet i Syrien !!!! I må love mig at læse afrapporteringen og se billederne fra den del af ekspeditionen...

Den sødme og åbenhed jeg blev mødt med i Sudan, i særdeleshed i den nubiske ørken. Sudan er et land, som fra officielt hold markerede sig med advarende signaler efter de religiøse og politiske kontroverser med Danmark i Tegningekrisen. I realiteternes verden tog folk imod mig, venligt, givende i hver eneste landsby på min vej, hvorfor jeg også virkelig er ked af, at de større medier - også i dette tilfælde - har set det som deres mission (?) alene at fremstille landet i et negativt lys via ekstreme historier. Faktisk følte jeg mig aldrig mere tryk, end da jeg løb igennem den muslimske del af Mellemøsten, da jeg ellers havde lært dens koder at kende. Som cand.polit. kender jeg dynamikkerne og mekanismerne i international politik; men jeg kan ikke undlade at føle, at det er et tab, at vi efter Den Kolde Krig skiftede den kommunistiske trussel ud med en muslimsk trussel. Dagliglivet i de muslimske lande er så langt fra, hvad vi forestiller os, hvis vi navigerer på baggrund af mediernes "realitet." Tag dertil og se selv; men vær forberedt på uendelige invitationer, venskaber og nysgerrighed, men ingen kritik (!) rettet mod vores del af verden. ☺

Naturen i Rumænien. At løbe i ankeldyb sne i fjerne egne af de transylvanske bjerge (Draculas hjem) med baby joggeren foran mig

- gennem mudder, sne og uendelige tyste fyrreskove, omgivet af bjergtoppe og vilde floder.

At bo i telt med Sarah i de overraskende smukke indre dele af Tyrkiet, hvis natur er fantastisk varieret !

At møde min kæreste midt i Sahara / Khartoum; hun fik en træet ørkenløber til at se fremad igen. Og til at se øjeblikkets skønhed.

For ikke at glemme den fortløbende støtte fra Phil, Sarah, min ekstremt udholdelige forsyningschauffør Tommy 'the gun', vennerne og løberne derhjemme - hvilket måske nu betyder de lande, jeg har haft den fornøjelse at krydse i World Run II og World Run I. ☺

Og endelig det dårlige: Ægyptens korrumpereede politi og offentlige sektor med deres "fremmede er penge, ikke mennesker" mentalitet; Etiopien med dets overraskende ubehagelige måde at vise disrespekt overfor sig selv og andre - et land med et stort potentiale, men meget begrænset initiativ, et land i ekstrem kontrast til naboer som kenyannerne, der synes at benytte enhver lejlighed til at udvikle sig selv, deres land og deres forhold til andre. ☺

Andre vanskelige øjeblikke var flere "tomrum" af mangel på motivation ! Tropiske sygdomme. Uheld / problemer i rigelige mængder - som igen opstod fordi, jeg ikke var ordentlig forberedt til Afrika !!

- Hvorvidt jeg kan fortsætte efter Cape Town?

Som min gode ven Aimo fra Finland ville sige: "Det vil kræve en fandens indsats;" og efter alle realiteter at dømme nok blive umuligt. Men, jeg elsker kampen - den som det ikke er muligt at vinde, undtagen hvis du nægter at anerkende, at vejen stopper der!

Jeg håber, at det sidste kapitel i historien ikke bliver skrevet i eller før Cape Town. Men jeg kan ikke vide det. Og det er blandt det, der gør det interessant for mig; at jeg aldrig ved, hvad der vil ske, hvis jeg fortsætter udover det ekstremes grænser - undtagen, at det vil kræve alt. Og dét gør livet, når det er bedst. ☺

Jesper Kenn Olsen er cand.polit. og forfatter. Han har 23 år som langdistance konkurrenceløber bag sig. Løb sit første maraton som 15-årig i 1985 og sit første World Run - kloden rundt - i 2005.

WORLD RUN II

15. december 2008	Bir Taba, Egypte	7.900 km, 168 dage	10. august 2009	Rio Gallegos, Argentina	19.794 km, 406 dage
14. januar 2009	Anqash, Sudan	9.489 km, 198 dage	28. september 2009	Ceibas, Uruguay	22.576 km, 455 dage
30. januar 2009	Omdurman, Sudan	10.331 km, 214 dage	13. oktober 2009	Chui, Brasilien	23.352 km, 470 dage
11. februar 2009	Qallabat, Etiopien	10.897 km, 226 dage	11. februar 2010	La Laja, Venezuela	29.498 km, 591 dage
27. februar 2009	Addis Abeba, Etiopien	11.718 km, 242 dage	7. marts 2010	Santiago, Cuba	30.717 km, 615 dage
14. marts 2009	Moyale, Kenya	12.505 km, 257 dage	4. april 2010	Cancun, Mexico	32.021 km, 643 dage
3. april 2009	Namanga, Tanzania	13.434 km, 277 dage	24. maj 2010	Brownsville, USA	34.426 km, 693 dage
28. april 2009	Ikolo, Malawi	14.655 km, 302 dage	4. juni 2010	Houston, USA	35.053 km, 704 dage
14. maj 2009	Dedza, Moçambique	15.397 km, 318 dage	26. juli 2010	New York, USA	37.750 km, 756 dage
22. juni 2009	Peto, Sydafrika	17.316 km, 357 dage	12. august 2010	St Stephan, Canada	38.626 km, 773 dage
6. august 2009	Punta Arenas, Chile	19.597 km, 402 dage	15. september 2010	Cape Race, Canada	40.319 km, 807 da

Dette er Jesper Kenn Olsens oprindelige tidsplan for World Run II. I forhold til planen er langdistanceløberen i dag omkring 5.000 kilometer bagud

Mænd i Maputo

Superman(d)
Foto: Ditte Harløv Johnsen

Præsident
Foto: Ditte Harløv Johnsen

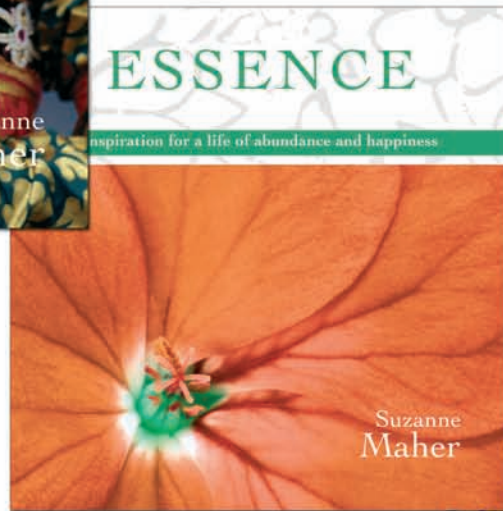
Julemænd
Foto: Ditte Harløv Johnsen

Affirmations is a creative team who design and deliver powerful visual products that inspire heartfelt connection, wisdom and understanding in the world. Affirmations believe it is their duty to consider the effects their products have on the world while at the same time creating something of durability, long term utility, of beauty and whose ultimate use will not be harmful to future generations. Some of these decisions are as simple as choosing a product that is recycled, to minimise the effect its use has on our planet. All Affirmations products are designed in Australia and are printed on recycled paper using vegetable based inks.

In the last couple of years the company has moved into producing books in a big way, and since then have created many beautiful books to keep, and about to launch the next. With a love for all things paper, it is a direction the company has wanted to expand into for some time, and their wonderful products are a stunning example of 'getting it right'. It's personal, it's inspirational, it is real, it is remembered.

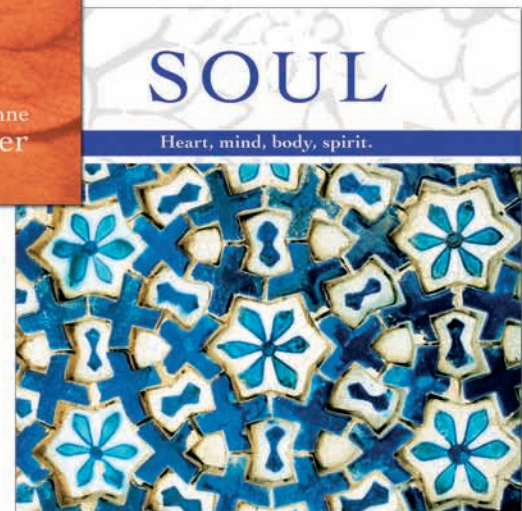

SPiRiT: This beautiful book is filled with gentle inspirations that will enlighten its readers. Featuring photographic images from around the world, brought together with quotations that serve as a guide for a life of abundance on every level.

ESSENCE: An elegant book featuring gorgeous photographic images taken from nature and coupled with quotations that will inspire you to create a life that is rich and rewarding, happy and abundant.

Price per book
DKK 125
incl. VAT
plus postage

SOUL: The third in this wonderful trilogy, Soul is filled with fresh and inspiring quotations designed to feed your heart, mind, body and spirit. Combining amazing quotations with beautiful photographs, this book is a fabulous edition to a beautiful collection.

CULTURES

Udskriver 2 talentkonkurrencer...

Bliv årets tegneserietegner

Cultures vil fremme den interkulturelle karikatur. Derfor udskriver vi denne talentkonkurrence: Bliv årets tegneserietegner. Tegn 10 striber eller selvstændige karikaturtegninger, som både i tekst og tegning rummer en karikeret historie, der med humor og kant afspejler kulturmøder og – sammenstød i det flerkulturelle Danmark.

Bliv årets essayforfatter

Cultures vil fremme den interkulturelle essayistik. Derfor udskriver vi denne talentkonkurrence: Bliv årets essayforfatter. Skriv et essay om netop *dit* verdensbillede – et essay, som bundet i egne erfaringer og erkendelser, og som fokuserer på kulturmøder og – sammenstød i det flerkulturelle Danmark. (Maksimalt 25.000 enheder inklusiv mellemrum).

For begge talentkonkurrencer gælder, at materialet skal være Cultures i hænde senest 31. oktober 2009. (Mail materialet til info@cultures eller send det pr. post til Cultures, Nytorv 3, 3. sal, 1450 København K).

Vinderne får deres materiale i bladet og modtager desuden et 2-årigt abonnement på Cultures og et gavekort på en rejse for 2 til en destination i Europa.

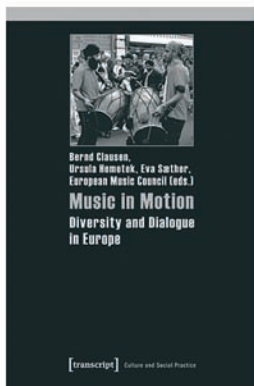

KHALED

VEGA, 8. oktober

Køb billet på billetlugen.dk eller i **FONA**

Kultur und Soziale Praxis

Bernd Clausen,
Ursula Hemetek, Eva Saether,
European Music Council (eds.)

Music in Motion
Diversity and Dialogue in Europe

April 2009, 438 Seiten, kart., zahlr. Abb.,
34,80 €, ISBN 978-3-8376-1074-1

Diverse musical cultures of migrant and minority communities have existed in Europe for centuries and shaped its countries significantly. As part of an EU-funded project this volume deals with the musical activities of minorities and their impact on musical traditions in Europe. It also raises questions such as: How are musical traditions of minorities integrated in education and the public music life? Can music facilitate transcultural dialogue? And to what extent do musical practice and performance reassert the own cultural tradition in a foreign environment? Answers to those and similar questions as well as a review on what can be observed in the 21st century Europe are gathered in various thematic approaches. The book also provides model projects with a practical insight into the life and work with music of migrant and minority cultures across Europe.

www.transcript-verlag.de

CULTURES

#2

UDKOMMER I
OKTOBER 2009

ABONNÉR PÅ CULTURES

Cultures sætter ord på de ideer, tanker og processer, der opstår i mødet mellem to eller flere kulturer.

Cultures handler ganske enkelt om kulturel globalisering og kunst i en internationaliseret verden.

Cultures udkommer seks gange om året med analyser, interviews, reportager og meninger, der inspirerer til en ny dagsorden.

1 års abonnement, 6 tidsskrifter: 360 kr. inkl. moms

Cultures • Nytorv 3, 3.sal • 1450 København K

CULTURES

Sendes ufranket
Modtageren
betaler portoen

Ja tak, jeg vil gerne tegne
abonnement på Cultures

Navn _____

Adresse _____

Postnr. _____

By _____

Email _____

Jeg overfører 360 kr via min
netbank til: 9541 8717575

Jeg vil gerne have et girokort
tilsendt

Cultures

+++ 11936 +++

0893 Sjælland USF B

A blue piece of paper with the text "THE PARTY IS OVER" is stuck to a brick wall. The paper is wrinkled and has some tears. The brick wall is made of dark red bricks with some white mortar. The text is in white, bold, sans-serif capital letters.

**THE PARTY
IS
OVER**

Tidsskriftet Cultures
Nytov 3, 3.sal
1450 København K

Returneres ved varig adresseændring

DEBAT :: FILM :: MUSIK :: KUNST :: TEATER

Københavns
centrum for
verdenskultur

WWW.VERDENSKULTURCENTRET.DK

CULTURES Nr. 1 august-september 2009